

TAJEMNICE PTOLEMAIS

s. 22

MEDYCYNĄ JUTRA

s. 4

Nowe technologie wyznaczają kierunki rozwoju medycyny. Uniwersytet Warszawski podpisał porozumienie o współpracy w tych obszarach z sześcioma ośrodkami naukowymi i placówkami ochrony zdrowia.

UW W DAVOS

s. 2

UW był partnerem *AI House* oraz *Polish Business Hub* podczas Światowego Forum Ekonomicznego w Davos. To wydarzenie gromadzące przedstawicieli najważniejszych światowych instytucji.

PO CO ANTROPOLOG CHODZI W GÓRY?

s. 30

Po wytchnienie? A może do pracy? O tym, w jakim celu antropolog chodzi w góry, opowiada dr hab. Hubert Wierciński z Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej.

Uniwersytet
Warszawski
1/114, kwiecień 2025

**REDAKCJA
BIURO PRASOWE UW**

Michał Florysiak
Daiwa Maksimowicz (zastępca redaktor
naczelnej)
Anna Modzelewska (redaktor naczelna)
Olga Najfeld
Justyna Weber (sekretarz redakcji)
Karolina Zylak

FELIETONIŚCI

Marianna Darżynkiewicz-Wojcieszka
Monika Kresa
Marcin Trepczyński
Marcin Zych

ADRES REDAKCJI

Biuro Prasowe
Uniwersytetu Warszawskiego
Krakowskie Przedmieście 26/28
00-927 Warszawa
tel. (+48 22) 55 20 661, 55 20 990
e-mail: pismo-uczelnia@uw.edu.pl
www.uw.edu.pl/pismo-uczelnia/

ZDJĘCIA

(jeśli nie zaznaczono inaczej)
Mirosław Kaźmierczak

PROJEKT GRAFICZNY, SKŁAD

Yulia Negrych

OKŁADKA

Na okładce przedniej:
Stanowisko w Ptolemais. Fot. Piotr Jaworski
Na okładce tylnej:
Grafika prezentująca numer alarmowy UW
i stronę o bezpieczeństwie.
Rys. Yuliia Negrych

Redakcja zastrzega sobie prawo do redagowania, dokonywania skrótów oraz odmowy publikacji nadesłanych materiałów.
Redakcja nie odpowiada za treść reklam.

WYDAWCA

Wydawnictwa UW
ul. Smyczkowa 5/7, 02-678 Warszawa

NAKŁAD

1500 egz.

DRUK

Drukarnia
POZKAL

Słowem wstępu

Źródło: Biuro Promocji UW

Szanowni Państwo,

dwa lata temu nasi archeolodzy powrócili do Libii po ponad dekadzie przerwy wymuszonej wojną. Efekty ich prac już są widoczne. Jednym z najnowszych odkryć jest maska na ścianie podziemnej cysterny w domu z III wieku. Płaskorzeźba przedstawia twarz człowieka wynurzającego się z wnętrza zbiornika. Czy to demon? Robotnik? A może ozdoba bez konkretnej symboliki? Zachęcamy do przeczytania tekstu na temat nowego sezonu wykopaliskowego na stanowisku Ptolemais, gdzie badacze z Uniwersytetu Warszawskiego są obecni już od niemal ćwierćwiecza („Tajemnice Ptolemais”, s. 22).

W styczniu odbyło się Światowe Forum Ekonomiczne w Davos – prestiżowe wydarzenie gromadzące przedstawicieli najważniejszych instytucji i organizacji ze świata akademickiego, technologicznego i przemysłowego. UW był partnerem akademickim dwóch inicjatyw: *AI House* oraz *Polish Business Hub*, a w spotkaniach w Davos brali udział przedstawiciele władz UW oraz naukowcy z uczelni. O tym, co działo się podczas Forum, piszemy w tekście „UW w Davos” (s. 2).

AI coraz śmielej wkracza w różne sfery życia. W ostatnim czasie UW nawiązała współpracę z sześcioma ośrodkami badawczymi i szpitalami w zakresie m.in. wykorzystania AI w medycynie („Medycyna jutra”, s. 4), władze uczelni rozmawiały z przedstawicielem OpenAI Chrisem Lehanem („Epoka sztucznej inteligencji”, s. 8), sztuczna inteligencja była też jednym z tematów kwietniowego seminarium rektorów 4EU+ („Na europejskim poziomie”, s. 6).

Nasza absolwentka, noblistka Olga Tokarczuk otrzymała w marcu tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Sorbońskiego. W tekście „Przestrzeń staje się pytaniem” (s. 5) czytają Państwo m.in. o tym, czym dla laureatki jest tajemnicza kraina Metaksy.

Czy tak samo tajemnicze są kolejne osiągnięcia fizyki kwantowej („Zaproszenie do fizyki kwantowej”, s. 18), zachowania ptaków w miejskiej dżungli („Ptasie miasto”, s. 24) i górskie wyprawy antropologa („Po co antropolog chodzi w góry?”, s. 30)? Zapraszamy do lektury.

Na UW powstała strona internetowa dla członków wspólnoty akademickiej i gości, gromadząca wszystkie niezbędne informacje dotyczące postępowania w sytuacjach zagrożenia („Bezpieczeństwo przede wszystkim”, s. 33).

Życzymy przyjemnej lektury
Redakcja

W numerze

SZKOLNICTWO

- 2. UW W DAVOS**
Daiwa Maksimowicz

WYDARZENIA

- 4. MEDYCYNĄ JUTRA**
Olga Najfeld
- 5. PRZESTRZEŃ STAJE SIĘ PYTANIEM**
Daiwa Maksimowicz, Anna Modzelewska
- 6. NA EUROPEJSKIM POZIOMIE**
Daiwa Maksimowicz
- 8. EPOKA SZTUCZNEJ INTELIGENCJI**
Justyna Weber
- 9. KALEJDOSKOP**
- 17. NOMINACJE PROFESORSKIE**

BADANIA

- 18. ZAPROSZENIE DO FIZYKI KWANTOWEJ**
Justyna Weber
- 20. ŚLADAMI INKÓW**
Michał Florysiak
- 22. TAJEMNICE PTOLEMAIS**
Karolina Zylak
- 24. PTASIE MIASTO**
Justyna Weber
- 26. W SOCZEWCE**

PREZENTACJE

- 30. PO CO ANTROPOLOG CHODZI W GÓRY?**
Hubert Wierciński
- 33. BEZPIECZEŃSTWO PRZED WSZYSTKIM**
Daiwa Maksimowicz
- 34. NOWE EUROPEJSKIE ŚRODKI NA DYDAKTYKĘ**
Agnieszka Janiak-Jasińska, Edyta Król-Rzepecka, Maksymilian Sas
- 36. SPORT I KULTURA**
oprac. Olga Najfeld

HISTORIA UW

- 38. KLEMENS SZANIAWSKI: RACJONALNOŚĆ, WOLNOŚĆ, SOLIDARNOŚĆ**
Anna Brożek

ACADEMIC MATTERS

- 40. RÉSUMÉ**
oprac. Katarzyna Boch

FELIETONY

SZCZYPTA ZIELENI
W GĄSZCZU OGRODOWYCH ODMIAN
Marcin Zych
S. 43

WIOSENNA MIKSOLOGIA, CZYLI DO TRZECH KOKTAJLI SZTUKA
Marianna Darżynkiewicz-Wojcieszka
S. 45

MOŻEMY PROŚCIEJ
PROSTO NIE ZNACZY NIEGRZECZNIE
Monika Kresa
S. 46

CAMPO DE' FIORI
CZŁOWIEK CZŁOWIEKOWI WILCZYCĄ
Marcin Trepczyński
S. 47

48. ODESZLI

Uniwersytet Warszawski dołożył swoją cegiełkę do budowy Domu Polskiego w Szwajcarii. Jego fundamentem – najlepsze doświadczenia ze świata akademii, technologii i przemysłu. Mieszkańcami – eksperci z całego świata. Reprezentanci UW z rektorem prof. Alojzym Z. Nowakiem na czele uczestniczyli w Światowym Forum Ekonomicznym w Davos. Uczelnia była partnerem dwóch ważnych wydarzeń zorganizowanych podczas tej słynnej konferencji.

W 2000 roku ogłoszono powstanie GAVI, czyli sojuszu, który od ćwierćwiecza działa na rzecz rozwoju szczepień w najuboższych krajach. 20 lat później Microsoft zapowiedział, że do 2030 roku osiągnie ujemną emisję dwutlenku węgla. Wtedy też zapoczątkowano globalną inicjatywę sadzenia i ochrony biliona drzew w ciągu dekady. Od 2006 roku wydano 16 raportów opisujących nierówności płciowe.

To przykłady decyzji, deklaracji i przedsięwzięć, które od ponad pół wieku ogłaszane są podczas znanych na całym świecie konferencji w malowniczym Davos położonym w południowo-wschodniej Szwajcarii. Spotykają się tam przywódcy polityczni, ale też przedstawiciele biznesu, przemysłu, nauki, organizacji społecznych i mediów. Poza wspomnianymi decyzjami i deklaracjami Światowe Forum Ekonomiczne to jednak przede wszystkim platforma dialogu. Swoój wkład w jej rozwój ma również Uniwersytet Warszawski. Uczelnia była partnerem dwóch istotnych wydarzeń zorganizowanych w ramach tegorocznej edycji szczytu: *AI House* i *Polish Business Hub*.

To zaszczyt móc wspierać pod względem merytorycznym tak prestiżowe i ważne dla całego społeczeństwa inicjatywy jak *AI House* oraz *Polish Business Hub* przy Światowym Forum Ekonomicznym w Davos. Temat sztucznej inteligencji, który zdominował tegoroczne obrady, pozostaje jednym z najistotniejszych wyzwań współczesności. Będzie ona miała wpływ nie tylko na przemysł

i technologię, ale również na sposób kształcenia oraz prowadzenia badań naukowych. Stąd tak wielką rolę odgrywa możliwość spotkań takich jak to w Davos: dzięki nim możemy wymieniać się doświadczeniami i nawiązywać współpracę na forum globalnym. Uniwersytet Warszawski już ma duże osiągnięcia w dziedzinie AI i nadal będzie działał, by rozwijać ten potencjał.

PROF. ALOJZY Z. NOWAK,
REKTOR UW

– Sztuczna inteligencja nadal rozwija się bardzo dynamicznie. Doskonale rozumiemy rolę uczelni w kształtowaniu młodych kadr i specjalistów AI. Fora takie jak to w Davos albo organizowane na naszym rodzimym polu spotkania w Karpaczu to kluczowa platforma wymiany najlepszych praktyk w tym zakresie – mówi Robert Grey, kanclerz UW.

RÓWNOWAGA I ETYKA

Sztuczna inteligencja (*Artificial Intelligence*, AI) coraz silniej oddziałuje na życie społeczno-gospodarcze. Z każdym dniem śmieiej wkracza też do świata nauki i zmienia sposób prowadzenia zajęć dydaktycznych. W jaki sposób zapobiec chaosowi, przeciwdziałać zagrożeniom, a jednocześnie zadbać o zrównoważony i etyczny rozwój AI? Debatowali o tym przedstawiciele 28 instytucji i organizacji, którzy w styczniu zebrali się w *AI House* w Davos. Uniwersytet Warszawski reprezentowany był przez rektora prof. Alojzego Z. Nowaka, kanclerza Roberta Greya oraz prof. Piotra Sankowskiego z Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki.

O tym, jak wygląda „zderzenie” sztucznej inteligencji z geopolityką, rozmawiali uczestnicy okrągłego stołu z udziałem rektora UW, który powiedział: – Polska ma duże szanse, jeśli chodzi o rozwój technologii i innowacji. Mamy w tym zakresie kilka znakomitych ośrodków akademickich cieszących się uznaniem na rynku międzynarodowym. Jest wśród nich Uniwersytet Warszawski, są środowiska warszawskie, krakowskie, wrocławskie i poznańskie. Warto zatem wspierać rozwój zarówno AI, jak i procesów jej wykorzystania w nauce oraz biznesie z zachowaniem wysokiego stopnia moralności i etyki.

W obradach *AI House* uczestniczył również wybitny ekspert w zakresie algorytmiki, multizdobywca prestiżowych grantów Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych profesor Uniwersytetu Warszawskiego Piotr Sankowski. Badacz wziął udział w panelu „Beyond Borders: Keeping AI Talents Local, Making AI Impact Global”.

AI House to inicjatywa AI House Association oraz Swiss National AI Institute, łącząca reprezentantów czołowych instytucji ze świata akademickiego, technologicznego i przemysłowego. Odbyna się przy okazji Światowego Forum Ekonomicznego w Davos, stanowiąc okazję do wymiany doświadczeń i nawiązywania współpracy z międzynarodowymi partnerami. Hasłem tegorocznej edycji było „After the hype”.

Uniwersytet Warszawski był jednym z partnerów akademickich wydarzenia, obok m.in. University of Cambridge, University of Tokyo, University of Applied Sciences of the Grisons, Google czy Cisco.

WZRASTAJĄC

Okrągłe stoły i panele z udziałem przedstawicieli UW odbywały się również w ramach *Polish Business Hub*. Tegoroczne spotkanie odbywało się pod hasłem „Shaping

Rektor prof. Alojzy Z. Nowak i kanclerz Robert Grey podczas jednego ze spotkań w *Polish Business Hub* w Davos.
Źródło: UW

partnerships and empowering ideas", co miało podkreślić czołową rolę sektora prywatnego w promowaniu zrównoważonego wzrostu gospodarczego.

Rektor i kanclerz Uniwersytetu Warszawskiego uczestniczyli w okrągłym stole pt. „AI Business Edge: Harnessing LLMs for Innovation and Growth – roundtable by Hewlett Packard Enterprise”.

– W *Polish Business Hub* odbyło się interesujące spotkanie, a w jego trakcie ciekawa dyskusja z wybitnym ekspertem Jonasem Andrulisem z Aleph Alpha na temat stanu zaawansowania rozwoju i możliwości wykorzystania LLM do generowania tekstu oraz realizacji zadań związanych z przetwarzaniem języka naturalnego. Dyskusja oparta była nie tylko na założeniach teoretycznych, ale też na wykorzystaniu elementów i doświadczeń praktycznych, także tych związanych z wykorzystaniem ChataGPT. Jonas Andrulis w sposób czytelny, a jednocześnie bardzo praktyczny objaśniał możliwości wykorzystania LLM w codziennej działalności gospodarczej związanej np. z usługami, energetyką czy mediami – zaznaczył rektor UW prof. Alojzy Z. Nowak.

– LLM transformują edukację, umożliwiając spersonalizowane nauczanie, usprawniając zadania administracyjne i wspierając nowoczesne badania naukowe. Uniwersytety z pewnością wykorzystają LLM do zapewnienia wsparcia w nauce poprzez AI, czyniąc edukację bardziej inkluzywną i efektywną. Modele te mogą również wspomagać analizę danych i syntezę wiedzy, co przyspieszy badania akademickie i innowacje, a także przyczyni się do wzrostu przedsiębiorczości – dodał Robert Grey, kanclerz UW.

Rektor UW wziął też udział w panelu „Beyond algorithms: how AI is transforming industries and society”.

– Sztuczna inteligencja nie buduje jeszcze strategii firm, nie pozyskuje środków finansowych na jej realizację, nie wymyśla nowych produktów i nie plasuje ich na rynku. Może natomiast poza powtarzalnymi czynnościami dokonywać np. analizy dużych baz danych – powiedział prof. Alojzy Z. Nowak, dodając: – Sztuczna inteligencja może także powodować atomizację społeczeństwa, a nawet generować informacje, które nie muszą być prawdziwe. Trzeba o tym pamiętać i przygotowywać społeczeństwo do odpowiednio rozsądnego korzystania z osiągnięć oraz możliwości, które daje rozwój sztucznej inteligencji. Uniwersytet Warszawski dobrze wpisuje się w tę działalność. Z jednej strony kształci bowiem znanych programistów i osoby współtworzące AI na poziomie światowym, a z drugiej edukuje zarówno studentów, jak i osoby spoza środowiska akademickiego na potrzeby pełnego i bezpiecznego wykorzystania AI.

Podczas *Polish Business Hub* kanclerz Robert Grey uczestniczył w dwóch spotkaniach dotyczących efektywnego rozwoju start-upów oraz zmian społeczno-gospodarczych dokonywanych z użyciem AI.

– Uniwersytety mogą stać się żywymi laboratoriami AI, gdzie technologie będą testowane w rzeczywistym środowisku. Inteligentne zarządzanie budynkami, autonomiczne systemy transportu czy zaawansowane rozwiązania energetyczne to nie tylko wizja przyszłości, ale też kierunek, w którym uczelnie mogą aktywnie podążać – powiedział kanclerz UW.

W ramach *Polish Business Hub* odbyło się też spotkanie dotyczące podwójnego wyzwania, jakim jest osiągnięcie dekarbonizacji przemysłu przy jednoczesnym utrzymaniu globalnej konkurencyjności na zmieniającym się rynku energetycznym. W panelu uczestniczyli prof. Piotr Sankowski i dr Tomasz Ludwicki, dyrektor Międzynarodowego Centrum Zarządzania UW.

UW był partnerem *Polish Business Hub* w Davos – przestrzeni pozwalającej na prezentowanie roli biznesu w kształtowaniu globalnego postępu gospodarczego i społecznego.

PREMIER BELGII I NOBLIŚCI

Wydarzenia towarzyszące 55. edycji Światowego Forum Ekonomicznego odbywały się m.in. w tzw. *Belgium House*.

Delegacja UW spotkała się z ówczesnym premierem Belgii Alexandrem De Croo oraz dwoma noblistami – prof. Michaeliem Spencem, laureatem Nagrody Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii z 2001 roku, i prof. Ardemem Patapoutianem, laureatem Nagrody Nobla w dziedzinie medycyny lub fizjologii z 2021 roku – oraz z prof. Marią Leptin, przewodniczącą Europejskiej Rady ds. Badań Naukowych.

Światowe Forum Ekonomiczne w Davos to coroczne spotkanie liderów polityki i biznesu. 55. edycja odbywała się od 20 do 24 stycznia pod hasłem „Współpraca w inteligentnym wieku”.

Uniwersytet Warszawski podpisał list intencyjny dotyczący współpracy z sześcioma ośrodkami naukowymi i medycznymi. Działania objęte porozumieniem mogą zrewolucjonizować polski system opieki zdrowotnej, szczególnie w zakresie robotyki chirurgicznej, sztucznej inteligencji i telemedycyny.

10 lutego w siedzibie Wojskowego Instytutu Medycznego – Państwowego Instytutu Badawczego (WIM-PIB) w Warszawie podpisano porozumienie dotyczące współpracy pomiędzy Uniwersytetem Warszawskim, Uniwersytetem Medycznym w Lublinie, Świętokrzyskim Centrum Onkologii, Uniwersyteckim Szpitalem Klinicznym nr 1 w Lublinie, Uniwersyteckim Szpitalem Klinicznym nr 4 w Lublinie oraz Uniwersyteckim Szpitalem Dziecięcym w Lublinie. Partnerzy planują współpracę w zakresie utworzenia Polskiej Grupy Chirurgii Robotowej, Sztucznej Inteligencji i Telemedycyny oraz Rejestru Procedur Robotycznych. Gościem spotkania była podsekretarz stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego prof. Maria Mrówczyńska.

– Cieszę się, że Uniwersytet Warszawski, podpisując tę umowę, może przyczynić się do rozwoju medycyny. Ośrodki wchodzące w skład konsorcjum odnoszą ogromne sukcesy w leczeniu ludzi, a Uniwersytet może wnieść wkład w podniesienie jakości świadczonych usług. Wspólną pracą i zaawansowaniem naszych badań możemy wiele zdziałać dla rozwoju współczesnej medycyny – mówił podczas spotkania rektor UW prof. Alojzy Z. Nowak.

TECHNOLOGIA W PARZE Z MEDYCYNĄ

Realizacja wspólnych badań, rozwój technologii robotycznych, sztucznej inteligencji i telemedycyny, a także współpraca z zagranicznymi ośrodkami oraz wsparcie Sił Zbrojnych RP to główne założenia nowo powstałego konsorcjum.

Innowacyjne rozwiązania z zakresu sztucznej inteligencji będą służyć do analizy danych medycznych, prognozowania wyników leczenia i wspomagania decyzji lekarskich. To właśnie połączenie technologii z medycyną daje szansę na precyzyjne diagnozy i bardziej spersonalizowane terapie.

Rozwój chirurgii robotycznej, która, zdaniem specjalistów, ma ogromny potencjał m.in. w zakresie poprawy precyzji operacji oraz skrócenia okresu rekonwalescencji pacjentów, jest kwestią czasu. Gen. broni prof. dr hab. n. med. Grzegorz Gielera, dyrektor WIM-PIB, podkreśla, że celem jest nie tylko skuteczność, ale również efektywność robotycznych systemów operacyjnych, a robotyka, sztuczna inteligencja oraz

telemedycyna mają ogromny potencjał, by stać się fundamentem przyszłości opieki zdrowotnej.

NOWA GENERACJA

Inicjatywy takie jak ta, zapowiedziana listem intencyjnym, pozwalają nie tylko na wykorzystanie rozwoju technologicznego, ale również na kształcenie nowych pokoleń lekarzy, którzy będą potrafili wykorzystać te nowoczesne narzędzia w codziennej pracy.

– Taka współpraca w tematyce sztucznej inteligencji i systemów robotycznych w medycynie jest niezmiernie istotna w perspektywie kształcenia na kierunku lekarskim. Jednym z kluczowych założeń strategii Wydziału Medycznego UW jest udział studentów w prowadzonych badaniach naukowych – mówi dr Justyna Godlewska-Szyrkowa, prodziekan Wydziału Medycznego UW ds. studenckich.

Wspólne inicjatywy obejmą opracowanie specjalistycznych programów edukacyjnych, które umożliwią przyszłym lekarzom opanowanie najnowszych technologii w praktyce.

KURSY PRZYSZŁOŚCI

Studenci będą mieli okazję uczestniczyć w kursach z zakresu obsługi systemów robotycznych, sztucznej inteligencji w medycynie oraz komunikacji medycznej w kontekście nowoczesnych narzędzi. Będą to m.in. AI w symulacji medycznej, zajęcia praktyczne z obsługi systemów robotycznych czy warsztaty z komunikacji medycznej w kontekście nowych technologii.

– Naszym celem jest stworzenie środowiska, które przygotuje studentów do wyzwania przyszłości. Współpraca z instytucjami badawczymi oraz klinicznymi pozwoli im zdobyć doświadczenie w pracy z nowoczesnymi technologiami, które będą podstawą przyszłych innowacji w medycynie – uzupełnia dr Godlewska-Szyrkowa.

Konsorcjum ma w planach również organizację szkoleń, warsztatów i konferencji naukowych, podczas których będą promowane wyniki przeprowadzonych wspólnie badań.

– Wierzymy, że nasi naukowcy, łącząc wiedzę z różnych dziedzin – od fizyki po biologię – przyczynią się do globalnych postępów w medycynie. Zagraniczne ośrodki akademickie są zainteresowane pogłębianiem współpracy. Będziemy wpływać na to, co dzieje się we współczesnej medycynie w Europie i na świecie – mówi rektor UW prof. Alojzy Z. Nowak.

GODNI ZAUFANIA

Współpraca pomiędzy Uniwersytetem Warszawskim a czołowymi ośrodkami naukowymi i placówkami medycznymi to krok w stronę rozwoju polskiej medycyny.

Inicjatywa rozbudza nadzieję na stworzenie kompleksowego systemu, który obejmie zarówno badania i edukację, jak i rozwój nowych metod leczenia. Dzięki wspólnej pracy naukowców, specjalistów oraz studentów medycyna przyszłości jest bliżej niż kiedykolwiek.

Przestrzeń staje się pytaniem

Daiwa Maksimowicz, Anna Modzelewska

– Uehonorowanie mnie zaszczytnym tytułem doktory honoris causa uważam za symboliczne i polityczne uznanie przez Akademię naszej Krainy Metaksy, z której wszyscy przecież się wzięliśmy i w której spotykamy się, wciąż jak najbardziej realnie, choć bez granic, paszportów i języków – powiedziała Olga Tokarczuk podczas uroczystości nadania wyróżnienia na Uniwersytecie Sorbońskim.

25 marca Olga Tokarczuk otrzymała tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Sorbońskiego. Odebrała go z rąk prezydent uczelni prof. Nathalie Drach-Temam.

– Z ogromną radością odbieram ten zaszczytny tytuł. Chciałabym podziękować za docenienie mojej pracy, jednak jestem świadoma tego, że stoję przed Akademią jako przybyszka z innego świata, z nieznanego miejsca i nieokreślonego czasu, gdzie instrumenty naukowe, indeksy i recenzje nie odgrywają istotnej roli. Pochodzę z krainy nazywanej Metaksą. To termin używany niegdyś przez Platona do określenia tajemniczej rzeczywistości, która wykracza poza ludzkie doświadczenie i poza to, co istoty ludzkie są w stanie sobie wyobrazić. Ta kraina ma paradoksalny, nieskończony wymiar, usytuowany pomiędzy pojęciami. Jest czymś pomiędzy językiem a wyobraźnią, między reprezentacją a prezentacją, czymś nieuchwytnym, ale jednocześnie bardzo realnym, ponieważ wpływa na świat i jego historię. Jednocześnie Metaksa jest krainą doświadczenia, która pozostaje mglista i trudna do opisanie. Nie da się jej zdefiniować w sposób naukowy. To miejsce, które nieustannie musi, bulgocze. To tam biją źródła mitu, rodzą się opowieści, to tam powstają potężne reprezentacje. Przede wszystkim jednak kraina Metaksy odzwierciedla wielowymiarową złożoność świata, która chroni przed ludzkim umysłem, często upraszczającym rzeczy – mówiła podczas swojego wystąpienia Olga Tokarczuk.

Prof. Małgorzata Smorag-Goldberg, krytyczka literacka i wykładowczyni na Uniwersytecie Sorbońskim, w laudacji podkreśliła: – Przestrzeń staje się pytaniem, przestaje być oczywista, jest wątpliwością. Wszechświat Olgi Tokarczuk jest właśnie taki: to pytanie, wątplenie w przestrzeń, w to, co wydaje się nam znajome, zwyczajne, a pod jej piórem staje się niezwykle, wychodzi z rutyny, ujawnia się w kontakcie z innością. W tej relacji między zakorzenieniem a przemieszczeniem jej pisarstwo nabiera pełnej mocy.

NOBLISTKA Z UW

Olga Tokarczuk jest jedną z najwybitniejszych przedstawicieli literatury najnowszej w Polsce

Wydaje mi się, że rzadko kiedy w wieku 18 lat, wybierając uczelnię, myślimy o przyszłym zawodzie. Wśród moich przyjaciół, z którymi studiowałam, może tylko połowa jest związana z psychologią. Ale w tym wieku studia są bardzo ważne, ponieważ budują nam język rozumienia świata, język, którego już będziemy używać często do końca życia. Czyli, można powiedzieć, formatują nam umysł. Ten format trzyma się dosyć mocno, bo młody umysł potrzebuje jakiegoś porządku, struktury, mapy, na której będzie umieszczać rezultaty swojego doświadczenia, refleksji itp. Bardzo dobrze, że studiowałam psychologię, dzięki temu wiele się nauczyłam. Szybko zainteresowała mnie psychologia kliniczna i psychoterapia. Wiele dał mi kontakt z pacjentami – już na studiach byłam aktywną wolontariuszką.

OLGA TOKARCZUK O STUDIACH NA UNIwersYTECIE WARSZAWSKIM W WYWIADZIE DLA PISMA UCZELNI „UW” W 2022 ROKU (NR 1/102)

Olga Tokarczuk podczas uroczystości wręczenia tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Sorbońskiego. Fot. Corentin Bonnin et Axel Coquemont

i za granicą. W swoim dorobku ma m.in. powieści, zbiory esejów, tom poetycki i scenariusze filmowe. Jest laureatką Nagrody Bookera za powieść *Bieguni* (2018) oraz dwukrotną laureatką Nagrody Literackiej „Nike” za powieści: *Bieguni* (2008) i *Księgi Jakubowe* (2015).

W 2019 roku Akademia Szwedzka i Fundacja Noblowska doceniły wyobraźnię narracyjną Olgi Tokarczuk i przyznały jej Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury za 2018 rok. Pisarka dołączyła tym samym do grona noblistów związanych z Uniwersytetem Warszawskim.

16 grudnia 2020 roku Senat Uniwersytetu Warszawskiego przyznał jej przez aklamację tytuł doktora honoris causa. Uroczystość nadania tytułu odbyła się na UW 23 lutego 2022 roku.

25 marca w Wielkim Amfiteatrze Sorbony odbyła się uroczystość wręczenia tytułów doktora honoris causa ośmiorgu zasłużonym badaczom i ludziom kultury: Oldze Tokarczuk, Giovannie Mallucci, neurobiolożce, Jean-Jacquesowi Muyembe'mu, współodkrywcę wirusa Ebola, Chimamandzie Ngozi Adichie, nigeryjskiej pisarce, Oliverowi Primavesiemu, znawcy twórczości Arystotelesa, laureatowi Nagrody Leibniza, Rémiem Quirionowi, ekspertowi w dziedzinie badań neuronaukowych, Jamesowi Fergusonowi Skea, przewodniczącemu Intergovernmental Panel on Climate Change, oraz Marynie Wiazovskiej, matematyce, zdobywczyni Medalu Fieldsa.

Jaką rolę powinna odgrywać uczelnia w szybko zmieniającym się świecie? Czy sojusze europejskich uniwersytetów mogą mieć znaczenie dla rozwoju demokracji? Jaka jest odpowiedź akademii na postęp sztucznej inteligencji? 4 kwietnia z inicjatywy prof. Alojzego Z. Nowaka, rektora UW, na Krakowskim Przedmieściu spotkali się przedstawiciele ośmiu uczelni członkowskich Sojuszu 4EU+.

4 kwietnia na Uniwersytecie Warszawskim odbyło się seminarium *4EU+ Leading the Way: Shaping the Future of a Transnational European University in a Changing Global Landscape*. Z inicjatywy rektora UW prof. Alojzego Z. Nowaka uczelnia gościła przedstawicieli siedmiu pozostałych europejskich uczelni członkowskich Sojuszu 4EU+. Wydarzenie odbyło się w Sali Senatu Pałacu Kazimierzowskiego na kampusie przy Krakowskim Przedmieściu. Poprzedził je powitalny koncert z udziałem młodych artystów zorganizowany 3 kwietnia.

“ Świat się zmienia. Z jednej strony mamy do czynienia z globalizacją i integracją, a z drugiej obserwujemy także przejawy deglobalizacji i dezintegracji. Odbywają się w związku z tym liczne debaty na temat tego, jak uczelnie powinny nauczać, prowadzić badania naukowe i współpracę z otoczeniem zewnętrznym.

8 UCZELNI SOJUSZU 4EU+

PROF. ALOJZY Z. NOWAK, REKTOR UW

- Uniwersytet Warszawski (Polska)
- Uniwersytet Karola (Czechy)
- Uniwersytet w Heidelbergu (Niemcy)
- Uniwersytet Paris-Panthéon-Assas (Francja)
- Uniwersytet Sorboński (Sorbonne Université, Francja)
- Uniwersytet Kopenhaski (Dania)
- Uniwersytet w Mediolanie (Włochy)
- Uniwersytet Genewski (Szwajcaria)

DO CZEGO DĄŻY SOJUSZ 4EU+?

- dostępna i inkluzywna edukacja
- rozwinięta mobilność studentów, doktorantów i pracowników
- ponadnarodowe programy nauczania
- zaawansowane ścieżki uczenia się przez całe życie (mikropoświadczenia, MOOC)
- wirtualne instytuty badawcze
- współdzielona infrastruktura
- interdyscyplinarna doskonałość
- nowy model europejskiego szkolnictwa wyższego
- trwałe, inkluzywne, perspektywiczne i ponadnarodowe akademickie ekosystemy

TEMATYCZNE PANELE

W trakcie seminarium odbyło się pięć paneli poruszających kilka aspektów przyszłości uniwersytetu europejskiego w kontekście globalnych zmian. W trakcie wydarzenia zainaugurowano także projekt 4EU+ Eternity, na który UW otrzymał ponad 1,5 mln zł dofinansowania w ramach programu NAWA Wsparcie Uniwersytetów Europejskich.

☛ **European Universities in Era of Global Turbulence: Navigating Challenges, Ensuring Stability**

W panelu dotyczącym roli europejskich uczelni w erze globalnych turbulencji, moderowanym przez prof. Alojzego Z. Nowaka, rektora UW, udział wzięli: prof. Frauke Melchior, rektor Uniwersytetu w Heidelbergu, prof. Marina Brambilla, rektor Uniwersytetu w Mediolanie, prof. Guillaume Fiquet, wiceprezydent Uniwersytetu Sorbońskiego, i prof. Kristian Laut, prorektor Uniwersytetu Kopenhaskiego.

☛ **4EU+'s Role in Advancing Democracy and Embracing Diverse Perspectives**

W panelu dotyczącym roli Sojuszu 4EU+ w rozwoju demokracji i kształtowaniu zrozumienia dla różnych perspektyw, moderowanym przez prof. Macieja Rasia, prorektora UW ds. studenckich i jakości kształcenia, udział wzięli: prof. Markéta Martinková, prorektor Uniwersytetu Karola w Pradze, prof. Yvonne-Marie Rogez, prorektor Uniwersytetu Paris-Panthéon-Assas, prof. Nelly Quemener z Uniwersytetu Sorbońskiego, i prof. Francesca Villata z Uniwersytetu w Mediolanie.

☛ **Funding Collaborative Research at European Universities: Strategies, Needs, and Priorities**

W panelu dotyczącym finansowania badań naukowych realizowanych przez międzyuczelniane zespoły, moderowanym przez prof. Zygmunta Lalaka, prorektora UW ds. badań, udział wzięli: prof. Ladislav Křišťoufek, prorektor Uniwersytetu Karola w Pradze, prof. Andreas Dreuw, prorektor Uniwersytetu w Heidelbergu, prof. Guillaume Fiquet, wiceprezydent Uniwersytetu Sorbońskiego, i dr Elena Del Giorgio, sekretarz generalna Sojuszu 4EU+.

☛ **Digital Medicine: Unlocking New Horizons for European Universities**

W panelu dotyczącym rozwoju medycyny cyfrowej, moderowanym przez płk. rez. dr. inż. Piotra Murawskiego z Wojskowego Instytutu Medycznego – Państwowego Instytutu Badawczego, udział wzięli: prof. Brigitte Séroussi z Uniwersytetu Sorbońskiego, prof. Ferdinand Dhombres z Uniwersytetu Sorbońskiego, prof. Lars Kayserprof z Uniwersytetu Kopenhaskiego, prof. Paolo Pietro Cesare Attilio Bianchi z Uniwersytetu w Mediolanie, i dr Katarzyna Suski-Grabowski z UW.

☛ **Trustworthy AI: Paving the Way for Europa's Digital Future**

W panelu dotyczącym rozwoju sztucznej inteligencji w świecie akademickim, moderowanym przez prof. Katarzynę Śledziowską z UW, udział wzięli: prof. Věra Jourová, prorektor Uniwersytetu Karola w Pradze, prof. Silvana Castano z Uniwersytetu w Mediolanie, oraz prof. Andrea Pinna z Uniwersytetu Sorbońskiego.

“ Obecnie Sojusz 4EU+ jest dynamiczną i ewoluującą wspólnotą składającą się z ponad 325 tys. studentów i 53 tys. pracowników współpracujących ponad granicami. Nasza strategia na lata 2025–2035 odzwierciedla dojrzałą, perspektywiczną organizację, która jest gotowa do pogłębienia współpracy w czterech kluczowych obszarach: edukacji, badaniach naukowych, innowacjach i wpływie globalnym. Wśród naszych wspólnych osiągnięć jest m.in. Portal Studenta 4EU+, centrum innowacyjnej i cyfrowej dydaktyki oraz usługi wspierania grantobiorców. A to dopiero początek. Sojuszowi przyświeca śmiała wizja stworzenia jednego, kompleksowego, europejskiego uniwersytetu badawczego. Ta wizja jest zakorzeniona w naszych wspólnych wartościach: akademickiej wolności, inkluzywności i edukacji koncentrującej się na potrzebach studenta.

PROF. SAMBOR GRUCZA,
PROREKTOR UW
DS. WSPÓŁPRACY I SPRAW
PRACOWNICZYCH

Polska znajduje się w gronie krajów o największej liczbie użytkowników i użytkowników ChataGPT. Sztuczna inteligencja jest też przedmiotem badań polskich naukowców i obiektem zainteresowania rodzimych start-upów. W kwietniu na Uniwersytecie Warszawskim odbyła się debata dotycząca potencjału Polski w zakresie technologii opartych na sztucznej inteligencji. Jednym z uczestników rozmowy był Chris Lehane odpowiedzialny za politykę globalną firmy OpenAI.

Chris Lehane i prof. Alojzy Z. Nowak podczas dyskusji panelowej na UW

– Sztuczna inteligencja jest podstawą wielu działań biznesowych, oddziałuje też na społeczeństwo, dlatego tak ważne jest, aby rozmawiać o tym, co dobrego niesie i jakie wyzwania stawia przed światem – powiedział prof. Alojzy Z. Nowak, rektor UW, który rozpoczął dyskusję panelową „Wkraczając w wiek inteligencji – odblokowywanie potencjału Polski z użyciem AI” (*Entering the Age of Intelligence: Unlocking the Poland's Potential with AI*).

Spotkanie odbyło się 8 kwietnia w Sali Senatu Pałacu Kazimierzowskiego. W jednym miejscu zebrali się przedstawiciele władz Uniwersytetu Warszawskiego, naukowcy zajmujący się sztuczną inteligencją, a także reprezentanci władz państwowych oraz firm technologicznych działających w branży AI (*Artificial Intelligence*), aby rozmawiać o rozwoju sztucznej inteligencji w Polsce.

Rozmowa obejmowała takie tematy, jak: otoczenie prawne dla rozwoju sztucznej inteligencji w Europie i na świecie, stosunek społeczeństw do AI, kształcenie kadr rozwijających technologie oparte na sztucznej inteligencji, a także sposoby finansowania i inwestowania w rozwój AI.

– Uniwersytet Warszawski coraz częściej postrzegany jest jako europejski hub innowacji. Spotkanie z przedstawicielem OpenAI Chrisem

Lehanem potwierdza, że światowi liderzy dostrzegają potencjał naszej kadry, studentów oraz zaplecza badawczo-rozwojowego. Jesteśmy gotowi współtworzyć przyszłość opartą na sztucznej inteligencji, takiej, której zastosowania mogą wkrótce redefiniować polską gospodarkę. Naszą misją jest budowanie mostów między badaniami podstawowymi a praktycznymi innowacjami. OpenAI to dla nas naturalny partner na tej drodze, z którym chcemy tworzyć technologie służące ludziom i społeczeństwu – powiedział kanclerz UW Robert Grey podczas spotkania z przedstawicielami OpenAI.

BADANIA I WIEDZA O AI

– Trudno dokładnie przewidzieć, jak sztuczna inteligencja wpłynie na odkrycia naukowe i działalność firm. Lubię porównywać wiek sztucznej inteligencji do zupełnych początków przemysłu samochodowego. Wówczas również nie można było przewidzieć, jak i gdzie zakończy się rozwój, jak będą wyglądały najnowsze samochody. Jesteśmy teraz w bardzo podobnym miejscu, jeśli chodzi o rozwój sztucznej inteligencji – powiedział prof. Piotr Sankowski z Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki UW.

– Powinniśmy inwestować w badania podstawowe i przyglądać się bardzo dokładnie

nowym ideom, które proponują naukowcy – mówił prof. Sankowski.

Można powiedzieć, że sztuczna inteligencja istnieje w debatach naukowców naukowców w dwóch kontekstach. Po pierwsze, dyskusje dotyczą wpływu AI na naukę, sposób jej uprawiania czy społeczne zaufanie do niej. Po drugie, AI jest sama w sobie przedmiotem badań.

– Mogę zapewnić, że Uniwersytet Warszawski jest dumny z badań w zakresie sztucznej inteligencji, jakie są tutaj prowadzone, i ze studentów, którzy angażują się w tę tematykę. Będziemy robić wszystko, żeby wspierać sztuczną inteligencję i rozwój nauk informatycznych, ponieważ to one będą kształtować rozwój świata w najbliższych kilkudziesięciu latach – powiedział rektor UW.

– W zakresie badań nad sztuczną inteligencją Uniwersytet Warszawski jest bardzo konkurencyjną instytucją, a w Europie jedną z czołowych. Absolwenci UW współpracują z OpenAI i mam nadzieję, że ta współpraca będzie się dalej rozwijać – dodał rektor.

SZTUCZNA INTELIGENCJA A TALENT

Gościem panelu dyskusyjnego oraz spotkań z władzami UW był Christopher Lehane, odpowiedzialny za politykę globalną firmy OpenAI.

– Głos Polski w dyskusji o sztucznej inteligencji jest bardzo ważny. Ponad 20% Polaków używa ChataGPT. Polska jest krajem, który zwraca szczególną uwagę na gospodarkę cyfrową. Ponadto Polska sprawuje obecnie prezydencję w Radzie UE, a sama Unia znajduje się w momencie, który zdecyduje o tym, jak będą wyglądać ramy polityk publicznych w najbliższych latach – mówił Christopher Lehane. – Na infrastrukturę sztucznej inteligencji składają się: energia, chipy, dane i talent. To właśnie utalentowani ludzie są tym, co łączy Polskę i OpenAI – dodał.

W dyskusji panelowej uczestniczyli też m.in. Ignacy Niemczycki, sekretarz stanu w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów, Aleksandra Pędraszewska z ElevenLabs i Bartek Pucek z Pucek.capital.

1

KALEJDOSKOP

 oprac. redakcja
współpraca: Agnieszka Fiedorowicz, Izabela Kuzyszyn

ŹRÓDŁO INSPIRACJI

W marcu 1968 roku na Uniwersytecie Warszawskim doszło do studenckich protestów oraz ich brutalnej pacyfikacji przez aparat bezpieczeństwa PRL. W sobotę 8 marca, w rocznicę tych dramatycznych dni, na Kampusie Głównym UW społeczność Uniwersytetu Warszawskiego punktualnie o godz. 12.00, w godzinę rozpoczęcia protestów, upamiętniła wydarzenia Marca 1968 roku.

– 57 lat temu studenci, doktoranci i pracownicy Uniwersytetu powiedzieli ówczesnej władzy, że nie chcą tak żyć i funkcjonować jak dotychczas. Młodzież uniwersytecka i nie tylko zebrała się wtedy na Uniwersytecie, żeby mówić o szacunku człowieka do człowieka, otwartości i godności. Aparat bezpieczeństwa PRL brutalnie stłumił protesty, jednak wydarzenia na Uniwersytecie zapoczątkowały falę młodzieżowego buntu, która

dotarła do innych ośrodków akademickich w kraju. Musimy pamiętać o tym, co się wydarzyło i dbać, aby ta historia nigdy się nie powtórzyła. Zależy nam na Uniwersytecie, żebyśmy poza dążeniem do prawdy wzajemnie się szanowali, a każdy, kto przekracza bramę UW, czuł się jak u siebie – powiedział podczas uroczystości prof. Alojzy Z. Nowak, rektor UW.

– Spotykamy się tutaj, przy marcowej tablicy, aby wspólnie oddać hołd i przypomnieć o znaczeniu tamtych dni w historii Polski oraz Uniwersytetu. Jest to dla nas wszystkich czas refleksji nad dziedzictwem Marca '68. Niech nasza pamięć o tych wydarzeniach będzie zarówno przestrogą, jak i źródłem inspiracji do pielęgnowania i ochrony praw oraz wolności, o które walczone – powiedział Robert Grey, kanclerz UW, podczas tegorocznej uroczystości.

W obchodach udział wzięli również m.in.: prorektor UW ds. współpracy i spraw pracowniczych prof. Sambor Grucza, prorektor UW ds. rozwoju prof. Ewa Krogulec, prorektor UW ds. badań prof. Zygmunt Lalak, prorektor UW ds. doktoranckich i prawnych prof. Adam Niewiadomski, prorektor UW ds. studenckich i jakości kształcenia prof. Maciej Raś, zastępca prezydenta Warszawy Jacek Wiśnicki, przedstawiciel Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność” UW dr Julian Srebrny, przewodniczący Samorządu Studentów UW Mateusz Mossakowski, przewodniczący Samorządu Doktorantów UW Dominik Puchała, a także przedstawiciele NSZZ „Solidarność”, którzy uczestniczyli w protestach z 1968 roku.

NOWE WYZWANIA

➤ Na posiedzeniu 5 marca Senat UW wybrał nowy skład Rady Uczelni. Zasiadą w niej:

prof. Mirosław Ząbek, Robert Dobrzycki, prof. Roman Kapuscinski oraz prof. Marek Karliner. Członkiem Rady Uczelni z urzędu jest Mateusz Mossakowski, przewodniczący Zarządu Samorządu Studentów UW.

► Od 1 stycznia na Uniwersytecie Warszawskim działa 25 rad naukowych dyscyplin. Ich liczba zwiększyła się poprzez utworzenie odrębnych rad dla czterech dyscyplin: informatyki, matematyki, nauk o polityce i administracji oraz nauk o bezpieczeństwie. Zmiany w strukturze rad naukowych dyscyplin (RND) wprowadzone zostały zarządzeniem rektora UW z 30 września 2024 roku, na podstawie którego podzielone zostały dwie RND: Nauki o Polityce i Administracji oraz Nauki o Bezpieczeństwie, a także Matematyka i Informatyka.

► 14 stycznia w Sali Złotej Pałacu Kazimierzowskiego rektor UW prof. Alojzy Z. Nowak wręczył powołania dyrektorom szkół doktorskich Uniwersytetu Warszawskiego w kadencji 2025–2028. Przez cztery lata szkołami doktorskimi będą kierować profesorowie: Mirosława Czerna, Michał Ksawery Cyrański, Monika Rekowska i Paweł Stępień.

NAJLEPSZE SPECJALNOŚCI

Ukazały się dwa rankingi dziedzinowe: *World University Rankings by Subject 2025* przygotowany przez Times Higher Education oraz *Quacquarelli Symonds World University Rankings by Subject 2025*.

► W rankingu Times Higher Education Uniwersytet Warszawski został sklasyfikowany w dziewięciu dziedzinach, spośród których najlepiej oceniono sztuki i nauki humanistyczne. Awansowały one z pozycji 301–400 na 151–175. Na liście rankingowej dla tego obszaru znajduje się łącznie 750 uczelni.

► W *Quacquarelli Symonds World University Rankings by Subject (QS)* uwzględniono 24 dyscypliny naukowe prowadzone na UW. Wśród najwyżżej ocenionych (w przedziale 101–150) są: archeologia, historia, języki nowożytne i prawo.

KALIFORNIA I UCZELNIE

11 września 2024 roku Uniwersytet Warszawski wraz z siedmioma innymi polskimi uczelniami podpisał umowę o współpracy z Poland in Silicon Valley Center for Science, Innovation, and Entrepreneurship. 28 stycznia na UW odbyło się posiedzenie Rady Programowej Centrum, a do inicjatywy przystąpiły dwie nowe uczelnie: Akademia Leona Koźmińskiego i Szkoła Główna Handlowa w Warszawie.

Wspólne działania uczelni obejmują m.in. promocję i publikację wyników badań naukowych

oraz współpracy z przemysłem prowadzonych w tych instytucjach.

– Polskie uczelnie liczą się na arenie międzynarodowej. Centrum Nauki, Innowacji i Przedsiębiorczości Polska w Dolinie Krzemowej daje możliwość prowadzenia badań naukowych oraz współpracy z biznesem. Cieszy mnie wzrost liczby zaangażowanych w to przedsięwzięcie uczelni, a także wsparcie dla tej inicjatywy ze strony Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz senatorów RP – powiedział rektor UW prof. Alojzy Z. Nowak.

W uroczystości wzięli udział m.in. rektor, kanclerz UW Robert Grey, wiceminister nauki prof. Maria Mrówczyńska, prof. Piotr Moncarz z Uniwersytetu Stanforda, który przewodniczy Poland in Silicon Valley Center, oraz prof. Grzegorz Mazurek, rektor Akademii im. Leona Koźmińskiego, i prof. Piotr Wachowiak, rektor SGH.

Oprócz UW, SGH i Akademii im. Leona Koźmińskiego w inicjatywie uczestniczą: Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, Politechnika Łódzka, Politechnika Poznańska, Politechnika Śląska, Politechnika Warszawska, Politechnika Wrocławska i Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

DZIEŃ OTWARTY

12 kwietnia na Kampusie Głównym przy Krakowskim Przedmieściu odbył się Dzień Otwarty Uniwersytetu Warszawskiego.

Kandydaci na studia mogli poznać ofertę UW, którą zaprezentowali przedstawiciele wydziałów, katedr i instytutów. Uczestnicy Dnia Otwartego spotkali się ze studentami, ekspertami z Biura ds. Rekrutacji i Welcome Pointu, odwiedzili też stoiska m.in. Sojuszu 4EU+, Uniwersyteckiego Centrum Wolontariatu UW, Inkubatora Uniwersytetu Warszawskiego, Teatru Tańca UW „Warszawianka”,

Teatru Hybrydy Uniwersytetu Warszawskiego, Chóru Akademickiego UW, AZS Uniwersytetu Warszawskiego.

Podczas Dnia Otwartego można też było wraz z przewodnikiem Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego obejrzeć zabytkowy kampus uczelni przy Krakowskim Przedmieściu.

OTWARTA OCHOTA

22 marca kampus UW na Ochocie wypełnił się uczniami, często w towarzystwie rodziców i nauczycieli, maturzystami, kandydatami na studia, naukowcami i dobrą zabawą. Tego-roczny Dzień Odkrywców Kampusu Ochota (DOKO) odwiedziły ponad 2 tys. uczestników.

DOKO to wspólne przedsięwzięcie Wydziałów: Biologii, Chemii, Fizyki, Geologii, Matematyki, Informatyki i Mechaniki i jednostek współpracujących: Centrum Nowych Technologii, Środowiskowego Laboratorium Ciężkich Jonów, Centrum Nauk Biologiczno-Chemicznych, Inkubatora UW, Kolegium Międzywydziałowych Indywidualnych Studiów Matematyczno-Przyrodniczych i Uniwersyteckiego Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym i Zrównoważonym Rozwojem.

Wydarzenie rozpoczęło się multiwykładem na Wydziale Fizyki UW, podczas którego siedmioro naukowców i naukowcy wygłosiło krótkie wystąpienia nawiązujące do hasła „Ochota na słow science”. W trakcie imprezy uczestnicy mogli zapoznać się z ofertą studiów wszystkich ochockich wydziałów i innych jednostek.

W strefie pokazów dużym powodzeniem cieszył się eksperyment z płonąca dłoń. Można też było m.in. zobaczyć auta konstruowane przez pasjonatów robotyki, a także wykonać badanie USG. Uczestnicy Chemicznego Spa mieli okazję własnoręcznie

wytworzyć babeczki kąpielowe i pachnące mydełka. Na fanów doktora House'a czekały warsztaty neurologiczne. Z geologami można było sprawdzić, czy wszystkie skały są twarde i mocne oraz ile siły trzeba, by je złamać.

AREOPAG UNIWERSYTETÓW

Areopag Uniwersytetów to wspólna inicjatywa Uniwersytetu Warszawskiego, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, do której dołączył również Uniwersytet Gdański. Główną ideą przedsięwzięcia jest prowadzenie debaty publicznej o wyzwaniach współczesności w przestrzeni uniwersyteckiej.

16 grudnia na Uniwersytecie Warszawskim zainaugurowana została czwarta odsłona cyklu, której tematyka dotyczy wyzwań XXI wieku – polaryzacji, podziałów społecznych, konfliktów zbrojnych.

Pierwsza z debat dotyczyła finansów publicznych w warunkach turbulencji. Eksperti rozmawiali m.in. o polityce fiskalnej, kryzysach finansowych, inflacji i podatkach. W spotkaniu wzięli udział: dr Maciej Goniszewski (Uniwersytet Gdański), prof. Monika Münnich (Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II), prof. Tomasz Nieborak (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu), prof. Sebastian Skuza (Uniwersytet Warszawski) i dr Mariusz Trojak (Uniwersytet Jagielloński). Debatę moderował dr hab. Grzegorz Tchorek z Wydziału Zarządzania UW.

HEJT BOLI

28 lutego przedstawiciele biur promocji i komunikacji w jednostkach Uniwersytetu Warszawskiego spotkali się w Bibliotece Uniwersyteckiej, aby podzielić się doświadczeniami dotyczącymi przeciwdziałania mowie nienawiści. Wydarzenie było częścią kampanii „Hejt boli.

UWażajmy na słowa”, koordynowanej przez zespół rzeczniczki akademickiej ds. studenckich i pracowniczych UW (ombudsmana UW).

Zebrane podczas warsztatów dobre praktyki i potrzeby posłużą opracowaniu przez zespół ombudsmana UW rekomendacji w zakresie postępowania w przypadku mowy nienawiści.

WSPÓŁPRACA, RELACJE, SPOTKANIA

► Na początku grudnia 2024 roku rektor Uniwersytetu Warszawskiego prof. Alojzy Z. Nowak oraz dwoje doktorantów ze Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych UW wzięli udział w międzynarodowym spotkaniu liderów szkolnictwa wyższego w Hongkongu.

Global University Presidents & Leaders Summit 2024 (GUPLS) została zorganizowana przez Hong Kong Association for External Friendship we współpracy z University Grants Committee i dziewięcioma uniwersytetami z Hongkongu: Hong Kong University of Science and Technology, The University of Hong Kong, The Chinese University of Hong Kong, City University of Hong Kong, Hong Kong Baptist University, Lingnan University, The Hong Kong Polytechnic University, The Education University of Hong Kong oraz The Hong Kong Metropolitan University.

Prezydenci i liderzy ponad 50 uczelni, którzy uczestniczyli w spotkaniu, rozmawiali o etyce i budowaniu wartości technologii AI w społeczeństwie, zarządzaniu uczelniami i innowacjach oraz zmianach demograficznych i edukacji w przyszłości.

Rektor UW wygłosił podczas wydarzenia wykład na temat wspierania kultury innowacji w zarządzaniu uniwersytetami, przedstawiając strategię i najlepsze praktyki.

► **Swiałłana Cichanouska**, szefowa Zjednoczonego Gabinetu Przejściowego Białorusi, odwiedziła 8 stycznia Uniwersytet Warszawski. Liderka białoruskiej opozycji wygłosiła przemówienie, w którym m.in. podziękowała uczelni za wsparcie udzielane Białorusinom.

– Chciałabym podziękować Uniwersytetowi Warszawskiemu za to, że od tak wielu lat wspiera naszych studentów i naukowców; za pomoc w zachowywaniu naszego języka i naszej kultury. Myślę, że Polacy bardziej niż ktokolwiek inny rozumieją to, co się teraz dzieje w Białorusi. Waszą solidarność odczuwamy bardzo silnie – powiedziała Swiałłana Cichanouska.

Podczas wizyty liderka białoruskich sił demokratycznych wręczyła też medale ustanowione przez Zjednoczony Gabinet Przejściowy Białorusi. Otrzymało je pięć osób,

zasłużonych dla demokratyzacji tego kraju. Wśród wyróżnionych są osoby związane z Uniwersytetem Warszawskim: prof. Elżbieta Smułkowa i Jan Malicki, dr h.c.

Światłana Cichanouska odznaczyła także Roberta Tyszkiewicza, byłego przewodniczącego Parlamentarnego Zespołu ds. Białorusi i sejmowej Komisji Łączności z Polakami za Granicą, Macieja Radziwiłła, przedsiębiorcę i działacza społecznego (Medal „Za owocną pracę na rzecz Białorusi”), oraz Andreja Januszkiewicza, białoruskiego historyka i wydawcę (Medal „Za honor i godność”).

➤ 21 stycznia w **stolicy Cypru** Nikozji przedstawiciele Uniwersytetu Warszawskiego oraz Uniwersytetu Cypryjskiego podpisali **porozumienie o współpracy** między uczelniami.

– Uniwersytet Warszawski współpracuje z wieloma ważnymi ośrodkami naukowymi na całym świecie. Dziś do tego grona dołącza Uniwersytet Cypryjski w Nikozji. Cieszę się, że podpisanie listu intencyjnego zbiega się w czasie z objęciem przez nasze kraje prezydencji w Radzie Unii Europejskiej, co tylko podkreśla rangę tego wydarzenia – powiedział podczas spotkania prof. Ewa Krogulec, prorektor UW ds. rozwoju.

W tym samym dniu Ambasada RP w Nikozji wspólnie z Uniwersytetem Cypryjskim i Uniwersytetem Warszawskim zorganizowała koncert Teatru Tańca UW „Warszawianka”. Wydarzenie w sali teatralnej uniwersytetu w Nikozji stanowiło uroczystą inaugurację serii wydarzeń kulturalnych w ramach polskiej prezydencji w Radzie UE.

W wydarzeniu wzięli udział m.in. ambasador RP na Cyprze Marek Szczepanowski, minister ds. europejskich Marilena Raouna, rektor Uniwersytetu Cypryjskiego prof. Tassos Christofides oraz przebywający z wizytą w Nikozji dyrektor ds. przedstawicielstw Komisji Europejskiej Richard Kühnel.

➤ 12 lutego na UW odbyło się **spotkanie przedstawicieli władz uczelni ze słowacką delegacją**. Wzięli w nim udział przedstawiciele Ministerstwa Edukacji, Badań, Rozwoju i Młodzieży oraz Ambasady Republiki Słowackiej, a po stronie UW prof. Sambor Gruzca, prorektor UW ds. współpracy i spraw pracowniczych, prof. Maciej Raś, prorektor UW ds. studenckich i jakości kształcenia, oraz Robert Grey, kanclerz UW.

Uczestnicy spotkania omówili kwestie związane z budowaniem i umacnianiem relacji między Polską a Słowacją na polu naukowo-badawczym i akademickim w kontekście rozwijających się stosunków między oboma krajami. Rozmowy dotyczyły m.in. rozwoju

kierunku słowacystyka na UW oraz zagadnień związanych z kształceniem medycznym i sztuczną inteligencją.

➤ 4 marca na Uniwersytecie Warszawskim odbyło się **spotkanie przedstawicieli władz uczelni z delegacją Yerevan State University oraz Ambasady Republiki Armenii**, podczas którego podpisane zostało porozumienie w sprawie współpracy między UW a największym uniwersytecie armeńskim.

Uniwersytet Warszawski reprezentował prof. Sambor Gruzca, prorektor ds. współpracy i spraw pracowniczych, a stronę armeńską przedstawiciele Yerevan State University: Mikayel Hovhannisyan, prorektor ds. rozwoju i innowacji, oraz Alexander Arzoumanian, ambasador Republiki Armenii w Polsce.

STUDENCI I DYPLOMACI ORIENTU

7 kwietnia studenci pierwszego roku studiów na Wydziale Orientalistycznym UW spotkali się z przedstawicielami placówek dyplomatycznych krajów Azji i Afryki akredytowanych w Polsce. To już 30. takie spotkanie w historii wydziału.

Dzięki temu studenci mogą poznać nie tylko dyplomatów, ale przede wszystkim przedstawicieli i przedstawicielki azjatyckich i afrykańskich narodów oraz kultur.

W tym roku w spotkaniu uczestniczyli reprezentanci 22 ambasad oraz ponad 30 dyplomatów, w tym 11 ambasadorów i chargé d'affaires. Spotkanie otworzył rektor UW prof. Alojzy Z. Nowak. Ze strony władz UW obecni byli również: prorektor ds. studenckich i jakości kształcenia prof. Maciej Raś, prorektor ds. rozwoju prof. Ewa Krogulec, prorektor ds. współpracy i spraw pracowniczych prof. Adam Niewiadomski, kanclerz Robert Grey, dziekani zaprzyjaźnionych wydziałów oraz szefowie jednostek administracji centralnej UW.

W spotkaniu wzięło udział łącznie ponad 320 osób.

NOWE PERSPEKTYWY KSZTAŁCENIA

➤ 27 stycznia na Uniwersytecie Warszawskim odbyło się spotkanie, podczas którego przedstawiciele uczelni i instytucji medycznych omawiali pomysł na **nowy model zintegrowanego kształcenia lekarzy cywilnych i wojskowych** – tak, aby byli przygotowani do działania w dynamicznie zmieniającym się środowisku geopolitycznym.

Współautorami modelu są Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Politechnika Wrocławska oraz Wojskowy Instytut Medyczny – Państwowy Instytut Badawczy.

Nowy system zakłada zwiększenie zdolności i sprawności operacyjnej lekarzy cywilnych i wojskowych w sytuacjach kryzysowych oraz podczas działań wojennych, a także poziomu innowacyjności i zdolności adaptacyjnych w obszarze medycyny wojskowej, jak również zacieśnienie współpracy między sektorem wojskowym a cywilnym w dziedzinie medycyny.

– Na Uniwersytecie Warszawskim jesteśmy bardzo dobrze przygotowani do kształcenia lekarzy wojskowych. Chcemy oferować wysoki poziom nie tylko w zakresie nauczania, ale również prowadzenia badań naukowych, w tym medycznych – mówi prof. Alojzy Z. Nowak, rektor UW.

➤ 24 lutego Uniwersytet Warszawski podpisał **porozumienie z Akademią Dyplomatyczną Ministerstwa Spraw Zagranicznych**. Umowa dotyczy współpracy w zakresie szkoleń językowych i certyfikacji biegłości językowej z 34 języków obcych oferowanych w ramach Uniwersyteckiego Systemu Nauczania Języków Obcych UW. Koordynatorem projektu jest Centrum Nauczania Języków Obcych UW.

Dokument został podpisany przez prorektora UW ds. studenckich i jakości kształcenia prof. Macieja Rasia, a MSZ reprezentował Szef Służby Zagranicznej Rafał Wiśniewski.

W wydarzeniu wzięli także udział: prof. Radosław Kucharczyk, przewodniczący Rady Koordynacyjnej ds. Nauczania Języków Obcych i Certyfikacji Biegłości Językowej UW, dr Andrzej Dąbrowski, dyrektor Centrum Nauczania Języków Obcych UW, oraz Marzena Adamczyk z Wydziału Neofilologii UW, była ambasador RP na Kubie i w Hiszpanii.

➤ Uniwersytet Warszawski wspólnie z Ministrem Sprawiedliwości oraz Krajową Szkołą Sądownictwa i Prokuratury utworzą **nowe studia podyplomowe z zarządzania dla czynnych sędziów i prokuratorów**.

10 marca podpisano list intencyjny w tej sprawie. Dokument sygnowali: prof. Alojzy Z. Nowak, rektor Uniwersytetu Warszawskiego, Dariusz Mazur, podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości, oraz prof. Piotr Girdwoyr, dyrektor Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury. W spotkaniu uczestniczyli również prof. Adam Niewiadomski, prorektor UW ds. doktoranckich i prawnych, prof. Grzegorz Karasiewicz, dziekan Wydziału Zarządzania UW, oraz Marta Kożuchowska-Warywoda, dyrektor Departamentu Kadr i Organizacji Sądów Powołanych i Wojskowych w Ministerstwie Sprawiedliwości.

Jednostki wspólnie utworzą i będą prowadzić dwusemestralne studia podyplomowe dla czynnych sędziów oraz prokuratorów. Nowoczesny i interdyscyplinarny program umożliwi im zdobycie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych dotyczących metod zarządzania wymiarem sprawiedliwości w Polsce z uwzględnieniem kontekstu funkcjonowania polskiego systemu sądownictwa i prokuratury w ramach Unii Europejskiej.

Studia będą prowadzone na Wydziale Zarządzania UW.

Z POLSKI NA KUBĘ

26 listopada 2024 roku Rada Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW podjęła uchwałę o odnowieniu doktoratu prof. Jerzego Makowskiego, wybitnego geografa fizycznego i regionalnego, latynoamerykanisty. Uroczystość wieńcząca odnowienie odbyła się 20 stycznia w Sali Senatu Pałacu Kazimierzowskiego.

Decyzja o odnowieniu doktoratu jest wyrazem uznania wybitnych osiągnięć naukowych, dydaktycznych i organizacyjnych naukowca, jego pozycji w świecie nauki i współpracy międzynarodowej, w szczególności z krajami Ameryki Łacińskiej, m.in. jako konsultanta naukowego w Instytucie Geografii Kubańskiej Akademii Nauk w Hawanie oraz doktora honoris causa Uniwersytetu Autonomicznego Stanu Meksyk w Toluca. Doceniono również jego działalność ogólnouniwersytecką jako senatora UW czy dyrektora Instytutu Krajów Rozwijających się na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych.

Laudację promocyjną wygłosiła prof. Mirosława Czerny, kierowniczka Katedry Geografii Miast i Planowania Przestrzennego na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych, dyrektorka Szkoły Doktorskiej Nauk Społecznych UW.

Recenzentkami dorobku naukowego prof. Makowskiego były prof. Wioletta Kamińska z Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz prof. Daniela Szymańska z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Prof. Jerzy Makowski jest związany z Uniwersytetem Warszawskim od czasu studiów. Ukończył je w Instytucie Geografii na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Warszawskiego w 1970 roku.

W grudniu 1974 roku uzyskał stopień doktora nauk geograficznych. Studia doktoranckie realizował pod opieką naukową prof. Cecylii Radłowskiej. W 1973 roku został zatrudniony jako, najpierw, asystent, a następnie adiunkt w Zakładzie Geografii Regionalnej

i Politycznej. W 1976 roku wyjechał na Kubę, gdzie podjął pracę jako ekspert i konsultant naukowy w Instytucie Geografii Kubańskiej Akademii Nauk w Hawanie (dziś: Instituto de Geografía Tropical), a także na Wydziale Geografii Uniwersytetu Hawańskiego i w Szkole Polskiej w Hawanie. W latach 80. prof. Makowski wyjechał do Amazonii, gdzie realizował badania dotyczące przyrodniczych uwarunkowań działalności człowieka w strefie klimatów równikowych, a zwłaszcza rozwoju rolnictwa. W 1987 roku naukowiec złożył monografię pt. *Przyrodnicze uwarunkowania rolnictwa w Amazonii Peruwiańskiej*, która stała się podstawą przyznania stopnia doktora habilitowanego. Tytuł naukowy profesora nauk o ziemi naukowiec otrzymał w 2000 roku.

RAZEM DLA PSYCHOTERAPII

Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet SWPS, Uniwersytet Jagielloński oraz Instytut Psychologii PAN zawarły porozumienie „Koalicja dla Psychoterapii”, które dotyczy promowania interwencji psychologicznych i sposobów prowadzenia psychoterapii opartych na dowodach naukowych.

Celem współpracy jest m.in. dzielenie się ekspertyzami, konsultowanie tworzenia i realizacji polityki zdrowotnej kraju w obszarze zdrowia psychicznego, a także rozpowszechnianie wiedzy o procedurach badania skuteczności psychoterapii. Koalicjanci chcą też propagować metody prowadzenia psychoterapii, których skuteczność została udowodniona w wysokiej jakości badaniach naukowych, oraz promować współpracę pomiędzy badaczami i psychoterapeutami, mającą na celu naukową weryfikację sposobów prowadzenia terapii.

Dokument jest jednocześnie odpowiedzią na wyzwania i potrzeby społeczeństwa w zakresie zdrowia psychicznego.

Naukowcy z uczelni, które sygnowały porozumienie, stworzyli kilkusobowy Zespół Roboczy, który będzie realizował jego założenia.

Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet SWPS, Uniwersytet Jagielloński i Instytut Psychologii PAN są aktywne w obszarze prowadzenia badań naukowych i edukacji dotyczących psychoterapii. W ostatniej ewaluacji jakości działalności naukowej w dyscyplinie psychologia przyznano im najwyższą kategorię naukową (A+).

UCZELNIA DOSTĘPNA

Uniwersytet Warszawski i Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (NCBiR) podpisały umowę na realizację projektu *UWażni na Dostępność – Uniwersytet Równych Szans*. Wysokość dofinansowania to prawie 8 mln zł. Koordynatorem projektu na UW jest Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami.

Uczelnia zamierza podjąć jeszcze więcej działań prowadzących do wzrostu dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób z niepełnosprawnościami.

Planowane są m.in.: likwidacja barier architektonicznych w budynku przy ul. Krakowskie Przedmieście 1, rozwój rozwiązań wspierających dostępność kształcenia dla osób neuro różnorodnych i Głuchych, wdrożenie rozwiązań dla nowych grup odbiorców – doktorantów oraz słuchaczy studiów podyplomowych i Uniwersytetu Otwartego, organizacja punktu informacyjno-konsultacyjnego i rozwój zaplecza technologicznego dla kadry uczelni, wzmocnienie umiejętności społecznych osób studiujących i kadry uczelni, rozwój zaplecza technologicznego: zakup powiększalników czy zestawów telekonferencyjnych.

Projekt *UWażni na Dostępność* – Uniwersytet Równych Szans będzie współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027.

DOKTORANCI O FIZYCE I HUMANISTYCE

27 lutego na Wydziale Fizyki UW odbyło się piąte seminarium z cyklu „Heurystyki”, zainicjowanego przez rektora UW prof. Alojzego Z. Nowaka.

Czy można ograniczyć emisję dwutlenku węgla, wstrzykując go pod ziemię? Jaki związek mają defekty w kryształach z Sherlockiem Holmesem? Co łączy wrzącą wodę z przemianami fazowymi we wczesnym Wszechświecie? Czy meteorologia i metrologia mają coś wspólnego, a może wręcz przeciwnie? Czy w kuchence mikrofalowej można dostrzec kwark? To wybrane zagadnienia, które poruszyli młodzi naukowcy.

Swoje badania zaprezentowało 10 doktorantów i doktorantek ze Szkoły Doktorskiej Nauk Ścisłych i Przyrodniczych UW. W spotkaniu uczestniczyli również m.in. prof. Adam Niewiadomski, prorektor ds. doktoranckich i prawnych, prof. Paweł Stępień, dyrektor Międzydziedzinowej Szkoły Doktorskiej, prof. Wojciech Satuła, dziekan Wydziału Fizyki, i prof. Krzysztof Turzyński, prodziekan Wydziału Fizyki ds. studenckich. Spotkanie otworzył prorektor UW ds. badań prof. Zygmunt Lalak.

20 marca odbyło się spotkanie z cyklu „Heurystyki” z udziałem reprezentantek i reprezentantów Szkoły Doktorskiej Nauk Humanistycznych: Katarzyny Żak-Caplot, Karoliny Załęskiej i Mikołaja Stachera. Troje doktorantów opowiadało o swoich badaniach. Przedstawili wystąpienia o: muzeach jako przestrzeni edukacji językowej, literaturze, której ważnym wątkiem jest problematyka przestrzeni, oraz o tytoniu w ujęciu historycznym.

ODWAŻNE PROJEKTY

Jakub Jażdżyk, student informatyki na Politechnice Warszawskiej, został zwycięzcą XIII edycji BraveCampu. Stworzył on system i aplikację do zarządzania wypożyczalniąmi kajakowymi na polskim rynku o nazwie „Zaklepuje.To”. Gala finałowa XIII edycji BraveCampu odbyła się 14 lutego w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie. Twórcy wybranych projektów zaprezentowali swoje pomysły podczas trzyminutowych pitchingów.

Organizowany przez Inkubator UW BraveCamp to akademia przedsiębiorczości dla studentów i doktorantów Uniwersytetu

Warszawskiego, Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, Akademii Leona Koźmińskiego, Politechniki Warszawskiej oraz Wojskowej Akademii Technicznej.

W akademii wzięły udział osoby, które chcą rozwijać swoje projekty biznesowe, naukowe lub społeczne. Uczestniczyły w warsztatach oraz konsultacjach z ekspertami i praktykami zajmującymi się biznesem, marketingiem czy sztuką prezentacji. W czasie zajęć nie tylko pracowały nad swoim projektem, ale też uczyły się negocjacji z inwestorami oraz poznawały sposoby wejścia na rynek.

STUDENCI PRZEŁAMUJĄ BARIERY

7 stycznia w Sali Złotej Pałacu Kazimierzowskiego odbyła się uroczystość wręczenia stypendiów im. Anny Bornus. Stypendium otrzymało czterech studentów: Krystian Cyran, Jakub Gietka, Mateusz Gregorski i Wojciech Lochmajer. Wydarzenie na Uniwersytecie Warszawskim odbyło się po raz 12.

Stypendium to dar fundacji założonej przez rodzinę Anny Bornus, studentki Wydziału Polonistyki UW w latach 2010–2011, zmarłej z powodu choroby nowotworowej.

Pomoc finansowa jest udzielana studentom i doktorantom ze znaczną niepełnosprawnością ruchową. Udzielona pomoc pieniężna pozwala nagrodzonym dofinansować koszty zatrudnienia asystenta, który pomaga w codziennym funkcjonowaniu.

Podstawą ubiegania się o stypendium jest złożenie wniosku w Biurze ds. Osób z Niepełnosprawnościami UW.

NAJWAŻNIEJSZE SŁOWA

7 stycznia poznaliśmy najważniejsze słowo 2024 roku. Kapituła językoznawców wybrała *koalicję*. Na drugim miejscu wskazała *komisję* (śledczą), na trzecim – *zetki* (pokolenie Z).

W plebiscycie internetowym oddano ponad 1600 głosów. Na podium znalazły się: *stółka*, *sztuczna inteligencja* i *babcio*. Pierwszemu z nich organizatorzy konkursu nadali tytuł studenckiego słowa roku ze względu na nawiązania do życia akademickiego, a tytuł ogólnopolskiego słowa roku wybranego w głosowaniu internetowym przyznali wyrażeniu *sztuczna inteligencja*.

W tym roku w skład kapituły weszli: prof. Andrzej Blikle (IPIPAN), prof. Jerzy Bralczyk (UW), Bartłomiej Chaciński („Polityka”), prof. Katarzyna Kłosińska (UW), prof. Ewa Kołodziejek (USZ), Teresa Kruszona („Gazeta Wyborcza”), Agnieszka Kunikowska (Polskie Radio), prof. Jan Miodek (UWr), prof. Jerzy Podracki (UW), prof. Renata Przybylska (UJ),

prof. Michał Rusinek (UJ), prof. Barbara Sobczak (UAM), Małgorzata Tułowiecka (Polskie Radio).

Plebiscyt „Słowo Roku” organizowany jest przez Instytut Języka Polskiego UW oraz Fundację Języka Polskiego.

WYDZIAŁOWE WYSTAWY

Druga i trzecia wystawa dotycząca jednostek UW już za nami. W styczniu i lutym można było poznać działalność Wydziału Biologii, a w marcu i kwietniu Wydziału Polonistyki. Obie wystawy – podobnie jak pierwsza, o Wydziale Chemii – były prezentowane w holu na parterze Pałacu Kazimierzowskiego.

Wystawę organizują Centrum Współpracy i Dialogu Uniwersytetu Warszawskiego oraz poszczególne jednostki uczelni.

UW MA NOWE POMNIKI PRZYRODY

Ogród Botaniczny UW jest jednym z najstarszych ogrodów botanicznych w Polsce. Można w nim znaleźć ponad 5 tys. gatunków roślin. Wśród nich są dwa niemal 20-metrowe dęby szypułkowe w odmianie kolumnowej 'Fastigiata' (*Quercus robur* 'Fastigiata'). Pod koniec 2024 roku Rada Miasta Stołecznego Warszawy przyznała im status pomników przyrody. Drzewa mierzą w obwodzie 345 i 355 cm.

FINANSOWANIE UE DLA OGRODU BOTANICZNEGO

Ponad 510 tys. zł to kwota, którą Uniwersytet Warszawski pozyskał na realizację projektu *Botaniczny Ogród Różnorodności*, zmierzającego do zachowania regionalnej różnorodności w sercu wielkiego miasta. Środki pochodzą z programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021–2027.

Projekt realizowany w Ogrodzie Botanicznym UW będzie dotyczył zachowania biologicznej różnorodności roślin dziko rosnących, ale także odmian uzyskanych przez człowieka. Fundusze unijne, o które aplikował Uniwersytet Warszawski, zostaną przeznaczone na takie działania, jak remont basenów z roślinami wodnymi i wodno-błotnymi, rewaloryzacja fragmentu kolekcji Flory Nizowej Polski z gatunkami i odmianami roślin pochodzących z Mazowsza oraz założenie łąki kwietnej.

Umowę w tej sprawie podpisali 12 lutego: prof. Ewa Krogulec, prorektor UW ds. rozwoju, prof. Marcin Zych, dyrektor Ogródu Botanicznego UW, oraz przedstawiciele Zarządu i Sejmiku Województwa Mazowieckiego. Całkowita wartość inwestycji wyniesie ponad 1 mln zł i obejmie także akcję edukacyjną pt. „Rodzime gatunki roślin blisko nas i dla nas”.

ZMIANY W ORTOGRAFII

Rada Języka Polskiego uchwała zmiany zasad ortografii, które zaczną obowiązywać 1 stycznia 2026 roku. 18 lutego Uniwersytet Warszawski gościł językoznawców debatujących o tej sytuacji. Spotkanie naukowe odbyło się pod honorowym patronatem rektora UW prof. Alojzego Z. Nowaka.

W panelu dyskusyjnym wzięli udział: prof. Mirosław Bańko (UW), prof. Ewa Kołodziejek (Uniwersytet Szczeciński), prof. Danuta Krzyżak (Uniwersytet Śląski), prof. Mariusz Rutkowski (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie), prof. Magdalena Trysińska (UW), prof. Dorota Zdunkiewicz-Jedynak (UW) i prof. Piotr Żmigrodzki (Instytut Języka Polskiego PAN).

– Spotkania takie jak to sprzyjają wypełnianiu misji Uniwersytetu Warszawskiego w poszukiwaniu prawdy, tworzeniu wspólnoty wiedzy i pasji. W tym przypadku pasja przełoży się na konkretne rozwiązania. Dbanie o język i debatowanie nad jego zmianami wpływa nie tylko na kwestie naukowe, lecz także na przetrwanie narodu – od tego zależy funkcjonowanie przyszłych pokoleń – powiedział prof. Adam Niewiadomski, prorektor UW ds. doktoranckich i prawnych, witając uczestników spotkania.

Spotkanie zostało zorganizowane przez Instytut Języka Polskiego UW, Towarzystwo Kultury Języka i Fundację Języka Polskiego.

DEBATA NA WIELE GŁOSÓW

„Wielogłos: seminarium bliskowschodnie UW” to nowy cykl debat w przestrzeni akademickiej dotyczących sytuacji społeczno-politycznej w południowo-zachodniej Azji oraz północno-wschodniej Afryce. Jest wspólną inicjatywą wydziałów UW: Orientalistycznego, Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Socjologii, Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji oraz Psychologii. Koordynatorką przedsięwzięcia jest prof. Julia Kubisa, dziekana Wydziału Socjologii.

Uczestnicy seminariów zastanawiają się m.in. nad rolą uniwersytetów i nauki w debacie na temat problemów współczesnego świata, nad możliwościami prowadzenia szerokiej debaty uwzględniającej różne perspektywy naukowe, a także nad potencjałem związanym z opracowywaniem dobrych praktyk w zakresie decyzji etycznych. A wszystko to z uwzględnieniem kontekstu Bliskiego Wschodu.

18 lutego odbył się wykład otwierający pt. „Geneza i ewolucja konfliktu izraelsko-palestyńskiego”. Dr hab. Wiesław Lizak z Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych przedstawił uwarunkowania i konsekwencje konfliktu bliskowschodniego.

Do końca kwietnia odbyło się łącznie pięć seminariów.

11 marca odbyła się dyskusja „Dwugłos: literatura palestyńska, konflikt bliskowschodni w literaturze hebrajskiej”. Była to rozmowa dr Magdaleny Kubarek (arabistki) i dr Anny Piątek (hebraistki i literaturoznawczynie) z Wydziału Orientalistycznego o literaturze palestyńskiej i literaturze hebrajskiej w cieniu konfliktu bliskowschodniego. Badaczki rozmawiały m.in. o różnych ujęciach tematu konfliktu oraz roli literatury w tym kontekście.

25 marca odbyła się debata „Wieczna klątwa! Czy rzeczywiście konflikt izraelsko-palestyński jest nierozwiązywalny?” – dyskusja nawiązująca do artykułów Daniela Bar-Tala i Amala Jamala, prowadzona przez prof. Jacka Raciborskiego z Wydziału Socjologii.

8 kwietnia odbyło się spotkanie pt. „Wspólne, oddolne inicjatywy izraelsko-palestyńskie” – seminarium prowadzone przez dr Angelikę Adamczyk z Wydziału Orientalistycznego.

Natomiast 15 kwietnia uczestnicy debaty „Bojkot, wsparcie, debata – uniwersytet wobec wyzwań etycznych” rozmawiali o idei bojkotu akademickiego oraz wyzwaniach etycznych związanych ze współpracą z otoczeniem zewnętrznym. W dyskusji wzięli udział m.in. prof. Michał Bilewicz z Wydziału Psychologii i dr Marta Rawłuszko z Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji. Moderatorami rozmowy byli prof. Julia Kubisa z Wydziału Socjologii i prof. Mikołaj Pawlak z Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji.

FIZYCY ODPOWIADAJĄ

„Zapytaj fizyka” to popularnonaukowa inicjatywa prowadzona na Wydziale Fizyki UW, która od dekady przybliża tajniki fizyki jej pasjonatom. Kieruje nią prof. Piotr Sułkowski.

Z okazji 10-lecia cyklu wykładów 25 lutego na Wydziale Fizyki odbyło się spotkanie „Quo vadis – debata o fizyce”, podczas której naukowcy omówili najważniejsze odkrycia ostatnich lat i przyszłe wyzwania.

Inicjatywa „Zapytaj fizyka” składa się z dwóch elementów. Na portalu zapytajfizyka.fuw.edu.pl zespół naukowców oraz – pod ich opieką – starsi studenci odpowiadają na pytania internautów dotyczące fizyki. Drugi element to regularne popularnonaukowe otwarte wykłady prowadzone przez wybitnych naukowców i popularyzatorów nauki. Do lutego odbyło się 76 takich wykładów.

NOWOŚCI Z 4EU+

- ▶ Ponad 210 osób wzięło udział w inicjatywach zorganizowanych w ramach projektu **4EU+ for Ukraine**. Jego druga edycja zakończyła się wraz z końcem 2024 roku. Jednym z ostatnich wydarzeń z cyklu była konferencja z udziałem studentów, która odbyła się 2 grudnia na Uniwersytecie Warszawskim.
- ▶ Naukowcy z Uniwersytetu Warszawskiego mogą zgłosić się do III edycji programu mobilnościowego **4EU+ Visiting Professorships**. Dzięki inicjatywie pracownicy naukowcy i dydaktyczni będą mogli spędzić od jednego do dwóch miesięcy na uczelni partnerskiej, rozwijając swoje projekty badawcze oraz edukacyjne. Program będzie realizowany w roku akademickim 2025/2026. Nabór zgłoszeń trwa do 19 maja.
- ▶ **European Environmental Economics and Policy** to nowy kierunek studiów wspólnych drugiego stopnia prowadzony przez pięć uczelni członkowskich Sojuszu 4EU+, w tym Uniwersytet Warszawski, w ramach projektu M3EP finansowanego z programu Erasmus Mundus Joint Masters.

KOMPETENCJE CYFROWE W EUROPIE

28 marca gośćmi Wydziału Historii UW byli przedstawiciele ministerstw edukacji państw członkowskich Unii Europejskiej. Na UW przyjechała też przedstawicielka Europeany, czyli inicjatywy skierowanej do nauczycieli, badaczy, specjalistów i amatorów, która umożliwia cyfrowy dostęp do materiałów z zakresu dziedzictwa kulturowego Europy.

Podczas wizyty naukowcy z Wydziału Historii i Centrum Kompetencji Cyfrowych UW zaprezentowali możliwości wykorzystania narzędzi humanistyki cyfrowej, m.in. na przykładzie swojej pracy naukowej. Zorganizowano też warsztaty dla studentów *Digital Competencies for Europe's Future*, które dotyczyły humanistyki cyfrowej.

Wizyta została zorganizowana w ramach prezydencji Polski w Radzie Unii Europejskiej, a jej celem była przede wszystkim rozmowa o tym, jak uniwersytety mogą wspierać system edukacji w nauczaniu kompetencji cyfrowych.

WYRÓŻNIENIA I NAGRODY

Prof. Alojzy Z. Nowak, rektor UW, został wyróżniony przez **Polski Związek Sportu Niesłyszących** za zaangażowanie we wspieranie rozwoju sportu Niesłyszących.

Prorektor UW ds. rozwoju **prof. Ewa Krogulec** otrzymała **odznaczenie „Zasłużony dla polskiej geologii”** nadane przez ministra klimatu i środowiska.

Prof. Ewa Krogulec, prorektor UW ds. rozwoju, i **prof. Marcin Pałys**, były rektor UW, zostali powołani w skład **zespołu ds. opracowania założeń do nowego modelu ewaluacji jakości działalności naukowej**, który funkcjonuje przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Prof. Maciej Sokołowski z Wydziału Prawa i Administracji został **ekspertem Międzrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu (IPCC)** i będzie współtworzył raport specjalny IPCC.

Prof. Agnieszka Lajus z Wydziału Nauk o Kulturze i Sztuce została **dyrektorką Muzeum Narodowego w Warszawie**.

Prof. Piotr Sankowski z Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki **pokieruje Instytutem Badawczym IDEAS**.

Dr Anna Cybulko i **dr Barbara Godlewska-Bujok** zostały członkiniami **Rady ds. Kobiet w Szkolnictwie Wyższym i Nauce** działającej przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Prof. Marta Bucholc z Wydziału Socjologii i **prof. Anna Gambin** z Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki zostały powołane do **Rady Narodowego Centrum Nauki**.

Dr hab. Roman Chymkowski z Wydziału Polonistyki i **prof. Elżbieta Zybert** z Muzeum UW zostali powołani do **Rady Naukowej Biblioteki Narodowej**.

Jakub Szprot, kierownik Platformy Otwartej Nauki w Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego, został powołany w skład **Krajowej Rady Bibliotecznej**.

Wydział Zarządzania zdobył **„5 Palm Doskonałości”** i zajął drugie miejsce

w kategorii „Europa Środkowa i Wschodnia” podczas XVII Światowej Konwencji Eduniversal.

Redakcja miesięcznika **„Delta”**, który jest wydawany na UW, otrzymała nagrodę główną w konkursie **Popularyzator Nauki**, organizowanym przez serwis www.naukawpolsce.pl oraz Fundację Polskiej Agencji Prasowej.

Prof. Andrzej Dziembowski z Wydziału Biologii został wybrany do **Rady Dyrektorów RNA Society** na kadencję 2025–2026.

Kamil Bonas, były przewodniczący Samorządu Studentów, został wybrany na członka **Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego** przez Radę Studentów Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej.

Student UW **Heybat Naghiyev** został wybrany na **stanowisko przewodniczącego prezydium Forum Uniwersytetów Polskich** na kadencję 2025–2026.

Prof. Wiktor Kotowski z Wydziału Biologii otrzymał **Nagrodę Pracy Organicznej w Ochronie Środowiska im. Wojciecha Dutki** za propagowanie idei zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska.

Drużyna studentów z Wydziału Matematyki, Informatyki i Mechaniki w składzie **Ivan Gechu**, **Adam Sołtan** i **Franciszek Witt** zdobyła **trzecie miejsce w XXX Akademickich Mistrzostwach Europy Środkowej w Programowaniu Zespołowym**.

Studenci Wydziału Nauk Ekonomicznych: **Zofia Bracha**, **Quoc Frejter**, **Paweł Jakubowski**, **Adam Łaziński**, **Dominik Stempień**, a także **Franciszek Windorbski** z Wydziału Zarządzania zajęli trzecie miejsce w **Rotman International Trading Competition**.

32 wolontariuszy i wolontariuszek Uniwersyteckiego Centrum Wolontariatu otrzymało wyróżnienia za **wyjątkowe zaangażowanie na rzecz społeczności akademickiej** w roku akademickim 2023/2024.

46 doktorantek i doktorantów szkół doktorskich UW otrzymało wsparcie od Uniwersytetu Warszawskiego – **Stypendium na 5**.

W **Konkursie o Nagrodę Stowarzyszenia Wydawców Szkół Wyższych „Gaudeamus”** kapituła wyróżniła publikację *Uroczystości, stroje i insygnia w ceremoniale Uniwersytetu Warszawskiego 1816–1939* autorstwa **dr. Adama Tyszkiewicza** z Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych.

Amerykańskie stowarzyszenie The Renaissance Society of America wyróżniło projekt URUS **prof. Grażyny Jurkowlaniec** z Wydziału Nauk o Kulturze i Sztuce doroczną nagrodą **„Digital Innovation Award”**.

Prof. Leszek Kolankiewicz, **prof. Agata Michalska-Maksymiuk** i **prof. Agata Ulanowska** otrzymali **Nagrody Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego**, wręczone podczas Gali Nauki Polskiej.

Prof. Piotr Sankowski z WMIM i **dr hab. Michał Parniak** z Centrum Nowych Technologii otrzymali wyróżnienia **„Rzeczpospolitej Cyfrowej”** za szczególny wkład w polską transformację cyfrową i wdrażanie nowych technologii.

Dr hab. Aleksandra Sentkowska ze Środowiskowego Laboratorium Ciężkich Jonów otrzymała nagrodę **„AAM Scientist Medal”**, przyznaną przez organizację International Association of Advanced Materials.

ZDJĘCIA

- 1 Spotkanie dotyczące nowego systemu kształcenia lekarzy na UW
- 2 Dyrektorzy szkół doktorskich UW w kadencji 2025–2028
- 3 Dzień Otwarty Kampusu Ochota 2025
- 4 Areopag Uniwersytetów na UW
- 5 Dzień Otwarty UW 2025

NOMINACJE PROFESORSKIE

PREZYDENT RP ANDRZEJ DUDA NADAŁ TYTUŁ PROFESORA:

prof. dr hab. Magdalenie Biesadze z Wydziału Chemii,

prof. dr. hab. Adamowi Antoniemu Fijałkowskiemu z Wydziału Pedagogicznego,

prof. dr. hab. Markowi Pawłowi Karnemu z Wydziału Fizyki,

prof. dr. hab. Krzysztofowi Kazimierzczukowi z Centrum Nowych Technologii,

prof. dr hab. Małgorzacie Dorocie Kisilowskiej-Szurmińskiej z Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii,

prof. dr hab. Iwonie Lindstedt z Wydziału Nauk o Kulturze i Sztuce,

prof. dr. hab. Sławomirowi Grzegorzowi Łodzińskiemu z Wydziału Socjologii,

prof. dr hab. Agnieszce Marii Maryniak z Wydziału Psychologii,

prof. dr. hab. Adamowi Januszowi Redzikowi z Wydziału Nauk Społecznych i Resocjalizacji,

prof. dr hab. Karolinie Safarzyńskiej z Wydziału Nauk Ekonomicznych,

prof. dr. hab. Pawłowi Skibińskiemu z Wydziału Historii,
prof. dr. hab. Aliksandrowi Smalianchukowi ze Studium Europy Wschodniej,

prof. dr. hab. Robertowi Jackowi Szoszkiewiczowi z Wydziału Chemii,

prof. dr. hab. Grzegorzowi Szumskiemu z Wydziału Pedagogicznego,

prof. dr. hab. Dariuszowi Tworzydło z Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii.

Uroczystości odbyły się 5 i 10 grudnia 2024 roku oraz 30 stycznia, 5 lutego, 25 marca i 23 kwietnia 2025 roku.

SENAT UW NA POSIEDZENIU 29 STYCZNIA 2025 ROKU WYRAZIŁ POZYTYWNAŃ OPINIĘ W SPRAWIE ZATRUDNIENIA:

na stanowisku profesora:

prof. dr hab. Ewy Rott-Pietrzyk na Wydziale Prawa i Administracji,

prof. dr. hab. Piotra Zelenay na Wydziale Chemii,

na stanowisku profesora uczelni:

dr. hab. Gerardo Beltrán-Cejudo z Wydziału Neofilologii,

dr hab. Beaty Brzozowskiej z Wydziału Fizyki,

dr hab. Marty Derek z Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych,

dr hab. Marty Jas-Koziarkiewicz z Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych,

dr hab. Moniki Kaczmarek-Śliwińskiej z Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii,

dr hab. Agnieszki Kloch z Wydziału Biologii,

dr. hab. Michała Kozłowskiego z Wydziału Filozofii,

dr hab. Doroty Ławeckiej z Wydziału Archeologii,

dr. hab. Łukasza Łotockiego z Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych,

dr hab. Anny Mierzeckiej z Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii,

dr. hab. Macieja Rasia z Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych,

dr hab. Katarzyny Sekścińskiej z Wydziału Psychologii,

dr hab. Lidii Stefanowskiej z Wydziału Lingwistyki Stosowanej,

dr. hab. Rafała Styły z Wydziału Psychologii,

dr hab. Magdaleny Szafranek z Wydziału Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji,

dr. hab. Krzysztofa Tkaczyka z Wydziału Neofilologii,

dr. hab. Janusza Wołoszyna z Wydziału Archeologii.

SENAT UW NA POSIEDZENIU 5 MARCA 2025 ROKU WYRAZIŁ POZYTYWNAŃ OPINIĘ W SPRAWIE:

przyznania statusu profesora zwyczajnego na Uniwersytecie Warszawskim:

prof. dr. hab. Pawłowi Golikowi z Wydziału Biologii,

prof. dr. hab. Grzegorzowi Litwinie z Wydziału Chemii,

prof. dr hab. Katarzynie Pachniak z Wydziału Orientalistycznego,

zatrudnienia na Uniwersytecie Warszawskim na stanowisku profesora:

prof. dr. hab. Zbigniewa Czachóra w Centrum Europejskim UW,

zatrudnienia na stanowisku profesora uczelni:

dr. hab. Tomasza Baranowskiego z Wydziału Nauk o Kulturze i Sztuce,

dr. hab. Jacka Wasilewskiego z Wydziału Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii.

SENAT UW NA POSIEDZENIU 19 MARCA 2025 ROKU WYRAZIŁ POZYTYWNAŃ OPINIĘ W SPRAWIE ZATRUDNIENIA:

na stanowisku profesora uczelni:

dr hab. Natalii Kohtamäki, prof. UKSW w Centrum Europejskim UW,

dr. hab. Adriana Kuźniara z Wydziału Filozofii,

dr hab. Justyny Miecznikowskiej-Jerzak z Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych,

dr. hab. Aleksandra Wolickiego z Wydziału Historii.

Zaproszenie do fizyki kwantowej

Justyna Weber

Fizyka wcale nie jest straszna, matematyka trudna, a informatyką zainteresować się może nie tylko geek. Przekonuje o tym prof. Michał Tomza, który – wraz z zespołem fizyków teoretycznych z Uniwersytetu Warszawskiego – w dwóch prestiżowych czasopismach naukowych przedstawił obliczenia pozwalające wyjaśnić subtelne, a jednocześnie bardzo złożone doświadczenia z zakresu fizyki kwantowej.

W lutym i kwietniu w prestiżowych czasopismach naukowych ukazały się dwie publikacje, które opisują badania prowadzone przez grupę prof. Michała Tomzy z Wydziału Fizyki UW. W skład zespołu wchodzi naukowcy zajmujący się teoretyczną fizyką kwantową. Za pomocą obliczeń, czyli właśnie teorii, wyjaśniają efekty doświadczeń fizycznych prowadzonych na atomach lub bardzo małych cząsteczkach.

– Tym, co łączy oba artykuły, jest pewien porządek w zachowaniu cząsteczek i atomów w warunkach bardziej skomplikowanych niż w dotychczas znanych i teoretycznie wyjaśnionych eksperymentach – mówi prof. Michał Tomza.

ATOMY JAK ŻOŁNIERZE

Opublikowany w lutym na łamach „Science Advances” artykuł dostarcza przełomowej wiedzy o zachowaniu się jonów i atomów w określonych temperaturach. Dotychczas uważano, że aby mieć nad nimi kontrolę, trzeba schłodzić otoczenie atomów do ultraniskich temperatur, czyli bardzo bliskich zeru absolutnemu (0 kelwinów). Prof. Michał Tomza wyjaśnia, że zazwyczaj w takich warunkach atomy zachowują porządek i podatność na komendy, jak żołnierze w szeregu, a gdy jest cieplej, szaleją jak uczestnicy imprezy techno.

W warunkach ultrazimnych każdy element układanki jest widoczny, mierzalny i poddający się kontroli człowieka.

– W temperaturze pokojowej poszczególne atomy zachowują się o wiele bardziej nieprzewidywalnie, jak ziarenko pieprzu wrzucone

do bulgoczącej już zupy – mówi Maks Walewski z Wydziału Fizyki UW, pierwszy autor artykułu.

Eksperyment naukowców z Instytutu Naukowego Weizmanna oraz jego teoretyczne wyjaśnienie dokonane przez grupę prof. Michała Tomzy pokazały, że choć do skutecznej kontroli nadal potrzebne są chłodne warunki, to zderzeniami atomów i jonów można kierować w temperaturach tysiące razy wyższych, niż sądzono do tej pory.

– Początkowo chcieliśmy tylko odtworzyć teoretycznie wyniki doświadczenia przy użyciu naszego modelu i zweryfikować stojące za nim założenia. Szybko jednak przekonaliśmy się, że nasze wyniki nie tylko zgadzają się z doświadczeniem, ale też wskazują na możliwość kontrolowania zderzeń w zaskakująco ciepłym środowisku – mówi dr Matthew D. Frye z Wydziału Fizyki UW, współwykonawca badań teoretycznych.

Naukowcy pracowali na atomach strontu i rubidu, a do wpływania na ich zachowania zastosowali odpowiednio dobrane pole magnetyczne, wykorzystując zjawisko zwane rezonansami Feshbacha. Dlaczego odkrycie jest tak istotne?

– Możliwość osiągnięcia kontroli kwantowej przy wyższych, pozornie klasycznych, temperaturach wpływa znacząco na uproszczenie przyszłych realizacji eksperymentalnych oraz sugeruje, iż podobne zjawiska mogą także występować w innych układach. Co więcej, odkrycie to może rzucić światło na fundamentalne pytania dotyczące granicy między światem kwantowym a klasycznym oraz znaczenia

efektów kwantowych w pozornie klasycznych warunkach – mówi prof. Michał Tomza.

OBLICZENIA DOSKONAŁE

W kwietniu ukazał się artykuł w „Nature Chemistry”. Naukowcy z grupy prof. Michała Tomzy: dr Marcin Gronowski i dr Hela Ladjimi, wyjaśnili w nim bardzo skomplikowany eksperyment badaczy z Uniwersytetu Harvarda. W wyjaśnianiu brali też udział teoretycy z dwóch innych jednostek: Uniwersytetu Nevada w Reno i Uniwersytetu Kolorado w Boulder.

Przedmiotem badań były zderzenia cząsteczek i atomów. Grupa doświadczalna przygotowała ultrazimną mieszaninę cząsteczek w najniższym energetycznie stanie kwantowym z atomami z niewielką energią wewnętrzną. Zaawansowane pomiary wykazały, że energia atomów może być użyta podczas zderzeń do rozkręcenia cząsteczek, które na początku się nie obracały.

Wspólna analiza szczegółów tego procesu pozwoliła fizykom doświadczalnym i warszawskim teoretykom odkryć i wyjaśnić, że spin elektronu atomów oddziałuje niespodziewanie mocno z rotacją cząsteczek. Choć przewidziane oddziaływania są bardzo subtelne, to jednak mają kluczowe znaczenie dla wielu innych doświadczeń z ultrazimnymi cząsteczkami.

– Pomiary z fizyki atomowej są jednymi z tych najdokładniejszych – mówi dr Marcin Gronowski z Wydziału Fizyki UW, współautor artykułu w „Nature Chemistry”. – Mechanika kwantowa jest najdokładniejszą i najbardziej sprawdzoną teorią fizyczną, jaką mamy – dodaje prof. Michał Tomza.

Do precyzyjnych obliczeń, które pozwoliły wyjaśnić oba doświadczenia, ale i do wielu innych realizowanych w grupie prof. Michała Tomzy, naukowcy używają bardzo dużych mocy obliczeniowych.

– W obu projektach trzeba było użyć milionów godzin obliczeniowych. To tak, jakby przez rok, bez przerwy, pracowało kilkadziesiąt procesorów. Gdyby miał tego dokonać jeden komputer, to w ogromnym przybliżeniu zajęłoby mu to prawie tysiąc lat – tłumaczy prof. Michał Tomza.

Szczegóły publikacji

M. Z. Walewski, M. D. Frye, O. Katz, M. Pinkas, R. Ozeri, M. Tomza, *Quantum control of ion-atom collisions beyond the ultracold regime*, „Science Advances” 11, eadr8256 (2025), <https://doi.org/10.1126/sciadv.adr8256>

Y.-X. Liu, L. Zhu, J. Luke, M. C. Babin, M. Gronowski, H. Ladjimi, M. Tomza, J. L. Bohn, T. V. Tschersbul, K.-K. Ni, *Hyperfine-to-rotational energy transfer in ultracold atom-molecule collisions of Rb and KRb*, „Nature Chemistry” (2025), <https://doi.org/10.1038/s41557-025-01778-z>

Autorzy artykułu w „Science Advances”, od lewej: Maks Walewski, prof. Michał Tomza, dr Matthew D. Frye

Przy takich obliczeniach korzysta się z tzw. klastrów komputerowych, czyli połączonych ze sobą jednostek komputerowych z wieloma procesorami, dostarczających ogromnych mocy obliczeniowych. Naukowcy z grupy prof. Michała Tomzy korzystają z zasobów Konsorcjum PLGrid, czyli infrastruktury tworzonej przez kilkanaście jednostek naukowych.

Do takich obliczeń wykorzystuje się specjalne programy komputerowe, które przez dziesięciolecia są aktualizowane i rozbudowywane przez fizyków. Znajomość informatyki i programowania jest w ich pracy niezbędna. Osoby studiujące fizykę mają w planie studiów zajęcia z programowania, które dostarczają potrzebnej wiedzy i kompetencji, aby rozwijać takie umiejętności na kolejnych etapach kariery naukowej.

FIZYKA NIE TAKA STRASZNA

Połączenie fizyki i informatyki, do których zrozumienia i stosowania potrzebna jest też matematyka, może budzić grozę, przynajmniej wśród części osób, które uważają, że mają typowo humanistyczne zdolności. Naukowcy z UW przekonują jednak, że fizyki, łącznie z tą kwantową, nie trzeba się bać.

– Myślę, że przekonanie o trudności fizyki jest zakorzenione w społeczeństwie i kulturze, do której należy też sposób nauczania w szkołach. Często po prostu powtarza się, że matematyka, na której opiera się fizyka, jest trudna. Powiela się też twierdzenie, że tylko niektórzy mają zdolności matematyczne. Tymczasem tak naprawdę jest to przede wszystkim kwestia wyboru i pewnego przyzwyczajenia do przedmiotu, które wynika głównie z powtarzania – mówi prof. Michał Tomza. – Osiągnięcie mistrzostwa w szachach, łyżwiarstwie czy fizyce jest podobnie trudne i wymaga tysięcy godzin praktyki. Bardzo ważny jest też język, jaki stosujemy, gdy przekazujemy wiedzę.

Nie może być zbyt specjalistyczny. Warto na początku unikać skomplikowanych równań, a zamiast tego pokazać, jak proste są części składowe danej teorii – dodaje naukowiec.

Jednym ze sposobów na odczarowanie przedmiotów ścisłych może być próba zafascynowania nimi. – Na bardzo początkowym etapie poznawania tematu ważna jest fascynacja nim, która może się wziąć z samodzielnego eksperymentowania. Myślę, że takie miejsca jak np. Centrum Nauki Kopernik mogą odkłamywać stereotyp, że fizyka jest trudna. Jeżeli coś sprawia nam radość, to łatwo i samoistnie pojawia się chęć zrozumienia tego – mówi dr Marcin Gronowski.

Przykładów fascynacji fizyką nie trzeba szukać daleko, są dostępne w codzienności. – Oprócz takich korzyści jak umiejętność krytycznego myślenia czy możliwości zaplanowania i skonstruowania czegoś przydatnego, bardzo ważna jest dla mnie radość, którą daje mi znajomość fizyki w codziennym życiu. Prawa fizyki pozwalają np. zrozumieć, dlaczego minimalny ruch steru może w tak diametralny sposób zmienić zachowanie żaglówki, doprowadzając do zmiany kierunku jej ruchu lub w skrajnym wypadku do wywrotki – mówi Maks Walewski.

KWANTY POD STRZECHY

Fizyka – klasyczna i kwantowa – towarzyszy ludzkości niemal na każdym kroku. Chociaż na co dzień o tym nie myślimy, to korzystamy z jej praw i ustaleń naukowców, którzy ją zgłębiają.

– Dokładność GPS-u bez znajomości teorii względności Einsteina byłaby kilkadziesiąt razy mniejsza. Gdyby w satelitach i w naszych urządzeniach nie zastosowano korekty wynikającej z teorii względności, to GPS wskazywałby punkt na mapie jedynie z dokładnością 50–100 metrów – mówi prof. Michał Tomza.

Quantum Molecular Systems – Tomza Research Group on Theoretical AMO Physics

to interdyscyplinarna grupa fizyków teoretycznych i chemików działająca na Wydziale Fizyki UW. Należy do niej 20 osób, które pracują na styku teoretycznej fizyki atomowej, molekularnej i optycznej (AMO) oraz chemii kwantowej. Grupa pracuje w obszarze inżynierii nowych, kontrolowanych kwantowych systemów molekularnych, zarówno do badań podstawowych, jak i kwantowych technologii przyszłości. Jedną z głównych gałęzi zainteresowań naukowców jest fizyka niskotemperaturowych zdarzeń kwantowych.

Kierownikiem grupy jest prof. Michał Tomza. Naukowcy współpracują z fizykami doświadczalnymi z kilkunastu instytucji, m.in. z Instytutu Weizmana, Uniwersytetu Harvarda czy MIT.

quantmol.uw.edu.pl

Posłuchaj nauki

Maks Walewski z Wydziału Fizyki UW jest też dziennikarzem Akademickiego Radia „Kampus”. Od poniedziałku do piątku, od godz. 11.00 do 13.00, emitowana jest współprowadzona przez niego audycja popularnonaukowa „Kampus Główny”. Gośćmi programu są naukowcy i studenci prowadzący badania naukowe. Wybranych rozmów można posłuchać w podkaszcie „Kampus Nauka”.

radiokampus.fm

– To, że mamy szybki internet, wynika z tego, iż potrafimy doskonale mierzyć jednostkę czasu, czyli sekundy. A sekundy mierzymy dokładnie, ponieważ nauczyliśmy się mechaniki kwantowej i mamy doskonały miernik czasu, jakim jest zegar atomowy – dodaje dr Marcin Gronowski.

Naukowcy przypominają, że urządzeniem wykorzystującym osiągnięcia fizyki kwantowej jest też tranzystor. To na nim opierają się komputery, a wszelkie wyświetlacze to czyste procesy kwantowej emisji światła. Można więc śmiało powiedzieć, że nie byłoby trwającej właśnie rewolucji sztucznej inteligencji oraz większości innych współczesnych technologii, gdyby nie powstanie mechaniki kwantowej, której stulecie obchodzimy w 2025 roku.

Capacocha była jednym z najważniejszych rytuałów religijnych w państwie Inków. Polegała na składaniu w ofierze dzieci i młodych kobiet. Prace badawcze na jej temat prowadzi dr Dagmara Socha i dr Dominika Sieczkowska-Jacyna z Centrum Badań Andyjskich UW.

Projekt badaczek z UW skupia się na multidyscyplinarnych analizach rytuału *capacocha*. W jego trakcie Inkowie składali w ofierze dzieci i młode kobiety, często na szczytach górskich Andów, które utożsamiane były z ważnymi bóstwami. Badania z 2020 roku, prowadzone m.in. przez dr Dagę Sochę, wykazały, że na szczycie wulkanu Misti złożono ośmioro lub dziewięcioro dzieci w wieku od 6 do 13 lat, którym towarzyszyło 47 figurek wykonanych ze złota, srebra i miedzi, a także naczynia drewniane, artefakty kamienne, kościane i z muszli spondylusów oraz 32 naczynia ceramiczne.

UNIwersytet Warszawski w Andach

W latach 90. Johan Reinhard i Antonio Chavez rozpoczęli projekt badań i wykopalisk na wulkanach w dzisiejszym południowym Peru

i północnej Argentynie, który zaowocował serią spektakularnych odkryć – zamrażniętych mumii i bogatego wyposażenia grobowego. Jednak wiele spośród odkrytych obiektów i stanowisk nie zostało szczegółowo przebadanych.

Również w latach 90. Uniwersytet Warszawski nawiązał współpracę z Uniwersytetem Katolickim św. Marii w Arequipie (UCSM). Powstało Centrum Badań Andyjskich (w tamtym czasie Ośrodek Badań Prekolumbijskich), z którego inicjatywy rozpoczęły się badania archeologiczne wokół wulkanów Coropuna i Solimana w południowym Peru. Projekt stopniowo się rozwijał, a do archeologów zaczęli dołączać naukowcy zajmujący się antropologią, geologią, historią sztuki czy biologią. Powstała także stacja badawcza UW w Arequipie. To zaplecze naukowe, z którego korzystają również dr Socha i dr Sieczkowska-Jacyna.

DŁUGA DROGA

Dr Dagmara Socha pierwsze badania w Peru prowadziła już w 2018 roku. Chciała wówczas przeanalizować pod kątem bioarcheologicznym znaleziska z wulkanów Misti, Pichu Pichu, Ampato i Sara Sara, zgromadzone w Muzeum Sanktuariów Andyjskich UCSM w Arequipie. Szczątki ludzkie badane były z wykorzystaniem nieinwazyjnych metod, takich jak RTG, tomografia komputerowa, analizy toksykologiczne, izotopowe czy DNA. Rezultatem badań była wystawa w 2023 roku, podczas której po raz pierwszy dla publiczności zaprezentowano zrekonstruowaną twarz Damy z Ampato, znanej jako Juanita. Jej odtworzenie było możliwe dzięki współpracy ze szwedzkim artystą Oskarem Nilssonem, który użył tzw. techniki manchesterskiej, typowej dla kryminalistyki.

W 2022 roku ruszyła pierwsza wyprawa na wulkany Chachani i Pichu Pichu. W trakcie

badań powierzchniowych prowadzona była dokumentacja z użyciem dronów. Opracowane zostały precyzyjne modele fotogrametryczne stanowisk archeologicznych na zboczach wulkanów. To właśnie w takich miejscach Inkowie wznosili platformy, w których grzebali ofiary.

Dotarcie na szczyt wulkanu było ogromnym wysiłkiem, który wymagał wsparcia całego Państwa Inkaskiego. Pielgrzymki musiały mieć przygotowane drogi, którymi mogły się poruszać, oraz *tambos* (zajazdy), gdzie pielgrzymi mogli odpoczywać. System królewskich dróg (*Qhapaq Ñan*) był wykorzystywany także przez wojska i posłańców. Jednak drogi na szczyty górskie związane były wyłącznie z religijną koniecznością nawiązania kontaktu z światem bóstw.

PIELGRZYMKI NA WULKANY

Zdaniem hiszpańskich kronikarzy pielgrzymki z ofiarami wyruszały ze stolicy Imperium Inkaskiego – Cusco. Następnie po przebyciu długiej, nawet kilkumiesięcznej, wędrówki docierały na miejsce. I to ostatni etap pielgrzymek Inków stał się przedmiotem badań, a następnie tematem artykułu w prestiżowym „Antiquity”:

a review of world archaeology” autorstwa dr Sochy i dr Sieczkowskiej-Jacyny.

Badaczki przygotowały szczegółową dokumentację ostatnich *tambos* na stokach Pichu Pichu i Chachani. Ze wstępnych badań wynika, że tego typu stanowiska mogły być miejscami ważnych rytuałów związanych ze szczytami i ofiarami.

Niższa część *tambo* na Chachani składała się z 14 budynków podzielonych na dwie grupy skupione wokół dziedzińca. W centrum znajdował się plac o powierzchni 250 m². Powyżej znajdował się jeszcze jeden obiekt zbudowany przy dużej skale. Odległość między budynkami szacuje się na sześć godzin wspinaczki. Wzdłuż ścieżki prowadzącej na szczyt znajdują się także dodatkowe małe schronienia, w których pielgrzymi zatrzymywali się na odpoczynek.

Tambo na wulkanie Pichu Pichu było mniejsze. Badaczki zidentyfikowały osiem budynków w dolnej części i jeden obiekt w części wyższej. Wielkość placów wskazuje, że *tambos* mogły pomieścić nawet setki pielgrzymów jednocześnie.

W 2024 roku projekt *Capacocha. Multidyscyplinarne studium inkaskich rytuałów wysokogórskich* otrzymał finansowanie w ramach konkursu OPUS 25 Narodowego Centrum Nauki. Pozyskane środki umożliwiły kontynuację badań rozpoczętych w 2022 roku.

Prace podsumowane w tekście opublikowanym przez „Antiquity” stanowią dopiero początek szerszych badań. Dr Socha i dr Sieczkowska-Jacyna w kolejnych sezonach badawczych będą prowadzić dokładniejszą eksplorację nowo odkrytych, jak też znanych już stanowisk. Jednocześnie pracują nad badaniem pozyskanych dotąd próbek w celu ustalenia dokładnej chronologii i przebiegu rytuałów *capacocha*.

ZDJĘCIA

- 1 Wulkan El Misti. Źródło: Centrum Badań Andyjskich UW
- 2 Wyprawa na Wulkan Pichu Pichu. Źródło: Centrum Badań Andyjskich UW

Do czego może służyć maska na ścianie cysterny? Czy na Akropolu istniała świątynia? Co znajduje się na dnie antycznego portu? Odpowiedzi na te pytania poszukują w Ptolemais naukowcy z Wydziału Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego pod kierunkiem dr. Piotra Jaworskiego. Badania prowadzone na stanowisku archeologicznym w północno-wschodniej Libii odsłaniają wiele tajemnic tysiącletniej historii przemian społecznych, politycznych i gospodarczych Cyrenajki – jednego z najważniejszych starożytnych regionów południowego basenu Morza Śródziemnego.

Ptolemais to starożytne miasto o tysiącletniej historii położone w północno-wschodniej Libii. Założone prawdopodobnie pod koniec IV lub w III wieku p.n.e. funkcjonowało do najazdu arabskiego w połowie VII wieku. W czasach swojej świetności stanowiło duży organizm miejski o powierzchni sześciokrotnie większej od rzymskich Pompejów. Istotne miasto portowe położone nad Morzem Śródziemnym było jednym z pięciu największych ośrodków historycznego regionu Cyrenajka skolonizowanego w VII–V wieku p.n.e. przez Greków. Nazwa Ptolemais pochodzi od egipskiej dynastii Ptolemeuszów, którzy pod koniec IV wieku p.n.e., po upadku imperium Aleksandra Macedońskiego, przejęli władzę nad Egiptem, ale także nad Cyrenajką i założyli na tym terenie miasto.

Współcześnie obok obszaru dawnej Ptolemais położona jest miejscowość Tolmeita, której nazwa etymologicznie pochodzi od starożytnego sąsiada. Tuż obok Tolmeity znajduje się stanowisko archeologiczne, na którym od prawie 25 lat pracują naukowcy z Wydziału Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego. W 2023 roku, po przerwie spowodowanej wojną domową

w Libii, badacze powrócili do realizowanych projektów.

MASKA W CYSTERNIE

Jednym z najnowszych odkryć badaczy z Wydziału Archeologii UW, dokonanych w Ptolemais podczas niedawnego sezonu prac archeologicznych, jest maska umieszczona na ścianie podziemnej cysterny z wodą pitną, znajdującej się w domu z III wieku. Płaskorzeźba przedstawia twarz człowieka wynurzającego się z wnętrza zbiornika. Brak pozostałych części ciała upodabnia ją do maski. Jak podkreśla dr Piotr Jaworski z Wydziału Archeologii UW, kierownik misji archeologicznej, temu wyobrażeniu nie towarzyszą atrybuty czy napisy umożliwiające jednoznaczną identyfikację z postaciami znanymi z antycznej ikonografii. Istnieje zatem wiele możliwych interpretacji tego znaleziska.

– Robotnik pomagający w pracach wykopaliskowych i eksplorujący cysternę wystraszył się na widok maski, więc pierwszą hipotezą, którą rozważaliśmy, była ta, że maska mogłaby być przedstawieniem demona strzegącego wody pitnej – zabiegiem magicznym, który miał odstraszać złe moce. Stosowanie podobnych

praktyk w starożytności nie budziłoby zdziwienia. Znamy wierzenia antyczne o nimfach i demonach związanych z wodą, ze światem podziemnym. Znamy ich rozmaite imiona, jednak ich wizerunki nie były przedstawiane w sztuce. Inny kierunek interpretacji dotyczy tego, że jest to znak rozpoznawczy warsztatu rzemieślniczego, który wykonał cysternę – mówi dr Jaworski.

Odkrycie maski spowodowało konieczność zwrócenia uwagi archeologów na cysterny jako oddzielne zagadnienie badawcze. Choć badania podczas poprzednich sezonów archeologicznych przyniosły wiele ciekawych odkryć – we wnętrzu cystern znaleziono m.in. luksusowe szpile do upinania włosów, rzeźby, ogromne ilości ceramiki czy monety – ściany dziewięciu zbiorników nie zostały dokładnie zbadane. Naukowcy chcą w najbliższym czasie przebadać ściany wszystkich cystern za pomocą podczerwieni oraz stworzyć ich trójwymiarowe modele, co być może pozwoli odpowiedzieć na pytania o rozwój inżynierii wodnej na tym obszarze i zarządzanie zasobami wody w prywatnych domach.

– Chcielibyśmy przeanalizować budowę cystern i sposoby ich wykonania oraz sprawdzić, czy

są jakieś cechy charakterystyczne warsztatu, który je wykonał. Sprawdzimy także występowanie analogicznych cystern w okolicy. Być może odnajdziemy podobne maski lub napisy wskazujące na pochodzenie warsztatowe zbiorników – podkreśla dr Jaworski.

Kontekst lokalny jest także jedną z potencjalnych interpretacji umieszczenia maski na ścianie cysterny. Badacze sądzą, że może być to element wywodzący się z rodzimej kultury libijskiej. Podobne twarze wykute są na ścianach groty w Slonta – libijskim sanktuarium z czasów rzymskich. Symbolika tych wizerunków nie jest jednak do końca rozpoznana.

– Pole do interpretacji funkcji maski zamieszczonej na cysternie jest ogromne, a samo odkrycie wyjątkowe, ponieważ nie mamy żadnych bezpośrednich analogii, jedynie poszlaki. Wytyczone główne kierunki dalszych poszukiwań powinny jednak pozwolić nam dowiedzieć się więcej na temat tajemniczego znaleziska – podsumowuje badacz.

ĆWIERĆWIECZE

W 2026 roku naukowcy z Wydziału Archeologii UW obchodzą 25-lecie rozpoczęcia badań w Libii. Prof. Tomasz Mikocki (1954–2007), były dyrektor Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego, w grudniu 2001 roku rozpoczął badania w Ptolemais. Archeolodzy odkryli wówczas willę bogatego właściciela z okresu rzymskiego, którą nazwali „Willą z widokiem” (później – „Domem Leukaktiosa”), ponieważ z tego miejsca podziwiać można było Morze Śródziemne. Nazwa domu miała także drugie symboliczne znaczenie – odkrycie rezydencji z czasów rzymskich stało się momentem początkowym rozwoju polskiej archeologii w Libii. Badania willi wraz z przyległościami realizowane były przez 10 lat – w 2011 roku przerwała je libijska wojna domowa.

Badacze powrócili do Libii w 2023 roku jako pierwsza po przerwie zagraniczna misja

archeologiczna. Naukowcy postanowili kontynuować wcześniejsze działania, ale także rozszerzyć je o nowe obszary i projekty, przede wszystkim te z wykorzystaniem nowoczesnych metod nieinwazyjnych prospekcji terenowej, georadaru, lidar, metod geofizycznych. Choć takie badania były już prowadzone w Ptolemais przed wybuchem wojny przez polskich archeologów, badacze z Wydziału Archeologii UW chcieli skupić się na konkretnych zagadnieniach w obrębie starożytnego kompleksu miejskiego.

– W przypadku takich miast jak Tunis, Kartagina i Aleksandria lub ogromnych starożytnych metropolii, jak Rzym czy Ateny, powierzchnia, którą można przebadать, jest naprawdę bardzo ograniczona. Właściwie tylko działalność budowlana prowadzona na terenie współczesnych aglomeracji pozwala wnikać w ich głąb. Specyfika Ptolemais daje nam unikatowe możliwości przebadania całego wielkiego antycznego miasta, ponieważ nie mamy tutaj żadnych ograniczeń – mówi dr Jaworski.

Badacze chcą odpowiedzieć na pytania dotyczące funkcjonowania Ptolemais jako całości. Analizy obejmują obszar dawnego miasta i terenów położonych wokół niego. Badane pozostałości pochodzą głównie z II i III wieku, kiedy ośrodek przeżywał swój największy rozkwit, oraz okresu późnoantycznego (V–VI wiek). Wykorzystanie metod nieinwazyjnych w badaniach pozwala wnikać w dynamikę przemian urbanistycznych zachodzących na przestrzeni wieków.

AKROPOL NA WZGÓRZU

W grudniu zeszłego roku badacze rozpoczęli badania cytadeli – akropolu znajdującego się na szczycie jednego ze wzgórz położonego w południowej części miasta, na wysokości około 280 metrów. Jest to umocnione, obwarowane ze wszystkich stron plateau z niewielkim fortem, który znajduje się w najdalej wysuniętej na południe części.

– W obrębie tej twierdzy Włosi zbudowali podczas II wojny światowej mały fort z gniazdem artylerii. Budowla ta pokazuje, że w czasach współczesnych również dostrzeżono walory obronne wzgórza doskonale znane jego starożytnym mieszkańcom – podkreśla dr Jaworski.

Jak podejrzewają badacze, wzgórze, poza pełnieniem funkcji obronnych, mogło również mieć związek z życiem publicznym i religijnym. Naukowcy chcą sprawdzić, czy było zamieszkiwane oraz czy mieściły się tam ośrodki kultu i władzy.

– Istnieje niewiele informacji o życiu religijnym w Ptolemais, ponieważ nie odkryto żadnej świątyni. Wszystko, co wiemy o tym aspekcie życia mieszkańców, wynika z analizy pozostałości prywatnych domów, gdzie zidentyfikowaliśmy wiele śladów kultu, na przykład Zeusa-Amona, bardzo starego kultu boga-barana, przeniesionego do greckich miast Cyrenajki pod

koniec okresu archaicznego. Odnaleźliśmy m.in. kamienne figurki baranów, a także brązową statuetkę Zeusa-Amona. Teraz chcemy zbadać, czy na akropolu znajdowały się budynki, w których oddawano cześć antycznym bóstwom – mówi dr Jaworski.

Dzięki zastosowaniu drona możliwe było stworzenie bardzo dokładnego odwzorowania fotograficznego akropolu. Metoda ta umożliwiła zaobserwowanie centralnej ulicy oraz dwóch lub trzech poprzecznych ulic, a także długich, kilkudziesięciometrowych murów, które prowadzą w kierunku cytadeli. Badacze odkryli również, że Akropol posiadał zaawansowany system zaopatrzenia w wodę, złożony z ponad 20 cystern i grot zlokalizowanych w różnych miejscach, które mogły służyć jako schronienie.

BADANIA PORTU

W najbliższym czasie naukowcy z Wydziału Archeologii planują także rozpoznanie metodami archeologii podwodnej dawnego portu znajdującego się blisko stanowiska archeologicznego.

– Ptolemais w starożytności była dużym miastem portowym. Takie miasta odgrywały szczególną rolę w tamtym okresie jako ośrodki przepływu dóbr i ludzi, były centrami transportu i komunikacji, również kontroli militarnej czy politycznej – mówi badacz. Jak podkreśla, działania archeologiczne związane z analizą dawnego portu wymagają pilnej realizacji ze względu na intensywne prace budowlane prowadzone w pobliżu, które zmieniają krajobraz kulturowy tego miejsca, a także mogą uniemożliwić dostęp do zatopionych budowli i konstrukcji.

Naukowcy chcą rozpocząć badania od rozpoznania infrastruktury portowej, zasięgu portu, w dalszej kolejności planują rozszerzyć analizy na inne obszary.

– Na pewno wokół portu znajdują się wraki statków, które stanowią pewnego rodzaju historyczne „stopklatki”. W wyniku katastrofy okręt, wraz z całym wyposażeniem, trafia na dno i przynosi niekiedy bardzo zaskakujące, a często nawet przełomowe odkrycia. Być może natrafimy na takie pozostałości, ale to, na czym w tej chwili się skupiamy, to rozpoznanie samego portu. Te badania będą miały charakter ratunkowy, ponieważ nie wiemy, ile starożytnych konstrukcji będziemy mogli jeszcze wraz z upływem czasu udokumentować – podsumowuje dr Jaworski.

ZDJĘCIA

① Oczyszczanie mozaiki w pobliżu wlotu do cysterny. Fot. Piotr Jaworski

② Maski odkryta w cysternie. Fot. Anna Tomkowska

Wydaje się, że sikorki są wszędzie. Przysiadają na parapetach, balustradach balkonów czy płotach. Zimą przylatują do karmników i podjadają słoninę, którą w powszechnym przekonaniu wywiesza się właśnie „dla sikorek”. Hasają w pozbawionych liści bzach. Ćwierkają i cieszą oko. Liczebność popularnych w Polsce podgatunków – modraszek i bogatek – nie jest zagrożona, ale jednocześnie znajdują się one pod ochroną. Prof. Marta Szulkin z Wydziału Biologii Uniwersytetu Warszawskiego badała, jak sikorki mają się w Warszawie i jak miejskie otoczenie wpływa na liczebność potomstwa tych ptaków.

Prof. Marta Szulkin jest biologką. Naukowo interesuje się przede wszystkim biologią antropocenu, czyli biologią ściśle związaną z działalnością człowieka, oraz procesami ekologicznymi i ewolucyjnymi zachodzącymi w mieście. Pracowała w zagranicznych jednostkach (na Uniwersytecie Oksfordzkim i w Centre d'Ecologie Fonctionnelle et Evolutive w Montpellier). Około 10 lat temu wróciła do Polski, aby realizować projekt *Genetyka ekologiczna sikory bogatki w nowym, długoterminowym badaniu populacyjnym wzdłuż gradientu urbanizacji*, na który otrzymała grant SONATA BIS Narodowego Centrum Nauki.

Przygotowania do badań obejmowały m.in. utworzenie sieci 500 budek lęgowych w Warszawie i okolicach.

ZAJRZEĆ DO GNIAZDA

Razem ze swoją ówczesną doktorantką Michellą Corsini prof. Szulkin dekadę temu rozpoczęła systematyczną obserwację i badanie ptaków, porównując ich populację z terenów zurbanizowanych z tymi, które żyły poza miastami. Obserwacje polegały m.in. na liczeniu, mierzeniu, ważeniu ptaków, na liczeniu złożonych jaj i porównywaniu ich z liczbą piskląt, które się wykluły, oraz tych, którym ostatecznie udało się usamodzielnąć i wyfrunąć z gniazd. Badania wsparte finansowaniem Narodowego Centrum Nauki (m.in. granty OPUS i Polonez) dotyczyły też mikrobioty układu pokarmowego ptaków czy obecności metali ciężkich w piórach.

Przygotowania do badań obejmowały m.in. utworzenie sieci 500 budek lęgowych w Warszawie i okolicach. Obserwacje były prowadzone według podstawowego, ściśle określonego protokołu i w miarę potrzeb rozszerzane o inne obserwacje. Podstawowa obserwacja obejmowała zagłębienie do budek co roku, od wczesniej wiosny do wylotu młodych z gniazda. Najpierw co tydzień sprawdzano, jak idą postępy w przygotowaniu miejsca wylęgu. Po wykluciu się piskląt obserwacje odbywały się codziennie lub co dwa dni. Dodatkowo, około 10 dni po wykluciu, obrączkowani byli rodzice, a po 15 dniach – młode.

W marcu na łamach „Conservation Letters” ukazała się publikacja autorstwa prof. Marty Szulkin i dr Micheli Corsini dotycząca jednego z kluczowych aspektów prowadzonych badań – wpływu miejskiego betonu i asfaltu na sukces reprodukcyjny dwóch powszechnie występujących w Polsce gatunków sikorek: bogatek i modraszek.

– Nasza publikacja pokazuje dokładnie, jak przy systematycznym powiększaniu się powierzchni pokrytej betonem i asfaltem w środowisku obniża się liczba młodych wyfruwających z budki lęgowej – mówi prof. Marta Szulkin.

Z przeprowadzonych badań wynika, że utrata roślinności i naturalnych miejsc lęgowych w silnie zurbanizowanych obszarach jest dla dzikiej fauny miejskiej coraz większym wyzwaniem. Sukces lęgowy sikorek – ptaków, które i tak są dobrze przystosowane do życia w miastach – maleje wraz ze wzrostem powierzchni nieprzepuszczalnych. Zmniejszenie powierzchni zielonych o 50% i zastąpienie ich betonem czy asfaltem obniża liczbę młodych wyfruwających z budki lęgowej o połowę.

Do wyprowadzenia takich wniosków przyczyniły się obserwacje prowadzone przez pięć lat (2017–2021) w budkach lęgowych zlokalizowanych w parkach, na warszawskich osiedlach mieszkaniowych (m.in. na Olszynie Grochowskiej i Muranowie), na cmentarzu żydowskim oraz w miejskich i podmiejskich lasach. Jest też mocny akcent uniwersytecki. Kilkadziesiąt budek było umieszczonych na Kampusie Ochota UW.

W obrębie każdej budki wytyczano okrąg o promieniu 100 m i sprawdzano, jakie są proporcje powierzchni czynnych biologicznie i tych nieprzepuszczalnych. Następnie, mówiąc w dużym uproszczeniu, porównywano sukces lęgowy sikorek gniazdujących na obszarach o dużym udziale powierzchni czynnych biologicznie z tymi, które „mieszkały” w terenie zabetonowanym.

Dane dotyczące udziału różnych rodzajów powierzchni są bardzo dokładne. Do ich wygenerowania badaczki używały informacji płynących z europejskich satelitów, m.in. w ramach programu „Copernicus”¹. Wykorzystywane były też analizy statystyczne biorące pod uwagę wiele dodatkowych czynników związanych z usytuowaniem budek.

Zmniejszenie powierzchni zielonych o 50% i zastąpienie ich betonem czy asfaltem obniża liczbę młodych wyfruwających z budki lęgowej o połowę.

1 „Copernicus” to program obserwacji Ziemi koordynowany przez Komisję Europejską, którego celem jest dostarczenie korzyści jak największej liczbie obywateli UE. Dane uzyskane w programie służą w takich dziedzinach, jak np.: zarządzanie obszarami miejskimi, ochrona przyrody, planowanie regionalne i lokalne, rolnictwo, leśnictwo i rybołówstwo, opieka zdrowotna, zarządzanie kryzysowe, infrastruktura, transport, turystyka. Program korzysta z sieci satelit, ale też stacji ułożonych na lądzie, morzu i w powietrzu. „Copernicus” jest realizowany we współpracy z państwami członkowskimi, Europejską Agencją Kosmiczną (ESA), Europejską Organizacją Eksploatacji Satelitów Meteorologicznych (EUMETSAT), Europejskim Centrum Prognoz Średnioterminowych (ECMWF), agencjami UE i instytutem badawczym Mercator Océan. Więcej: www.copernicus.eu.

To, że beton nie jest niczym dobrym dla miejskiej fauny, jest dość oczywiste. Ale co to znaczy, że jest zły? Jak bardzo negatywny jest ten wpływ?

PROF. MARTA SZULKIN

Sikorki w mieście. Fot. Zuzanna Jagiełło

NIEOCZYWISTA OCZYWISTOŚĆ

Najważniejsze wnioski z badań można streścić w kilku punktach:

- › utrata roślinności i naturalnych miejsc lęgowych w silnie zurbanizowanych obszarach jest dla dzikiej fauny miejskiej coraz większym wyzwaniem;
- › sukces lęgowy ptaków maleje wraz ze wzrostem powierzchni nieprzepuszczalnych – zabetonowanie powierzchni zielonych o 50% obniża liczbę młodych wyfruwających z budki lęgowej o połowę;
- › urbaniści i planiści mogą korzystać z danych naukowców i projektować przestrzenie zielone jak najbardziej przyjazne ptakom miejskim.

Czy – żeby dojść do wniosku, że beton i asfalt nie służą ptakom – trzeba przeprowadzić badania naukowe?

– To, że beton nie jest niczym dobrym dla miejskiej fauny, jest dość oczywiste. Ale co to znaczy, że jest zły? Jak bardzo negatywny jest ten wpływ? – zastanawia się prof. Marta Szulkin i dodaje: – Bez dokładnych

danych pozyskanych dzięki metodom naukowym decydom trudno jest na serio zająć się miejskim ptactwem. W obliczu szybkiej urbanizacji miasta potrzebują oni twardych danych wspierających decyzje dotyczące kształtowania zielonej infrastruktury. Nasza publikacja dostarcza danych dla urbanistów, architektów krajobrazu i decydentów politycznych, które pomogą w zagospodarowaniu przestrzeni – mówi prof. Marta Szulkin.

Przeprowadzone badania i artykuł, który powstał na ich podstawie, mogą więc służyć jako argument do podjęcia (lub zaniechania) działań w zakresie polityk miejskich, planowania przestrzennego, projektowania układu urbanistycznego, ale też chociażby stosowania określonych materiałów budowlanych.

– Dla mnie bardzo ważne było, żeby przedstawić jasne i jednoznaczne dane, które będą użyteczne. To jest o tyle ważne, że – mam nadzieję – będzie przekładać się chociażby na to, ile powierzchni nieprzepuszczalnych będzie się wprowadzać do danego terenu zielonego w mieście w ramach działań „rewitalizacyjnych” – mówi prof. Marta Szulkin.

Naukowczynie podkreśla, że badania przeprowadzone przez jej zespół są pionierskie w odniesieniu do dużych miast Europy Środkowo-Wschodniej: – Nasze badania pozwoliły wygenerować naprawdę wysokiej jakości dane, w dodatku finansowane z polskich źródeł. Uważam, że to jest ważne również dlatego, że procesy architektoniczne w byłych republikach radzieckich, ale również w Polsce, były specyficzne i mogły mieć wpływ na miejską przyrodę. Tymczasem nie ma wielu badań z obszaru Europy Środkowo-Wschodniej, które by uwzględniały ten kontekst – mówi prof. Marta Szulkin.

W 2020 roku nakładem wydawnictwa Oxford University Press ukazała się książka naukowa o ewolucji w mieście *Urban Evolutionary Biology*, zredagowana przez prof. Martę Szulkin we współpracy z naukowcami z Centre national de la recherche scientifique (Francja) oraz Fordham University (USA).

oprac. redakcja
współpraca: prof. Małgorzata Kot, Marek Massalski

Jasno o nauce

W serwisie VOD TVP Nauka można obejrzeć 16 odcinków programu popularno-naukowego „Czy ja dobrze rozumiem?” realizowanego we współpracy z Biurem Prasowym UW.

W programie eksperci z Uniwersytetu Warszawskiego i innych ośrodków analizują różne tematy z szeroko pojętych nauk humanistycznych i społecznych. Część nagrań została zrealizowana w przestrzeniach UW: na poddaszu Pałacu Kazimierzowskiego, w nowo otwartym budynku na Górnym Dziedzińcu Kampusu Głównego, w Auditorium Maximum, Bibliotece Uniwersyteckiej czy w budynku przy ul. Dobrej 55.

Gościem jednego z odcinków jest rektor UW prof. Alojzy Z. Nowak, który mówi o wyzwaniach edukacyjnych i związanych z rozwojem sztucznej inteligencji.

Wykorzystanie AI na UW

Jak generatywna sztuczna inteligencja (genAI) może wspierać edukację i naukę? Zespół Digital Economy Lab (DELab) UW odpowiada na to pytanie w najnowszym raporcie *Generatywna AI na UW – dobre praktyki*. Publikacja jest odpowiedzią na rosnące zainteresowanie i wyzwania związane z integracją genAI w dydaktyce, badaniach naukowych oraz codziennej pracy akademickiej.

Dokument prezentuje wyniki badań przeprowadzonych wśród społeczności Uniwersytetu Warszawskiego – wykładowców, studentów i badaczy – oraz konkretne rekomendacje dotyczące efektywnego i odpowiedzialnego wykorzystania genAI.

W publikacji omówiono m.in.: zasady etycznego korzystania z genAI, bezpieczeństwo danych i prywatności czy cytowanie treści generowanych przez AI (jak zachować zgodność z zasadami akademickimi).

Raport jest dostępny w formie interaktywnej strony internetowej, co pozwala na bieżące aktualizowanie treści w odpowiedzi na dynamiczny rozwój technologii i zmieniające się przepisy. Adres strony:

www.delab-uw.github.io/genai_site.

Stroje elit na wystawach

Archeolodzy z Uniwersytetu Warszawskiego i projektanci z Uniwersytetu SWPS zrekonstruowali średniowieczne stroje królów, królewskich matek oraz biskupa ze średniowiecznej Nubii w Północnym Sudanie. Odtworzono je na podstawie malowideł zdobiących niegdyś ściany katedry w Faras.

W październiku 2024 roku kolekcję można było zobaczyć w paryskim Luwrze, a od 6 lutego do 12 kwietnia w Bode Museum w Berlinie.

O pracach naukowców, w tym archeologów, historyków, historyków sztuki i chemików, które doprowadziły do zrekonstruowania szat, można przeczytać m.in. na stronie internetowej UW oraz w tekście *Nubijskie tkaniny* w piśmie uczelni „UW” nr 1 (110) 2024, s. 32.

Laboratorium w Taszkencie

5 marca został podpisany list intencyjny pomiędzy Wydziałem Archeologii UW a Narodowym Centrum Archeologii Akademii Nauk Republiki Uzbekistanu w sprawie założenia w Taszkencie laboratorium do interdyscyplinarnych analiz materiałów zabytkowych. Laboratorium powstaje w ramach projektu INASIA (ERC Consolidator Grant) kierowanego przez prof. Małgorzatę Kot.

– Zakładane przez nas laboratorium będzie przestrzenią, w której będzie można prowadzić wszelkie analizy bezinwazyjne tak zabytków, jak i znajdujących kości, ale także pobierać w sterylnych warunkach próby do dalszych analiz specjalistycznych. Będziemy też mieli możliwość przeprowadzenia na miejscu podstawowych analiz pobranych prób sedymentów i kości, tak, aby zminimalizować wielkość przewożonych do Polski próbek – mówi prof. Małgorzata Kot.

Laboratorium w pierwszej kolejności będzie realizowało potrzeby grantu INASIA, ale do tego do niego będą mieli także badacze uzbekcy oraz międzynarodowe misje archeologiczne prowadzące badania w Uzbekistanie. Będzie to pierwsze tego typu laboratorium w tym kraju.

– Poprzez stworzenie przestrzeni do prowadzenia analiz na miejscu chcemy dać szansę uzbeckim badaczom na zdobycie umiejętności w zakresie analiz w obszarach badań pokrewnych archeologii, jak paleontologia, paleobotanika czy geoarcheologia. Dodatkowo, aby laboratorium mogło dobrze funkcjonować, proponujemy uzbeckim współpracownikom szkolenia zarówno w Polsce, jak i w Uzbekistanie, tak aby wdrożyć ich w procedury np. ekstrakcji kolagenu czy impregnacji prób mikromorfologicznych – dodaje prof. Kot.

Otwarcie laboratorium planowane jest na koniec 2026 roku.

Zaufanie do nauki

Laboratorium Badań Naukoznawczych, Centrum Badań nad Uprzedzeniami oraz Wydział Zarządzania UW uczestniczyły w międzynarodowym projekcie badania zaufania do naukowców i nauki *Trust in Scientists and Science-related Populism* (TISP). Projektem kierowali dr Viktoria Cologna (Harvard University, ETH Zürich) i dr Niels G. Mede (Universität Zürich).

Ukraińska edycja badania objęła ponad tysiąc osób, a polska – ponad 3 tys.

Aby zebrać dane w jak największej liczbie krajów, projekt przyjął formę *Many Labs*, tzn. zespoły naukowe na całym świecie zbierały dane za pomocą tego samego kwestionariusza przetłumaczonego na 37 języków. Współpraca naukowa umożliwiła przebadanie 71 922 osób w 68 krajach, w tym w wielu słabo dotychczas zbadanych krajach tzw. globalnego Południa. Dane zbierano od listopada 2022 roku do sierpnia 2023 roku.

Badanie wykazało, że większość społeczeństwa ma stosunkowo wysokie zaufanie do naukowców. Średni poziom zaufania wyniósł 3,62, w skali od 1 (bardzo niskie zaufanie) do 5 (bardzo wysokie zaufanie), a większość postrzega naukowców również jako wykwalifikowanych (78%), uczciwych (57%) i troszczących się o dobro ludzi (56%).

Większość uczestników badania opowiada się za tym, aby nauka odgrywała aktywną rolę w społeczeństwie i kształtowaniu polityki. Na całym świecie 83% respondentów uważa,

że naukowcy powinni komunikować się na temat nauki z ogółem społeczeństwa. 23% uważa, że naukowcy nie powinni aktywnie opowiadać się za konkretnymi politykami. 52% uważa, że naukowcy powinni być bardziej zaangażowani w proces kształtowania polityki.

Osoby uczestniczące w badaniu przypisywały wysoki priorytet badaniom poświęconym poprawie zdrowia publicznego, rozwiązywaniu problemów energetycznych i zmniejszaniu ubóstwa. Badania nad rozwojem technologii obronnych i wojskowych miały natomiast niższy priorytet.

Badanie należy do najbardziej kompleksowych postpandemicznych spojrzeń na zaufanie do naukowców, oczekiwania społeczne dotyczące ich zaangażowania w społeczeństwo i kształtowanie polityki oraz poglądy opinii publicznej na temat priorytetów badawczych.

Autorzy opracowali również tzw. *dashboard* umożliwiający interaktywne przeglądanie danych i porównywanie wyników badania w różnych krajach (dostępny tutaj: www.tisp-manylabs.com/explore-tisp-data).

Przeprowadzenie badania TISP w Ukrainie zostało sfinansowane przez Laboratorium Badań Naukoznawczych działające w ramach Programu IDUB. Kierownikiem działania jest dr Adam Płoszaj. Jednostką koordynującą działanie jest Centrum Europejskich Studiów Regionalnych i Lokalnych (EUROREG) UW.

Wyniki badania zostały opublikowane w czasopiśmie „Nature Human Behaviour”.

Nowości archeologiczne z Armenii

Archeolodzy z Centrum Archeologii Śródziemnomorskiej im. Kazimierza Michałowskiego (CAŚ) UW zakończyli pierwszy sezon badań na stanowisku Argishtikhinili w Armenii.

Badacze odkryli pozostałości dwóch dużych rezydencji, datowanych wstępnie na VI wiek p.n.e. Nieoczekiwanie zidentyfikowano również cmentarzysko znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie dzielnicy rezydencjonalnej.

Znaleziska dostarczą informacji o praktykach architektonicznych i społeczno-kulturowych mieszkańców oraz zwyczajach pogrzebowych

regionu. Planowana jest także staranna konserwacja odkopanych pozostałości.

Polsko-armerijską ekspedycją archeologiczną kierują wspólnie dr Mateusz Iskra, kierownik Zakładu Studiów Bliskowschodnich CAŚ UW, oraz Hasmik Simonyan z Instytutu Archeologii i Etnografii Narodowej Akademii Nauk Republiki Armenii i Służby Ochrony Środowiska Historycznego i Muzeów-Rezerwatów Kulturowych Armenii.

Badania koncentrują się w centralnej i wschodniej części wzgórza Davti Blur, gdzie znajduje się najbardziej imponująca i najlepiej zachowana część miasta.

Odbiorniki radiowe dla ESA

Kwantowe technologie badane przez naukowców z Uniwersytetu Warszawskiego przyczynią się do rozwoju prototypu odbiornika dla misji kosmicznych. W Laboratorium Urządzeń Kwantowo-Optycznych UW zostanie skonstruowany prototyp rydbergowskiego odbiornika do misji kosmicznych.

Projekt jest realizowany na zlecenie Europejskiej Agencji Kosmicznej (ESA) i przez nią finansowany. Kieruje nim dr hab. Michał Parniak z Centrum Optycznych Technologii Kwantowych w Centrum Nowych Technologii UW oraz z Wydziału Fizyki UW.

Naukowcy UW w Centrum Optycznych Technologii Kwantowych od kilku już lat zajmowali

się badaniem rydbergowskich odbiorników radiowych. Sukcesy grupy dr. hab. Michała Parniaka zyskały międzynarodowe uznanie.

Zadania realizowane dla ESA są pierwszym wdrożeniem wyników osiągniętych w ramach projektu *Optyczne Technologie Kwantowe* Fundacji na rzecz Nauki Polskiej, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Funduszy Europejskich dla Nowoczesnej Gospodarki.

Naukowcy z UW zrealizują projekt, działając w ramach UWRC sp. z o.o. – spółki celowej Uniwersytetu.

Przedkolumbijskie „lalki”

Dr Jan Szymański z Wydziału Archeologii UW wraz z zespołem przeprowadził wykopaliska na dużym, dotąd niebadanym stanowisku San Isidro w departamencie Sonsonate w zachodnim Salwadorze.

Na szczycie największej piramidy badacze odkryli bogatą ofiarę przypominającą depozyt pogrzebowy, ale bez ludzkich szczątków. Znaleźli tam pięć ceramicznych figurek datowanych na około 400 rok p.n.e. Styl figurek sugeruje, że rytualne „kukiełkarstwo” mogło łączyć niektóre społeczności Ameryki Środkowej w okresach preklasycznym (2000 p.n.e. – 200 n.e.) i klasycznym (200–900 n.e.).

Trzy z figurek mają ruchome głowy, co powoduje, że przypominają współczesne lalki. Autorzy sugerują, że były one rodzajem starożytnych zabawek, ustawianych w rytualne sceny, które miały przekazywać jakąś treść, dziś już

nieznaną. Pozycja figurek na szczycie największej piramidy sugeruje, że były używane w ważnych, prawdopodobnie publicznych rytuałach.

– Jednym z najbardziej uderzających elementów tych figurek jest ich dramatyczna mimika, która zmienia się w zależności od kąta patrzenia. Widoczne z góry wydają się uśmiechnięte, ale oglądane z poziomu wzroku wyglądają na złe lub pogardliwe, a od dołu wydają się przestraszone. To świadomy zabieg, prawdopodobnie mający na celu zwiększenie możliwości wyrazu podczas rytualnych przedstawień – mówi dr Szymański.

Tego rodzaju figurki znaleziono zarówno w zachodnim Salwadorze, jak i południowej Gwatemali. Inne artefakty odkryte w tym depozycie, takie jak jadeitowe zawieszki, znane są również z Obszaru Istmo-Kolumbijskiego, obejmującego współczesne Nikaragwę, Kostarykę, Panamę oraz część Kolumbii i Ekwadoru. Podobieństwa te mogły odzwierciedlać powiązania elit z różnych, odległych miejsc. Wszystko to sugeruje, że San Isidro brało udział w dalekosiężnych sieciach interakcji oraz dzieliło rytualne tradycje i zwyczaje z innymi społecznościami Ameryki Środkowej,

co podważa tradycyjne przekonanie archeologów o izolacji kulturowej Salwadoru.

Znaleziska rzucają nowe światło na odległą historię Ameryki Środkowej.

– To odkrycie przeczy powszechnemu pogładowi o kulturowym zacofaniu czy izolacji Salwadoru w czasach starożytnych. Odsłania istnienie dynamicznych i szeroko połączonych społeczności, które potrafiły wymieniać się ideami z niezwykle odległymi miejscami – podsumowuje dr Szymański.

Ochłodzić miasta

Uniwersytet Warszawski jest partnerem projektu *LifeCoolCity*, którego celem jest wsparcie miast w zwiększeniu ich potencjału adaptacyjnego do zmiany klimatu, a jednym z jego kluczowych elementów będzie stworzenie narzędzia planistycznego opartego na technologii teledetekcyjnej i wycenie korzyści środowiskowych. Wdrożenie projektu poprawi wiedzę o tym, gdzie np. sadzić drzewa, żeby skorzystało na tym miasto i jego mieszkańcy.

W projekcie uczestniczą ekonomiści środowiska z Warszawskiego Ośrodka Ekonomii Ekologicznej, funkcjonującego przy Wydziale Nauk Ekonomicznych UW pod kierunkiem dr. Zbigniewa Szkopa, dyrektora Ośrodka.

Ambicją projektu jest dostarczenie narzędzi, które wesprą proces zarządzania błękitno-zieloną infrastrukturą w 10 tys. miast UE.

Założenia projektu charakteryzują się zgodnością metodologiczną z europejskimi standardami: Copernicus, Joint Research Centre, Eurostatu, Europejskiej Agencji Środowiska czy Climate Change Service.

Projekt jest dofinansowany przez Unię Europejską w ramach programu LIFE+ i NFOŚiGW.

Zimne super-Ziemie

Astronomowie z Uniwersytetu Warszawskiego prowadzący wielkoskalowy przegląd nieba OGLE są współautorami artykułu opublikowanego na łamach „Science”. Międzynarodowy zespół naukowców odkrył, że tzw. zimne super-Ziemie są powszechnym składnikiem układów planetarnych – przeciętnie występują w co trzecim systemie wokół gwiazd Drogi Mlecznej.

W pracy opublikowanej w tygodniku „Science” autorzy podjęli się scharakteryzowania tzw. super-Ziemie wykrytych metodą mikrosoczewkowania grawitacyjnego na dalekich orbitach. Opisano m.in. szczegółową analizę planety znalezionej w zjawisku mikrosoczewkowania OGLE-2016-BLG-0007, odkrytym w lutym 2016 roku przez zespół OGLE. Analiza wykazała, że obiekt ten ma masę porównywalną z masą Ziemi i krąży wokół gwiazdy o masie 0,6 masy Słońca w odległości około 10 jednostek astronomicznych.

– To typowa bardzo małowasywna super-Ziemia krążąca po orbicie podobnej do orbity Saturna w naszym układzie planetarnym. Nowa rekordzistka w tym zakresie – opisuje odkrytą planetę prof. Andrzej Udalski, kierownik projektu OGLE.

Po uwzględnieniu czułości detekcji określono rozkład częstości występowania planet w zależności od masy. Okazało się, że zimne super-Ziemie są bardzo powszechne – typowo występują wokół co trzeciej gwiazdy w Drodze Mlecznej.

Co więcej, rozkład częstości występowania planet nie jest potęgową funkcją masy planety. Lepsze dopasowanie uzyskano przy użyciu

funkcji złożonej z dwóch składników o profilu odpowiadającym funkcji Gaussa. Może to świadczyć o różnicach w procesie formowania się planet o różnych masach.

Światłowodowy mini-endoskop

Zespół badaczy z Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Jagiellońskiego finalizuje prace nad nowym urządzeniem wspomagającym leczenie zaburzeń oddychania u przedwcześnie urodzonych noworodków. Wynalazkiem jest zminiaturyzowany endoskop połączony z sondą i dozownikiem leku, który ułatwi leczenie zespołu zaburzeń oddychania występującego u wcześniaków (z ang. RDS – *respiratory distress syndrome*). Wynalazek opiera się na zminiaturyzowanych światłowodach.

Twórcami wynalazku są: prof. Ryszard Buczyński z Wydziału Fizyki UW, który odpowiada za technologię transmisji obrazu w zminiaturyzowanym urządzeniu, dr hab. Mateusz Jagła z Kliniki Chorób Dzieci Collegium Medicum UJ, dr hab. Adam Wojciechowski z Wydziału Fizyki, Astronomii i Informatyki Stosowanej UJ.

Obecnie wykorzystywane w leczeniu wcześniaków urządzenia nie mają odpowiednio zminiaturyzowanych wymiarów. Nie umożliwiają też transmisji obrazu, w rezultacie czego lek może zostać podany w nieodpowiednie miejsce.

Zespół z UW i UJ chce oddać do użytku endoskop wyposażony nie tylko w transmisję wideo, ale również w mikroskopijną dyszę, która zamieni płynny lek w aerozol. Jak twierdzą badacze, podanie takiego aerozolu w odpowiednim miejscu w układzie oddechowym dziecka ma szansę zwiększyć efektywność leczenia i działania leku.

Dr hab. Agata Łuksza, prof. Justyna Olko oraz dr Monika Żychlińska z UW otrzymały stypendia Fulbright Senior Award, dzięki którym zrealizują swoje projekty w amerykańskich instytucjach goszczących.

Prof. Robert Szoszkiewicz z Wydziału Chemii UW otrzymał stypendium w programie Fulbright STEM Impact Award. W ramach programu wyjedzie do Stanów Zjednoczonych na Uniwersytet Południowej Florydy, gdzie będzie prowadzić badania i doskonalić swoje kompetencje w zakresie zarządzania projektami badawczymi.

Pięcioro naukowców otrzymało stypendia podoktorskie Marie Skłodowska-Curie Actions

Postdoctoral Fellowships 2024 na realizację stażu na Uniwersytecie Warszawskim: dr Katinka Sewing oraz dr Nicola Holm na Wydziale Historii, dr Kaushik Chatterjee w Centrum Nowych Technologii, dr Bijit Mukherjee i dr Wajid Ali na Wydziale Fizyki.

Również pięcioro badaczy przyjedzie na UW na stypendium z programu im. Stanisława Ulama Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej. Będą oni gośćmi wydziałów: Archeologii, Chemii, Fizyki, Neofilologii, a także Centrum Nowych Technologii.

Rozstrzygnięto pierwszą odsłonę konkursu Perły Nauki II. Najwięcej laureatów studiuje na UW, będzie tu realizowanych 13 projektów.

Prof. Ryszard Buczyński z Wydziału Fizyki UW został laureatem konkursu Canaletto, który wspiera mobilność naukowców z Włoch i Polski i jest realizowany przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Współpracą Międzynarodowej Włoch.

Narodowe Centrum Nauki ogłosiło wyniki kolejnych edycji konkursów MAESTRO i SONATA BIS. Naukowcy z UW otrzymali 10 grantów, a w jednym będą uczestniczyli jako członkowie konsorcjum kilku instytucji.

Portal o badaniach

Na Uniwersytecie Warszawskim działa **Serwis Naukowy** – portal z codzienną dawką wiedzy na temat najnowszych badań prowadzonych przez naukowców z UW w zakresie nauk humanistycznych, społecznych oraz ścisłych i przyrodniczych:

🏠 <https://serwisnaukowy.uw.edu.pl>

ZDJĘCIA

① Pochówek popielnicowy z pierwszej połowy VII wieku p.n.e., znaleziony podczas badań. Fot. Patryk Okrajek

② Wizja artystyczna pokazująca, jak powszechnie są super-Ziemie w porównaniu z gazowymi olbrzymami.
Źródło: Westlake University

PODIUM NAUKOWE

➤ **Dr hab. Agata Łuksza, prof. Justyna Olko** oraz **dr Monika Żychlińska** z UW otrzymały stypendia **Fulbright Senior Award**, dzięki którym zrealizują swoje projekty w amerykańskich instytucjach goszczących.

➤ **Prof. Robert Szoszkiewicz** z Wydziału Chemii UW otrzymał stypendium w programie **Fulbright STEM Impact Award**. W ramach programu wyjedzie do Stanów Zjednoczonych na Uniwersytet Południowej Florydy, gdzie będzie prowadzić badania i doskonalić swoje kompetencje w zakresie zarządzania projektami badawczymi.

➤ **Pięcioro naukowców** otrzymało stypendia podoktorskie **Marie Skłodowska-Curie Actions Postdoctoral Fellowships 2024** na realizację stażu na Uniwersytecie Warszawskim: dr Katinka Sewing oraz dr Nicola Holm na Wydziale Historii, dr Kaushik Chatterjee w Centrum Nowych Technologii, dr Bijit Mukherjee i dr Wajid Ali na Wydziale Fizyki.

➤ Również **pięcioro badaczy** przyjedzie na UW na stypendium z programu im. **Stanisława Ulama Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej**. Będą oni gośćmi wydziałów: Archeologii, Chemii, Fizyki, Neofilologii, a także Centrum Nowych Technologii.

➤ Rozstrzygnięto pierwszą odsłonę konkursu **Perły Nauki II** Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Najwięcej laureatów studiuje na UW, będzie tu realizowanych **13 projektów**.

➤ **Prof. Ryszard Buczyński** z Wydziału Fizyki UW został laureatem konkursu **Canaletto**, który wspiera mobilność naukowców z Włoch i Polski i jest realizowany przez Narodową Agencję Wymiany Akademickiej we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Współpracą Międzynarodowej Włoch.

➤ Narodowe Centrum Nauki ogłosiło wyniki kolejnych edycji konkursów **MAESTRO** i **SONATA BIS**. Naukowcy z UW otrzymali 10 grantów, a w jednym będą uczestniczyli jako członkowie konsorcjum kilku instytucji.

Po co antropolog chodzi w góry?

📷 Hubert Wierciński

Czego antropolog kulturowy może szukać w górach? Bynajmniej nie tylko miejsca na urlop. Góry bowiem, choć pozornie niehumanitarne, są uczłowieczone – zostały złapane w sieci kultury i oplecione gęstą tkanką społeczno-kulturowych znaczeń i wyobrażeń.

Górskie krajobrazy zajmują poczesne miejsca w kulturowych imaginariach – uwodzą pięknem, straszą surowością i niedostępnością,wołają, inspirują, a czasem karzą za zuchwałość i nieroztropność. Antropologiczne badanie gór to zatem próba spojrzenia na te właśnie imaginaria kształtowane przez historię, społeczno-kulturowe praktyki, poczucie estetyki, a także wielką i małą politykę. To również uważna refleksja na temat tego, co ludzie w górach robią.

ANTROPOLOGIA WĘDRÓWKI

Już od dłuższego czasu interesuje mnie szeroko pojęty ruch, a przede wszystkim wspinaczka – zarówno jej współczesność, jak i historia. W tak zakreślonym polu badawczym sprawdzają się metody typowe dla antropologii kulturowej – obserwacja uczestnicząca (i inne rodzaje obserwacji) oraz wywiad. Niemniej, potrzebne są także inne taktyki badawcze, w tym przede wszystkim praca z zastanym materiałem źródłowym.

Przekraczając sztywne granice metodologiczne, badam, jak ludzie w twórczy i umiejętny sposób poruszają się w wertykalnym krajobrazie, który wymusza na nich nie tylko przededefiniowanie płaszczyzny działania, ale także skłania do refleksji na temat sposobów posługiwania się ciałem. Przede wszystkim jednak interesuje mnie odkrywanie i smakowanie fascynującego świata gór.

Na tym polu polski alpinizm ma się czym pochwalić. Opinia publiczna zna dokonania Jerzego Kukuczki, Krzysztofa Wielickiego, Wojciecha Kurtyki i Wandy Rutkiewicz. Być może wie też coś o sukcesach Krystyny Palmowskiej, Andrzeja Zawady, Ryszarda Pawłowskiego i Leszka Cichego. Ale dokonania polskiego alpinizmu, które poprzedzały okres najgłośniejszych hinduskich, pamińskich i himalajskich sukcesów, są niemal nieznane. Polacy działali w Alpach, Andach, górach Afryki, na Kaukazie i w Himalajach już przed II wojną światową, gdzie z sukcesami uprawiali tzw. alpinizm egzotyczny¹.

EGZOTYKA ODLUDNYCH GÓR

„Egzotyka” to problematyczny termin – antropologowie i egzotyka przeszli razem długą drogę. Na jej początku znajdziemy zachwyt ojców i matek antropologii nad tym, co egzotyczne, a w czasach współczesnych głównie krytyczną dekonstrukcję pojęcia egzotyki, o której pisał m.in. Waldemar Kuligowski. Ale egzotyczny alpinizm? Co to właściwie znaczy? Dobrze zdefiniował to Jakub Bujak – wybitny przedwojenny alpinista, członek pionierskich polskich wypraw w Kaukaz (1935) i Himalaje

(1939): „Alpinizm egzotyczny trzyma się ściśle zasady: *Omnia mea mecum porto*. Tam, gdzie schronisk nie ma, a potężne rozmiary gór sprawiają, że wyprawy muszą trwać więcej, niż jeden dzień, zespół alpinistów zdany jest wyłącznie na własne siły i na własny ekwipunek. Na własnych też plechach dźwiga każdy aż do najmniejszego szczegółu przygotowany i przemyślany sprzęt, którego waga zmniejszona jest do możliwych granic. Z tym trzeba przeżyć kilka dni, czasem nawet tydzień: trzeba przetrwać noce, burze i śnieżyce, wichry i mrozy. [...] O ileż łatwiej byłoby się poruszać bez tego przekłętą garbu na plecach. Ale za to jak błogosławimy zawartość worka, kiedy słońce chyli się ku zachodowi, a kładące się w dolinach cienie i szybko zapadający zmrok zwiastują nadejście nocy. Plecak nasz zawiera wszystko, co potrzebne do życia: światło, ciepło, żywność”².

Bujakowi nie chodziło o egzotykę rozumianą jako zderzenie kultury „intelektualnego” podróżnika z kulturami ludzi, do których się podróżuje. Alpinizm egzotyczny zaczął się tam, gdzie pozornie nie było „innej” kultury – w pustych, odczłowieczonych krajobrazach dzikich i nieprzystępnych gór; był tam, gdzie alpinista dźwigał w plecaku swoją kulturę i człowieczeństwo.

Ciążący garb, o którym pisał Bujak, to garb kultury zanoszonej tam, gdzie próżno jej szukać; plecak zaś, w którym było to, co potrzebne do życia – światło, ciepło, żywność – to bagaż kulturowy, bez którego jeszcze nikomu nie udało się przeżyć.

Alpiniści dający sobie znaki światłem i zespoły idące na pozornie puste szczyty – wszyscy oni zdają się mówić: to my, ludzie. Żyjemy, a wraz z nami żyje ludzki świat kultury. Jesteśmy tu, gdzie niemal nic innego nie ma, i w tej właśnie pozorowanej pustce zostawiamy nasze ślady. Światło latarek staje się więc światłem kultury i językiem komunikacji między ludźmi oddzielnymi przestrzenią wypełnioną zachwycającą materialnością, która nie potrzebuje człowieka. Jakże egzotyczne jest to doznanie!

Podczas przedwojennych wypraw Polacy stykali się z lokalnymi kulturami i społecznościami – ich opisy stanowią istotną część wspomnień z alpinistycznych podróży. Można w nich odnaleźć wiele egzotyzujących opisów doświadczeń związanych z kontaktem z tym, co inne, fascynujące, ale także odpychające i nieraz szokujące. Alpinizm egzotyczny jawił się więc jako doświadczenie niemal totalne. Egzotyczny był krajobraz, droga ku niemu, a także ludzie napotykanymi w odległych

Początki etnologii jako dyscypliny badawczej i dydaktycznej na Uniwersytecie Warszawskim sięgają 1935 roku. Powołano wówczas dwie jednostki: Katedrę Etnografii Polski, którą kierowała prof. Cezaria Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz-Jędrzejewiczowa oraz Katedrę i Zakład Etnografii i Etnologii, nad którą kierownictwo objął prof. Stanisław Poniąkowski.

Z okazji jubileuszu 90 lat etnologii na UW Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej (IEiAK) w 2025 roku organizuje wiele wydarzeń.

Od 19 do 20 maja w Sali Senatu UW będzie się odbywała konferencja *Pamięć, zaangażowanie, przyszłość*, która będzie okazją do poznania historii etnologii i antropologii kulturowej jako dyscyplin naukowych, ich najwybitniejszych postaci i ważnych osiągnięć naukowych. Gośćmi konferencji będą naukowcy z innych ośrodków etnologicznych w Polsce.

Od 9 do 11 czerwca na UW jest organizowana międzynarodowa konferencja „Togetherness, Solidarity, Relational Knowledge. Towards a Convivial Anthropology”. Wśród gości będą m.in. prof. Kirsten Hastrup, prof. Elizabeth Dunn, prof. Michael Herzfeld i prof. Frances Pine.

Konferencjom towarzyszyć będą wystawy, działania performatywne i koncerty.

Od grudnia 2024 roku w siedzibie IEiAK przy ul. Żurawiej 4 można oglądać wystawę *90 lat etnologii na Uniwersytecie Warszawskim* przedstawiającą zdjęcia archiwalne i współczesne obrazujące wydarzenia i postaci ważne dla Instytutu.

Światło latarek staje się więc światłem kultury i językiem komunikacji między ludźmi oddzielnymi przestrzenią wypełnioną zachwycającą materialnością, która nie potrzebuje człowieka. Jakże egzotyczne jest to doznanie!

Dr hab. Hubert Wierciński

pracuje na stanowisku adiunkta w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UW. Jego zainteresowania badawcze koncentrują się wokół antropologii krajobrazu, w szczególności górskiego, a także antropologii medycznej, historycznej oraz relacji między antropologią kulturową a archeologią. Obecnie prowadzi badania na temat polskiego alpinizmu, taternictwa i wspinaczki skałkowej. Interesuje się historią społeczną tych aktywności, a także ich współczesną postacią. Wcześniej badał działanie polskiego systemu opieki zdrowotnej. Analizował kształtowanie się nowoczesnej Podstawowej Opieki Zdrowotnej oraz badał systemowe trajektorie pacjentów, u których zdiagnozowano nowotwory złośliwe.

krainach – tak odmienni, że ich opis należało zamieścić w pracach, które przecież traktowały o czymś zupełnie innym. Doświadczenie egzotyki miało więc otwartą strukturę – to podróż, a może lepiej – zew gór, którego nie dało się łatwo zaspokoić. „Dlatego z Tatr poszliśmy w Alpy, z Alp w Andy. Zdaje mi się, że to niespokojne i nigdy niezaspokojone poszukiwanie tłumaczy drogę, która jak egzotyizm, nie może mieć kresu” – pisał Jan Alfred Szczepański.

NIE PO CO, ALE JAK?

Ale to nie wszystko. Antropologia badająca to, co ludzie robią, doświadczają i czego szukają w górach, to także swoiste studium krajobrazów. Jednakże krajobrazy, powiadają Tim Ingold, Christopher Tilley i Kate Cameron-Daum³, nie są uroczymi obrazkami – są żywe, materialne i praktykowane. Oznacza to, że zawierają w sobie sposobności, dzięki którym

ludzie mogą angażować się w skalistą przestrzeń na wiele niebanalnych sposobów. W górach przeważnie nie działa się na oślep – bywa, że ludzie tam improwizują, ale nawet improwizacja jest umiejętną sztuką gry z przestrzenią samą w sobie i sposobnościami, które ta oferuje. Sposobności – lub inaczej afordancje⁴ – stały się ostatnio modne w antropologii kulturowej.

Moje doświadczenie badawcze nakazuje twierdzić, że górskie powietrze czyni wolnym. Wolnym czyni górski krajobraz – jego unikatowa estetyka, historyczność i właściwości, które pozwalają angażować się w przestrzeń i działać w niezbywalnie wręcz kompletny oraz satysfakcjonujący sposób. Góry są wyzwaniem fizycznym, psychicznym, emocjonalnym, a także intelektualnym; wymagają kompetentnego obchodzenia się z krajobrazem, a przy tym nie wybaczą zaniedbań.

Nie ma jednak sensu pytać, dlaczego ludzie wyprawiają się w góry. Robią to, bo góry, zarówno niskie, jak i wysokie, po prostu są. Jeśli na góry będziemy patrzeć tylko jak na obiekty przynależące do świata natury, będzie się nam wydawało, że ...trudno, dajmy na to, wspinaczcy są ...irracjonalne. Natomiast gdy dostrzeżemy oczywisty fakt, że góry są też ukulturowione, bezsensowność wspinaczkowego trudu przestanie być jednoznaczna.

Lepiej pytać, jak, gdzie i kiedy ludzie wyprawiają się w góry. Tak sformułowane pytania prowokują rozważania na temat społeczno-kulturowego oraz temporalnego charakteru ruchu górskiego. Góry wciąż rozpalają wyobraźnię kolejnych generacji poszukujących w skalistym krajobrazie wyzwań stawianych im przez epokę, w jakiej przyszło im żyć. Szuka się tam również wytchnienia, hipnotyzującego doświadczania surowego krajobrazu oraz wyciszenia. Ludzie w górach toczą walkę z własnym ciałem i duchem – bywa, że o każdy krok lub chwyt. Góry, choć pozornie puste, są pełne wyzwań i piękna.

Góry zaspokajają ludzką potrzebę doznań estetycznych, doświadczania nikłości wobec majestatu natury, dają też człowiekowi pole do walki i przestrzeń do działania. Tak otwarta przestrzeń sprawia, że człowiek wchodzący z nią w interakcję czuje się wolny, bo rozprawia się tam ze swoimi słabościami i lękami, a z tej walki – z milczącą skałą i krzyczącym samym sobą – czerpie radość niepojętą dla tych, co w góry nie chodzą.

1 Jan Alfred Szczepański, *Polskie wyprawy egzotyczne*, w: *Polskie wyprawy egzotyczne*, red. Kazimierz Sayss-Tobiczyk, Wiedza Powszechna, Warszawa 1961, s. 13–38.

2 Jakub Bujak, *Dziennik himalajski i inne pisma Jakuba Bujaka*, red. Magdalena Bujak-Lenczowska, Stapis, Katowice 2015, s. 116.

3 Christopher Tilley, Kate Cameron-Daum, *An Anthropology of Landscape. The Extraordinary in the Ordinary*, UCL Press, London 2017.

4 Marek Pokropski, *Ciało. Od fenomenologii do kognitywistyki*, „Przegląd Filozoficzno-Literacki” 2011, t. 4, nr 32, s. 119–137, tu: s. 132–134.

Bezpieczeństwo przede wszystkim

22 55 22 112. Czujesz się zagrożony? Zadzwoń pod ten numer. Możesz też odwiedzić stronę www.bezpieczenstwo.uw.edu.pl. Znajdziesz tu instrukcje postępowania w przypadku niebezpiecznych sytuacji.

JAK SIĘ ZACHOWAĆ W SYTUACJI:

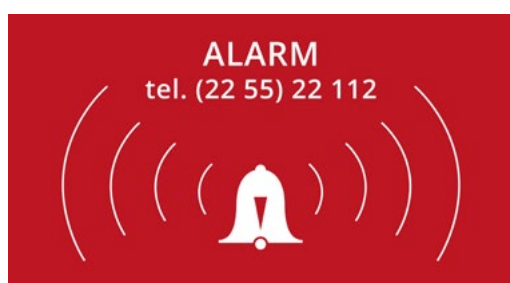
- pożaru,
- zagrożenia bombowego,
- wypadku,
- ataku terrorystycznego,
- podejrzanego przedmiotu,
- skażenia biologicznego lub chemicznego,
- zachowań agresywnych?

Odpowiedź znajdziesz na nowej stronie Uniwersytetu dotyczącej bezpieczeństwa. Udostępniono tu szczegółowe instrukcje postępowania na wypadek zagrożenia. Można tu znaleźć również informacje o zasadach ewakuacji i punktach zbiórki na kampusach, lokalizacji automatycznych defibrylatorów zewnętrznych na UW, pierwszej pomocy przedmedycznej, pomocy prawnej, ochronie danych osobowych oraz bezpiecznej organizacji wydarzeń i zgromadzeń na uczelni.

“ Bezpieczeństwo społeczności akademickiej jest dla nas priorytetem. W dzisiejszych czasach odpowiedzialna i skuteczna organizacja procedur reagowania na zagrożenia jest koniecznością. Dlatego, wspólnie ze społecznością akademicką, zainicjowaliśmy uruchomienie nowego telefonu alarmowego, który zapewni szybki kontakt w sytuacjach nagłych, oraz nowej strony internetowej – kompleksowego źródła informacji dotyczących postępowania w sytuacjach kryzysowych.

ROBERT GREY, KANCLERZ UW

To numer alarmowy Uniwersytetu Warszawskiego. Można pod niego dzwonić w każdej sytuacji zagrożenia, której doświadczają członkowie społeczności uczelni lub odwiedzający ją goście.

Z numerem można połączyć się bezpośrednio z nowo utworzonej strony:

 www.bezpieczenstwo.uw.edu.pl

“ Na stronie dostępne są praktyczne instrukcje dotyczące ewakuacji, procedur ratunkowych oraz sposobów kontaktu z odpowiednimi służbami. To narzędzie stworzone z myślą o realnym zwiększeniu bezpieczeństwa i budowaniu poczucia spokoju wśród wszystkich członków naszej akademickiej wspólnoty. Zdajemy sobie sprawę, że w dynamicznej rzeczywistości sytuacje wymagające szybkiej reakcji mogą się zdarzyć. W takich momentach liczy się sprawdzona informacja i skuteczne działanie – wierzę, że nowy telefon alarmowy i serwis internetowy okażą się niezawodnym wsparciem w każdej sytuacji kryzysowej. To jednak dopiero początek – serwis będzie rozwijany, aby jeszcze lepiej odpowiadać na potrzeby naszej uczelni. Zachęcam do dzielenia się uwagami, które pozwolą nam go dalej doskonalić. Razem dbajmy o bezpieczeństwo naszej społeczności akademickiej.

ROBERT GREY, KANCLERZ UW

Nowe europejskie środki na dydaktykę

Uczelnie Przyszłości, UWażni na Dostępność – Uniwersytet Równych Szans czy Zintegrowany Program Rozwoju Dydaktyki – ZIP 2.0 to projekty prowadzone przez Uniwersytet Warszawski, które są możliwe dzięki dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej.

**Agnieszka Janiak-Jasińska
Edyta Król-Rzepecka
Maksymilian Sas**

W ciągu najbliższych lat na Uniwersytecie będą realizowane trzy projekty: *Uczelnie Przyszłości*, *UWażni na Dostępność* – Uniwersytet Równych Szans oraz Zintegrowany Program Rozwoju Dydaktyki – ZIP 2.0. Dzięki nim rozwijane będą nowoczesne formy wsparcia studentów, doktorantów oraz pracowników uczelni.

STUDIA BARDZIEJ PRAKTYCZNE

15 października 2024 roku została podpisana umowa pomiędzy Narodowym Centrum Badań i Rozwoju (NCBR) a Ministerstwem Funduszy i Polityki Regionalnej na realizację projektu *Uczelnie Przyszłości*. Uniwersytet Warszawski jest jednym z 12 partnerów. Liderem przedsięwzięcia jest NCBR, a uczestnikami czołowe polskie uczelnie: uniwersytety, politechniki, uczelnie branżowe – medyczne, ekonomiczne i rolnicze. Wartość projektu dla wszystkich uczelni to ponad 65 mln zł.

W ramach projektu na poszczególnych uczelniach będzie testowany Model Edukacji Spersonalizowanej jako rozwiązanie wspierające skuteczność systemu kształcenia wyższego w różnego typu uczelniach. Działanie zakłada, że część zajęć z programu studiów zostanie zastąpiona przygotowaniem oraz wykonaniem przez studenta innowacyjnego projektu, który będzie realizowany we współpracy z partnerami zewnętrznymi ze środowiska społeczno-gospodarczego, w tym z przedstawicielami biznesu.

Model Edukacji Spersonalizowanej rozwija kluczowe kompetencje studentów, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości oraz kompetencje przyszłości (komunikacja, kooperacja, krytyczne myślenie i kreatywność) oraz umożliwia powiązanie kształcenia z otoczeniem społeczno-gospodarczym poprzez zaangażowanie opiekunów z uczelni, mentorów biznesowych i naukowych spoza niej.

Projekt *Uczelnie Przyszłości* będzie realizowany do 31 grudnia 2028 roku. Studenci są wybierani w drodze dwustopniowej rekrutacji. Najpierw zgłoszenia są oceniane merytorycznie przez uczelniane Regionalne Komisje Rekrutacyjne, a następnie przez podmiot zewnętrzny, wyłoniony przez NCBR w ramach tzw. *Assessment Center*.

W rekrutacji mogą uczestniczyć osoby studiujące na I lub II roku stacjonarnych studiów pierwszego stopnia lub I, II i III roku stacjonarnych jednolitych studiów magisterskich, a także studenci studiów inżynierskich, którzy nie ponoszą opłat za studia. Pierwsza tura naboru wniosków na UW trwała od 1 do 16 marca 2025 roku. Na naszej uczelni zgłoszono 110 projektów, spośród których dziesięć najwyżej ocenionych wniosków 25 kwietnia zostało zakwalifikowanych do realizacji.

Laureaci, którzy obronili swój pomysł na projekt przed Biznesowym Zespołem Innowacyjnego Kształcenia, otrzymają do 20 tys. zł stypendium na realizację rocznego projektu, który stanie się elementem ich programu studiów. Projekt może być prowadzony indywidualnie lub w maksymalnie trzyosobowym zespole. Realizacja projektu będzie wiązać się z indywidualną organizacją studiów i udziałem w warsztatach (w tym wyjazdowych) czy mikrokursach. Za udział w projekcie będzie można otrzymać 24 punkty ECTS, wliczane do programu studiów.

BEZ BARIER

Uniwersytet Warszawski od lat działa na rzecz dostępności i równości, dostosowując infrastrukturę, procedury i proces dydaktyczny do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Działania na rzecz dostępności, inkluzyjności i otwartości na różnorodność zostały uwzględnione w *Strategii UW na lata 2023–2032* jako wartość wspólna dla całej społeczności akademickiej.

Ważnym działaniem służącym wdrażaniu dostępności we wszystkich sferach aktywności akademickiej jest realizacja projektu *UWażni na Dostępność* – Uniwersytet Równych Szans. Realizacja działań rozpoczęła się 7 stycznia i potrwa do 29 grudnia 2028 roku. Wartość projektu to ponad 8 mln zł.

UWażni na dostępność zakłada działania w ośmiu obszarach: struktury organizacyjnej; dostępności architektonicznej, informacyjno-komunikacyjnej, cyfrowej, technologicznej; procedur; usług edukacyjnych oraz świadomości niepełnosprawności.

Wśród planowanych zadań są m.in.:

- › likwidacja barier architektonicznych: instalacja windy i dostosowanie wejścia do zabytkowego budynku dydaktycznego przy ul. Krakowskie Przedmieście 1;

- › powołanie punktu informacyjno-konsultacyjnego dla kadry uczelni w Biurze ds. Osób z Niepełnosprawnościami;
- › objęcie wsparciem doktorantów, uczestników studiów podyplomowych i Uniwersytetu Otwartego;
- › opracowanie programów wsparcia dla osób neuroroznorodnych, które rozpoczynają studia;
- › zwiększenie dostępności wydarzeń akademickich oraz wdrożenie standardu tłumaczenia na Polski Język Migowy;
- › wzmocnienie kompetencji miękkich kadry i studentów;
- › opracowanie planów dotykowo-kontrastowych budynków, które ułatwią osobom niewidomym orientację w przestrzeni.

Jednym z kluczowych elementów projektu są szkolenia dla kadry uczeni, w tym kadry zarządzającej i przedstawicieli samorządu studentckiego, podnoszące świadomość na temat dostępności. Kursy dotyczą m.in. zdrowia psychicznego w kontekście zaburzeń lękowych i depresyjnych oraz prostego języka i skutecznej komunikacji w środowisku akademickim. W marcu i kwietniu realizowano 13 szkoleń.

Planowane są też szkolenia dotyczące budowania świadomości niepełnosprawności, roli BON w strukturze uczelni oraz kursy specjalistyczne z zakresu dostępności cyfrowej, architektonicznej, uniwersalnego projektowania zajęć, neuroroznorodności, profilaktyki zdrowia psychicznego, w tym granic wsparcia akademickiego.

W semestrze zimowym 2025/2026 uruchomiony zostanie lektorat z podstaw Polskiego Języka Migowego.

Jesienią 2025 roku planowane są dwudniowe szkolenia wyjazdowe w Europejskim Centrum Edukacji Geologicznej w Chęcinach. Szkolenia będą miały charakter warsztatów, podczas których uczestnicy będą w praktyczny sposób rozwijać swoje kompetencje w zakresie zapewniania dostępności oraz rozwiązań wspierających studentów z niepełnosprawnościami. Wyjazdowa formuła będzie sprzyjać wymianie doświadczeń i budowaniu strategii wdrażania dostępności w strukturach uczelni.

ZIP PO RAZ DRUGI

1 stycznia Uniwersytet Warszawski rozpoczął realizację największego nie tylko na naszej

Program ZIP 2.0

- › wartość projektu: 53 158 131,40 zł
- › wysokość dofinansowania: 51 563 387,40 zł
- › wkład własny: 1 594 744,00 zł

Dzięki programowi ZIP 2.0 powstanie siedem nowych kierunków studiów, a 40 programów zostanie zmodernizowanych.

Komitety Sterujący Programu ZIP 2.0

› Przewodniczący

dr hab. Maciej Raś, prof. ucz.,
prorektor ds. studenckich
i jakości kształcenia

› Członkowie

dr Artur Chełstowski, zastępca
kanclerza ds. ekonomicznych

dr hab. Jolanta Chojińska-Mika,
prof. ucz., Wydział Historii

prof. dr hab. Sambor Gruzca,
prorektor ds. współpracy
i spraw pracowniczych

dr hab. Monika Skorek, prof. ucz.,
Wydział Zarządzania

UWażni na Dostępność – Uniwersytet Równych Szans

- › wartość projektu: 8 267 129,42 zł
- › wysokość dofinansowania:
7 999 429,42 zł
- › wkład własny: 267 700,00 zł

Uczelnie Przyszłości

- › wartość całego projektu:
65 595 942,50 zł
- › wysokość dofinansowania na UW:
2 360 050,00 zł

uczelni, ale także w całej Polsce, projektu wspierającego rozwój dydaktyki akademickiej. Zintegrowany Program Rozwoju Dydaktyki – ZIP 2.0. Do końca 2029 roku, a więc w ciągu pięciu lat, przyczyni się do zmiany sposobu projektowania i prowadzenia kształcenia studentów w prawie wszystkich jednostkach dydaktycznych Uniwersytetu oraz do dostosowania treści programowych zajęć (od lektoratów po specjalistyczne zajęcia kierunkowe) i metod nauczania do wyzwań XXI wieku, takich jak zmiany klimatyczne, cyfrowa transformacja, wpływ sztucznej inteligencji na gospodarkę, pracę i obieg informacji, a także popularyzowanie się pracy w zespołach międzynarodowych i różnicowanych kulturowo. Przedsięwzięcie będzie miało charakter pilotażu, którym zostanie objętych 47 kierunków studiów.

Modernizacji programów i metod kształcenia towarzyszyć będzie doskonalenie umiejętności kadry związanej z kierunkami studiów objętych wsparciem funduszy europejskich. W tym celu zostaną zorganizowane szkolenia, uniwersyteckie i międzyuczelniane seminaria wymiany doświadczeń dydaktycznych oraz programy adresowane do wyodrębnionych grup nauczycieli akademickich (np. „Młodzi Dydaktycy” czy „Akademia Zarządzania Dydaktyką Akademicką”).

W programie ZIP 2.0 zaplanowano także działania wzmacniające kompetencje studentów, zarówno badawcze, niezbędne do prowadzenia badań w danej dyscyplinie, jak i te, które nie są wprost związane ze studiowanym kierunkiem studiów, ale mogą ułatwić absolwentom odnalezienie się na rynku pracy, czyli np. kompetencje społeczno-przedsiębiorcze, cyfrowe i sprzyjające zielonej transformacji. W tym celu zostaną uruchomione dodatkowe środki finansowe na wyjazdy naukowe

studentów i pokrycie kosztów ich badań oraz nowe zajęcia ogólnouniwersyteckie dotyczące m.in. zmian klimatycznych i związanych z nimi przeobrażeń społeczno-gospodarczych, psychoedukacji, dyskryminacji, wielokulturowości, skutecznego komunikowania się.

Studentom zaoferowane zostaną także programy mentoringu studenckiego i zawodowego. Pierwszy umożliwi im intensywną współpracę z praktykami spoza UW w celu przygotowania własnego projektu biznesowego, a drugi zachęci studentów wyższych lat studiów do dzielenia się doświadczeniem akademickim z kolegami i koleżankami rozpoczynającymi swoją uniwersytecką przygodę.

Zaplanowano też program „Studenci dla Otoczenia”. Osoby studiujące, wspierane przez nauczycieli akademickich i współpracujące z otoczeniem społeczno-gospodarczym, poszukają rozwiązań problemów danej społeczności lokalnej.

Celem wszystkich tych działań jest zwiększenie atrakcyjności oferty edukacyjnej Uniwersytetu, stworzenie warunków do realizacji indywidualnych planów rozwojowych studentów, a w konsekwencji zwiększenie motywacji do podejmowania i kontynuowania kształcenia na UW oraz zmniejszenie zjawiska tzw. *dropoutu*, czyli porzucania studiów.

Zainicjowane w programie ZIP 2.0 działania antydropoutowe (np. nowa strona internetowa poświęcona kierunkom studiów i tajemnicom studiowania) służące wsparciu kandydatów w decyzjach o wyborze studiów i studentów w adaptacji do życia akademickiego będą kontynuowane w ramach kolejnego projektu pn. *Zostań na UW*, o którego finansowanie UW obecnie zabiega.

Dr Agnieszka Janiak-Jasińska

jest dyrektorką Zintegrowanego Programu Rozwoju Dydaktyki – ZIP 2.0 i pełnomocniczką rektora ds. projektów dydaktycznych.

Edyta Król-Rzepecka

jest kierowniczką projektu Uważni na Dostępność – Uniwersytet Równych Szans.

Maksymilian Sas

jest kierownikiem projektu Uczelnie Przyszłości oraz zastępcą dyrektora Zintegrowanego Programu Rozwoju Dydaktyki – ZIP 2.0 ds. dydaktycznych.

Szczegółowe informacje na temat realizowanych projektów są dostępne na stronach Biura Innowacji Dydaktycznych i Biura ds. Osób z Niepełnosprawnościami:

🏠 bid.uw.edu.pl

🏠 bon.uw.edu.pl

🏠 zip2.uw.edu.pl

Na Uniwersytecie Warszawskim działa **Centrum Wsparcia Dydaktyki (CWD)**, które kompleksowo dba o wsparcie osób studiujących na uczelni. W skład CWD wchodzi sześć biur administracji ogólnouniwersyteckiej: Biuro ds. Obsługi Kształcenia, Biuro ds. Pomocy Materialnej, Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami, Biuro ds. Rekrutacji, Biuro Innowacji Dydaktycznych, Centrum Pomocy Psychologicznej.

Konferencja prasowa przed wylotem polskiej reprezentacji na Uniwersjadę w Turynie.
Fot. Paweł Skraba

SPORT

ZIMOWA UNIWERSJADA

Mateusz Szczap, student Wydziału Zarządzania UW, wziął udział w 32. Zimowej Uniwersjadzie w Turynie. Podczas ceremonii otwarcia narciarz alpejski wraz z biathlonistką Anną Nędzą-Kubiniec pełnili funkcję chorążych Akademickiej Reprezentacji Polski.

10 stycznia odbyła się konferencja prasowa przed wylotem polskiej reprezentacji na Uniwersjadę. Na spotkaniu obecni byli rektor UW prof. Alojzy Z. Nowak, wiceminister nauki i szkolnictwa wyższego prof. Maria Mrówczyńska, wiceminister sportu i turystyki Piotr Borys, szef polskiej misji uniwersjadowej Dariusz Piekut, a także reprezentanci AZS Anna Nędza-Kubiniec, Aneta Kobryń i Mateusz Szczap.

Zawody trwały od 12 do 23 stycznia.

NOWY SEZON AKADEMICKICH MISTRZOSTW POLSKI

23 stycznia rozpoczęła się kolejna edycja Akademickich Mistrzostw Polski, czyli największych rozgrywek sportowych w kraju przeznaczonych dla studentów i pracowników naukowych.

Cykl rozgrywany jest w 47 dyscyplinach – od aerobiku sportowego do żeglarsstwa. W zawodach mogą brać udział studenci do ukończenia 30. roku życia, uczestnicy studiów doktoranckich i słuchacze szkół doktorskich oraz pracownicy uczelni.

W tym sezonie AZS Uniwersytetu Warszawskiego będzie gospodarzem półfinałów Akademickich Mistrzostw Polski w koszykówce kobiet, piłce ręcznej kobiet, w piłce siatkowej kobiet oraz finałów w szermierce oraz piłce ręcznej kobiet i mężczyzn.

Narciarstwo alpejskie

Sportowcy z Uniwersytetu Warszawskiego zdobyli złoty medal podczas Akademickich Mistrzostw Polski w narciarstwie alpejskim. Drużyna kobiet wygrała klasyfikację drużynową, zdobywając 866 punktów. Azetesiadki UW wyprzedziły Politechnikę Krakowską i Uniwersytet Śląski w Katowicach.

10 stycznia na Zakopiańskiej Harendzie zwycięstwo w Akademickim Pucharze Polski AZS Winter Cup odniosła Maja Woźniczka. Zawodniczka zdobyła złoty medal w gigancie oraz srebrny w slalomie – czas pierwszego przejazdu dał jej pierwsze miejsce, jednak suma czasu obu przejazdów pozwoliła stanąć na drugim miejscu podium.

W czołówce znalazła się również Ada Borowik, zdobywając piąte miejsce w gigancie i szóste w slalomie.

W klasyfikacji drużynowej kobiet Uniwersytet Warszawski zdobył pierwsze miejsce.

Pływanie

23 marca na pływalni Politechniki Łódzkiej drużyna Uniwersytetu Warszawskiego wygrała finał Pucharu Polski, pokonując 11:8 Alfę Górzów Wielkopolski.

Wcześniej podczas PGE Grand Prix Pucharu Polski w pływaniu, które odbyły się

15 i 16 marca w Oświęcimiu, drużyna z UW zdobyła pierwsze miejsce w klasyfikacji medalowej.

Ksawery Masiuk podczas swojego pierwszego startu na dystansie 100 m stylem grzbietowym, z czasem 52.90, wywalczył „bilet” na Mistrzostwa Świata w Singapurze. Na dystansie 50 m stylem grzbietowym uzyskał czas 24.60, co również spełniło wymagania kwalifikacji na Mistrzostwa Świata. Ponadto Masiuk spełnił minima na Uniwersjadę oraz Mistrzostwa Europy U23 w Samorinie w konkurencjach 200 m stylem grzbietowym i 100 m stylem motylkowym.

„Bilety” zdobyli również: Barbara Mazurkiewicz, wygrywając na dystansie 50 m stylem klasycznym i spełniając minima kwalifikacyjne na Uniwersjadę w Berlinie, oraz Adrian Jaśkiewicz – w konkurencjach na dystansie 100 m i 200 m stylem motylkowym uzyskał minima zarówno na Uniwersjadę, jak i na Mistrzostwa Europy U23.

Od 12 do 14 kwietnia natomiast drużyna złożona z 48 zawodników i zawodniczek reprezentowała Uniwersytet Warszawski podczas zawodów AMP w pływaniu, które odbyły się w Lublinie.

W klasyfikacji generalnej sportowcy UW zajęli pierwsze miejsce w klasyfikacji kobiet i drugie w klasyfikacji mężczyzn. Tytuł najlepszej zawodniczki zawodów zdobyła – specjalizująca się w stylu klasycznym – Barbara Mazurkiewicz.

Wśród mężczyzn na szczególne uznanie zasługuje Adrian Jaśkiewicz, który nie miał sobie równych na dystansie 200 metrów stylem motylkowym.

Złoto zdobyła też sztafeta kobiet na dystansie 4×50 metrów stylem dowolnym, wyprzedzając rywalki z Akademii Wychowania Fizycznego i Sportu w Gdańsku.

Biegi przełajowe

Podczas zawodów w biegach przełajowych w Łodzi w biegu kobiet na dystansie 6 km drugie miejsce zajęła Julia Zawadzka. Na dystansie 3 km Alina Kiedrzyńska zajęła siódme miejsce. Obie zawodniczki stanęły na podium w klasyfikacji Uniwersytetów, zajmując odpowiednio drugie i trzecie miejsce.

Największy sukces podczas zawodów odniósł Wiktor Miłkowski, który zdobył złoty medal

na dystansie 4,5 km. Zawodnik z UW zdobył pierwsze miejsce zarówno w klasyfikacji generalnej, jak i w kategorii uniwersytetów.

Brązowy medal zdobyła sztafeta w składzie: Sylwana Gajda, Wiktor Miłkowski, Paweł Skierkowski i Julia Zawadzka. W klasyfikacji uniwersytetów zajęli pierwsze miejsce.

Zawodniczki z UW zdobyły też złoty medal w klasyfikacji generalnej kobiet.

Judo

Drużyna judoków z Uniwersytetu Warszawskiego zakończyła Akademickie Mistrzostwa Polski na piątej pozycji w klasyfikacji generalnej, a w klasyfikacji drużynowej w kategorii uniwersytetów zdobyła złoty medal, wyprzedzając Uniwersytet Gdański oraz Uniwersytet Śląski.

Wśród mężczyzn najlepsze wyniki osiągnęli: Adam Kazimierzczak (kat. wag. 73 kg), który zajął trzecie miejsce w klasyfikacji indywidualnej oraz pierwsze miejsce w kategorii uniwersytetów, a także Aleksander Eiduks (kat. wag. 90 kg), który w klasyfikacji indywidualnej zdobył brązowy medal, a w kategorii uniwersytetów złoto. Złoty medal w kategorii uniwersytetów zdobył również Kamil Bouatia (kat. wag. 81 kg).

Wśród kobiet Alicja Wałęsa (kat. wag. 70 kg) zajęła drugie miejsce w klasyfikacji indywidualnej oraz pierwsze miejsce w kategorii uniwersytetów.

Szachy

Od 7 do 9 marca trwały Akademickie Mistrzostwa Polski w szachach rozegrane w Lublinie.

Szachistka Liwia Jarocka w klasyfikacji generalnej turnieju indywidualnego kobiet zajęła czwarte miejsce, a w klasyfikacji uniwersytetów stanęła na podium, zdobywając srebrny medal. Wśród mężczyzn najlepszy wynik osiągnął Antoni Szustakowski, plasując się na dziesiątej pozycji w klasyfikacji generalnej.

GALA MISTRZÓW SPORTU

Ksawery Masiuk, student Wydziału Zarządzania na studiach niestacjonarnych pierwszego stopnia, zajął dziesiąte miejsce w 90. Plebiscycie „Przeglądu Sportowego” na Najlepszego Sportowca Polski 2024. Wyniki zostały ogłoszone 4 stycznia podczas Gali Mistrzów Sportu.

Akademickie Mistrzostwa Polski w pływaniu. Fot. Kazimierz Kożuch

Zawodnik sekcji pływackiej AZS UW jest brązowym medalistą Mistrzostw Świata w Doha, półfinalistą Igrzysk Olimpijskich w Paryżu oraz multimedalistą Mistrzostw Europy w Belgardzie.

KULTURA

JUWENALIA

9 i 10 maja na Letniej Scenie Progresji odbędzie się coroczne muzyczne święto studentów – Juwenalia. Wydarzenie otworzą m.in. występy PlanBe oraz zespołu Enej. Drugiego dnia z koncertami wystąpią m.in. Julia Pośnik i Żabson.

Na uczestników Juwenaliów będą czekały również dodatkowe atrakcje – m.in. animacje, konkursy, strefa relaksu oraz bogata oferta gastronomiczna.

Wydarzenie jest organizowane przez Samorząd Studentów UW.

KONCERTY

8 marca na kampusie UW przy Krakowskim Przedmieściu odbył się koncert Chóru Akademickiego Uniwersytetu Warszawskiego oraz orkiestry symfonicznej Sinfonia Varsovia. Artyści zaprezentowali *Pasję wg św. Jana* Jana Sebastiana Bacha.

– Gratuluję Chórowi Akademickiemu Uniwersytetu Warszawskiego mistrzowskiego wykonania *Pasji wg św. Jana* – utworu niezwykle wymagającego, który łączy w sobie piękno muzyki z głębokim przesłaniem. Talent naszych znakomitych artystów pod kierunkiem pani dyrygent Iriny Bogdanovich stanowi doskonałą wizytówkę Uniwersytetu, z której jestem niezmiernie dumny – mówił prof. Alojzy Z. Nowak, rektor UW.

Wcześniej, 5 marca, w Auli im. Adama Mickiewicza w Auditorium Maximum UW odbył się koncert muzyki klasycznej zorganizowany z okazji imienin Fryderyka Chopina.

Chopin jest jednym z najbardziej znanych absolwentów Uniwersytetu Warszawskiego. Kompozytor mieszkał w murach UW przez dekadę – od 1817 do 1827 roku. Tu dorastał i rozwijał swój talent muzyczny. W 1829 roku ukończył Szkołę Główną, będącą wówczas częścią Uniwersytetu. Jego nauczycielem był ówczesny rektor, kompozytor Józef Elsner.

WYSTAWY

► Do 16 lutego w Ogrodzie Botanicznym UW można było obejrzeć wystawę światła *MagicznyBotaniczny*. Tegoroczna świetlna ekspozycja zabrała zwiedzających w podróż przez magię czterech żywiołów: ognia, wody, powietrza i ziemi. Na gości Ogródu czekały zarówno znane już iluminacje, jak i nowe konstrukcje świetlne. Ogród światła został przygotowany we współpracy z firmą Lumagica.

► Do 23 marca w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie można było zwiedzić wystawę pt. *(Nie)wieczność* – zestaw prac z obszaru grafiki warsztatowej autorstwa Karoliny Zimnej-Stelmaszewskiej i dr Ireny Lawruszko, które, odwołując się do zabytków kultury (dawnych map, atlasów, fotografii z obserwacji astronomicznych oraz obiektów architektonicznych), eksplorują tematykę związaną z pojęciami wiecznego trwania i nietrwałości.

Wystawę, będącą kolejną ekspozycją z cyklu „Artyści w bibliotece”, od strony kuratorskiej przygotował Marcin Laszczkowski.

Klemens Szaniawski: racjonalność, wolność, solidarność

Anna Brożek

Klemens Szaniawski – znakomity logik, metodolog, etyk, filozof „Solidarności”, działacz społeczny, powstaniec warszawski. Był wieloletnim profesorem i dziekanem Wydziału Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz rektorem-elektem tej uczelni – jedynym, którego wybór z powodów politycznych nie został zatwierdzony przez władze PRL. Był również przewodniczącym Polskiego Towarzystwa Filozoficznego i wybitnym kontynuatorem tradycji Szkoły Lwowsko-Warszawskiej.

Klemens Szaniawski urodził się w 1925 roku w Warszawie jako syn literata – Władysława Szaniawskiego. Uczęszczał do renomowanego Gimnazjum im. Stefana Batorego w Warszawie, gdzie otrzymał świetne wykształcenie ogólne, a także głęboko patriotyczne wychowanie. Po wrześniu 1939 roku naukę kontynuował w ramach tajnych kompletów, łącząc profile humanistyczny i matematyczny. Po zdaniu matury podjął naukę w podziemnym Uniwersytecie Warszawskim, gdzie studiował matematykę i filozofię. Wśród nauczycieli Szaniawskiego znalazło się wielu znanych filozofów i logików z kręgu Szkoły Lwowsko-Warszawskiej, m.in. Jan Łukasiewicz, Tadeusz Kotarbiński, Władysław Tatarkiewicz i Maria Ossowska. O tym kręgu uczonych pisał wiele lat później, iż „stawiali oni wypowiedziom filozoficznym rygorystyczne wymagania ścisłości, widząc w nich właśnie niezbędny warunek uzasadnienia, zatem i odpowiedzialności za słowo”. Program jasnego myślenia i porządnego uzasadniania poglądów Szaniawski zaadaptował jako własny.

CZŁOWIEK NA TRUDNE CZASY

W czasie okupacji Szaniawski działał również w Armii Krajowej, a w 1944 roku wziął udział w Powstaniu Warszawskim. Po upadku powstania został wywieziony do Auschwitz, a następnie do Mauthausen, gdzie był przetrzymywany do końca wojny. W obozie nabawił się gruźlicy, która dawała o sobie znać przez całe jego życie. Po wyzwoleniu przez kilka tygodni przebywał na leczeniu za granicą.

W czerwcu 1945 roku powrócił do Polski. Studia ukończył w Łodzi, gdzie powstał nowy uniwersytet, w którym wykładali warszawscy uczeni zmuszeni do opuszczenia stolicy, gdyż główne budynki Uniwersytetu Warszawskiego w czasie wojny obrócone zostały w ruinę. W Łodzi, pod kierunkiem Marii Ossowskiej, napisał zarówno pracę magisterską, jak i doktorską (*Analiza pojęcia honoru na tle grup rycerskich Europy średniowiecznej*, 1950); był

również asystentem w kierowanej przez nią Katedrze Nauki o Moralności.

W 1950 roku został przeniesiony do Warszawy i odtąd do końca życia związany był z Uniwersytetem Warszawskim. Po tym, jak katedra Ossowskiej została zlikwidowana w okresie stalinowskim, Szaniawski otrzymał „azyl” w Katedrze Logiki kierowanej przez Kotarbińskiego. Jego głównym obszarem badań stała się odtąd logika i metodologia nauk. W 1961 roku otrzymał habilitację, w 1969 – profesurę nadzwyczajną, a w 1977 – profesurę zwyczajną.

W czasie swojej czterdziestoletniej pracy Szaniawski pełnił na Uniwersytecie Warszawskim wiele istotnych funkcji. W latach 1964–1972 kierował Katedrą Metod Badawczych w Socjologii, a w latach 1972–1990 Zakładem Logiki w Instytucie Filozofii. W 1967 roku został wybrany na dziekana Wydziału Filozofii i Socjologii UW. Od 1977 roku aż do śmierci był również przewodniczącym Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, a w latach 1970–1974 redaktorem naczelnym pisma „Studia Logica”.

Funkcję dziekana przyszło mu pełnić w bardzo niespokojnym okresie. W 1968 roku Uniwersytet Warszawski stał się pierwszą areną ciągu zdarzeń eufemistycznie określanych w powojennej historii Polski jako „wydarzenia marcowe”. W tym trudnym dla akademików czasie Klemens Szaniawski robił wszystko, aby pomóc prześladowanym, walcząc o uwolnienie aresztowanych i przywracanie na studia relegowanych. Kolejny burzliwy okres nastąpił w latach 80., w związku ze „zrywem solidarnościowym”, a następnie stanem wojennym i jego konsekwencjami. W latach 1980–1981 Szaniawski stanął na czele komisji Senatu UW (tzw. komisji Szaniawskiego), której celem było dostarczenie podstaw administracyjno-prawnych do cofnięcia krzywdzących decyzji personalnych, podjętych przez władze UW wobec pracowników i studentów w latach 1968–1980.

Wielki autorytet Szaniawskiego zaowocował jego wyborem w 1984 roku na rektora Uniwersytetu Warszawskiego. Wybór nie został jednak zatwierdzony przez ówczesnego ministra, który ocenił, że „osoba wybrana nie gwarantuje socjalistycznego wychowania studentów”. Szaniawski nigdy nie objął więc obowiązków rektora. Był to jedyny taki wypadek w PRL i jedyny w historii Uniwersytetu Warszawskiego.

FILOZOF „SOLIDARNOŚCI”

Szaniawski angażował się również w działalność społeczną poza Uniwersytetem. W latach 70. współorganizował konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość”, które skupiało intelektualistów dążących do reformy ustrojowej. W sierpniu 1980 roku podpisał apel 64 uczonych o podjęcie przez władze dialogu ze strajkującymi robotnikami. Był przewodniczącym Komitetu Porozumiewawczego Stowarzyszeń Twórczych i Naukowych oraz głównym organizatorem Kongresu Kultury Polskiej, zaplanowanego na 11–13 grudnia 1981 roku.

W kongresie tym wzięło udział kilkuset uczonych i twórców z całej Polski. Kongres został przerwany z chwilą wprowadzenia stanu wojennego. W nocy z 12 na 13 grudnia 1981 roku Szaniawski został aresztowany i osadzony w obozie dla internowanych na Białołęce. Po zwolnieniu działał nadal w tajnych strukturach „Solidarności”, a także w Społecznym Komitecie Nauki. Przyjaźnił się wtedy z ks. Jerzym Piepiuszką: był uczestnikiem słynnych żoliborskich mszy za ojczyznę i konsultantem jego patriotycznych kazań. Chociaż Szaniawski był ateistą, widział jednak w Kościele niezbywalną część kultury zachodniej. Pisał: „Msze za ojczyznę były i są publicznym upomnieniem się o wartości podeptane a drogie, wartości potrzebne każdemu z nas jak chleb i powietrze. Prawda i wolność są wśród nich głównymi”.

Szaniawski jest słusznie nazywany „filozofem Solidarności”. Z zaangażowaniem działał na rzecz porozumienia między władzą i opozycją

Portret prof. Klemensa Szaniawskiego. Źródło: archiwum Centrum Badań nad Tradycją Szkoły Lwowsko-Warszawskiej UW

lat 80. i na rzecz pokojowej transformacji ustrojowej w Polsce. W 1989 roku wziął udział w początkach obrad Okrągłego Stołu. Uczestnictwa swego nie kontynuował, gdyż otrzymał długo wyczekiwaną wizę i wyjechał za granicę, by kontynuować badania naukowe w zakresie teorii informacji. Nie wiedział, że planowanej książki na ten temat już nie zdąży napisać. Niedługo po powrocie do Polski, 5 marca 1990 roku, zmarł na postępującego szybko raka płuc.

NIE DLA PRZEMOCY I AROGANCJI

Szaniawski był uczonym bardzo wszechstronnym: opublikował ponad 200 prac naukowych z zakresu szeroko rozumianej logiki i jej zastosowań, ogólnej metodologii nauk i metod socjologicznych, teorii rozumowań, a także etyki. Zajmował się koncepcjami decyzji, zarówno teoretycznych (np. kryteriami wyboru spośród konkurencyjnych hipotez), jak i praktycznych (np. kryteriami wyboru efektywnego sposobu działania). Badał zastosowania i ograniczenia modelowania matematycznego w socjologii. Zaproponował formalne ujęcie teorii podziału dóbr i sprawiedliwości dystrybutywnej. Wykazał, że egalitarny podział dóbr jest nie do pogodzenia z postulatami optymalnego

podziału. Był wielkim obrońcą racjonalności, a zarazem badał jej granice. W dziedzinie etyki był głosicielem zasady *non violence*, obrońcą wolności akademickiej i wolności osobistej; wierzył w możliwość ugodowego rozwiązywania wszelkich sporów. Dzięki błyskotliwej inteligencji i wyjątkowej taktowności był niedościgłym dyskutantem, mediatorem i rozjemcą – prawdziwym autorytetem, do którego przychodzono po radę, pomoc, a niekiedy „rozgrzeszenie”. Był pełen życzliwości dla swoich współpracowników i uczniów, z którymi utrzymywał bliskie relacje również poza uczelnią. Mądrość łączył ze skromnością, hołdując zasadzie, którą – nawiązując do zasady *non violence* – można by nazwać *non arrogance*: „Właściwą postawą wobec prawdy nie jest zadufanie, lecz pokora dopuszczająca możliwość błędu. Jest to najlepsze antidotum na pokusę dyktowania innym, co mają za prawdę uważać”.

Przez 40 lat Szaniawski prowadził zajęcia z logiki i metodologii nauk na Wydziale Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, zaprawiając setki młodych studentów do jasnego, racjonalnego myślenia i sprawnego działania. Uczenie porządnego myślenia w ramach kursu logiki uważał za jedno ze swoich

najważniejszych zadań i za swój realny wkład w życie społeczne. Mówił o zajęciach ze studentami: „Korzyści z nich są ogromne. Mam otóż poczucie – tak powiem nieskromnie – że coś im daję. [...] Jeżeli w ogóle coś zrozumiałem z przedmiotu, którym się zajmuję, to myślę, że potrafię przekazać to w taki sposób, że odbiorca też zrozumie to, co i ja zrozumiałem. To jest bezsporne z punktu widzenia mojej użyteczności społecznej. Kogoś czegoś nauczyłem. Bardzo to sobie cenię. I ratuje to moje samopoczucie”. Wobec uczniów zawsze przyjmował postawę życzliwej ciekawości. Miał w sobie dużo tolerancji dla różnych postaw i upodobań. Nie tolerował jedynie mętności i twierdzeń rzucanych bez uzasadnienia.

PLUS RATIO QUAM VIS

Wydarzeniem dużej wagi było dla Szaniawskiego wygłoszenie wykładu inauguracyjnego rok akademicki 1981/1982 na Uniwersytecie Warszawskim. W tym kilkakrotnie potem publikowanym wykładzie zatytułowanym „Plus ratio quam vis” Szaniawski przedstawił stan współczesnych badań nad zagadnieniem racjonalności myślenia i działania, w tym swój własny wkład do tych dziedzin. Można wypowiedzieć tę znać za podsumowanie najważniejszego wątku twórczości Szaniawskiego, a tytułową łacińską sentencję – za jego filozoficzne *credo*.

O racjonalności – jako wartości, którą cenił sobie wyjątkowo wysoko – Szaniawski mówił między innymi: „Racjonalność jest wartością, która stanowi integralny składnik europejskiej tradycji kulturowej. W racjonalności przekonania upatrywano godność człowieka. W racjonalności zachowań – jego szansę oparcia się żywiołom przyrody i społeczeństwa”, a także: „Racjonalność, której wzorca dostarcza nauka, daje się opisać nade wszystko jako pewna postawa, której elementami są: krytycyzm, szacunek do faktów, niezależność sądu, antydogmatyzm itp. Łatwo zauważyć, że składniki postawy racjonalistycznej mają dość wyraźne zabarwienie etyczne” i: „W swojej dziedzinie, w dziedzinie filozofii, obserwuję niepokojący renesans rozmaitych irracjonalizmów. Filozof spełnia swoje zadanie, gdy jest w swojej twórczości rzecznikiem wartości zagrożonej. Jeśli się z tym zgodzimy, to czas dzisiejszy wypadnie uznać za czas obrony racjonalności myśli”. Wiele wskazuje na to, że ów „czas dzisiejszy” niestety nie minął.

Prof. dr hab. Anna Brożek

jest specjalistką w zakresie semiotyki i metodologii. Pracuje na Wydziale Filozofii UW.

Safety at the UW

The University of Warsaw has launched a new website where members of the UW community can learn how to act in an emergency situation: fire, accident, contamination or finding a suspicious object. The university also has an emergency telephone number: **(22 55) 22 112**.

"The safety of the academic community is a priority for us. Nowadays, responsible and effective organisation of emergency response procedures is a necessity. That is why, together with the academic community, we have initiated the launch of a new emergency phone number to ensure quick contact in case of emergencies and a new website – a comprehensive source of information on how to deal with emergency situations," Robert Grey, the UW Chancellor said.

Instructions for dealing with each of these situations are described on the newly created website: bezpieczenstwo.uw.edu.pl. It includes information about evacuation rules and assembly points on campuses, the location of automatic external defibrillators at the UW, pre-medical first aid, legal assistance, data protection and the safe organisation of events and gatherings at the university.

57th anniversary of the student revolt at the University of Warsaw

March 1968 saw dramatic events at the University of Warsaw – student protests and their brutal pacification by the security apparatus of the Polish People's Republic. On the 57th anniversary of those tragic days, a ceremony was held at the University's main campus on Krakowskie Przedmieście to lay flowers under a plaque commemorating the events of March 1968.

Fifty-seven years ago, at noon sharp, a protest rally was held in the UW's main courtyard by students and residents of Warsaw fighting for the restoration of academic freedom and civil liberties, relaxation of censorship and in defence of students expelled from the university for opposing the actions of the authorities of the time.

To commemorate these events, traditionally on 8th March at 12 pm, a solemn laying of flowers under the commemorative plaque took place at the UW campus on Krakowskie Przedmieście.

„We must remember what happened and ensure that this history is never repeated. At

the University, we care that, beyond the pursuit of truth, we respect each other, and that everyone who crosses the gates of the UW feels at home," Prof. Alojzy Z. Nowak, the UW Rector, said at the ceremony.

It was attended also by Prof. Sambor Grucza, the UW Vice-Rector for Cooperation and Human Resources, Prof. Ewa Krogulec, the UW Vice-Rector for Development, Prof. Zygmunt Lalak, the UW Vice-Rector for Research, Prof. Adam Niewiadomski, the UW Vice-Rector for Doctoral and Legal Affairs, Prof. Maciej Raś, the UW Vice-Rector for Student Affairs and Quality of Teaching, Robert Grey, the UW Chancellor, Jacek Wiśnicki, the Deputy Mayor of the City of Warsaw, Dr Julian Srebrny from the NSZZ "Solidarność" UW Trade Union Commission, Mateusz Mossakowski, President of the UW Students' Union, Dominik Puchała, President of the UW Doctoral Student Union, UW employees, doctoral candidates and students, representatives of the NSZZ "Solidarność" including: Ewa Tomaszewska, Jacek Jezierski, Anna Ratajska, Lucy-na Kwarciańska, Anna Owczarek, Małgorzata Gabara-Strzyż, participants of the 1968 protests and Warsaw residents.

On development, education and commercialisation in Davos

The World Economic Forum in Davos is an annual meeting of political and business leaders. The 55th edition took place from 20th to 24th January under the "Cooperation in the Intelligent Age" theme.

On 22nd January, Prof. Alojzy Z. Nowak, the UW Rector, participated in a panel on artificial intelligence in the context of its development and commercialisation, organised as part of the Polish Business Hub – an event accompanying the 55th World Economic Forum in Davos.

"The University of Warsaw, in cooperation with other leading Polish universities, is active in creating a strong domestic and foreign environment for supporting the development of both basic and applied research and the use of its results through commercialisation and the creation of start-ups that provide opportunities to bring science and business even closer together," the Rector of the University of Warsaw said.

The meeting, attended by prominent AI experts, including Prof. Erik Brynjolfsson, director of the Stanford Digital Economy Lab, discussed opportunities for collaboration

between academia and industry to accelerate AI innovation and bringing solutions to market.

Prof. Piotr Sankowski from the UW's Faculty of Mathematics, Informatics and Mechanics was a participant in the meeting entitled "Industrial decarbonisation and energy transitions: competitiveness, opportunities, and the evolving role of the private sector", held on 23rd January as part of the Polish Business Hub. Experts discussed the dual challenge of achieving industrial decarbonisation while maintaining global competitiveness in a changing energy market.

The panel also included Dr Tomasz Ludwicki, director of the UW's International Management Center.

UW a leader of the "Horizon Europe" programme

"Horizon Europe" (HE) is the largest programme in the history of the European Union to support research and innovation. The University of Warsaw maintains its position as a leader in Poland among scientific institutions that are its beneficiaries. Researchers from the UW participate in the implementation of 89 projects. The UW has received more than EUR 44.4 million from the programme.

The National Contact Point (NCP) at the National Centre for Research and Development provides ongoing data on the participation of individual institutions in HE projects. According to the latest data provided by the European Commission, the University of Warsaw remains the national leader in terms of the number of grant agreements signed in HE and coordination, which include: participation in the implementation of 89 funded projects; coordination of 23 funded projects; more than EUR 44.4 million net funding received.

UW in rankings

The University of Warsaw was included in two prestigious university rankings created by Times Higher Education and Quacquarelli Symonds (QS).

THE *World University Rankings by Subject* is prepared by the British magazine *Times Higher Education*. In January, it published the results of the *World University Rankings by Subject 2025*. The University of Warsaw was evaluated in nine subjects with the best results in Arts and Humanities. Overall, this category covered 750 universities.

The Quacquarelli Symonds (QS) *World University Rankings by Subject* indicates the world's best universities for a given subject. This year, 55 academic disciplines were assessed across five subject areas: *Arts & Humanities, Engineering & Technology, Life Sciences & Medicine, Natural Sciences, Social Sciences & Management*. A total of 1,747 institutions were included in the ranking. The University of Warsaw has been classified in 24 disciplines. Among the highest ranked are archaeology, history, modern languages and law.

Consortium of the Polish Group of Robotic Surgery, Artificial Intelligence and Telemedicine

On 10th February, an agreement was concluded between the Military Medical Institute – National Research Institute (WIM) and six leading medical and academic centres, including the University of Warsaw, the Holy Cross Cancer Centre, the Independent Public Clinical Hospital No. 4 in Lublin, the Independent Public Clinical Hospital No. 1 in Lublin, the University Children's Hospital in Lublin and the Medical University of Lublin.

The agreement concerns cooperation in the development of robotic surgery, artificial intelligence (AI) and telemedicine, with an emphasis on innovative technologies in medicine, research and education. The parties have also agreed to carry out retrospective and prospective studies on the efficacy of robotics and artificial intelligence (AI) surgeries, with a particular focus on lung cancer, colorectal cancer or gastric cancer. They will also seek external funding opportunities and engage in international research projects in this area.

The collaboration also includes the organisation of training courses, workshops and scientific conferences that will promote the results of joint research and the implementation of new technologies in medical practice. The parties have also planned to develop educational programmes in robotic surgery and artificial intelligence, aimed at students and academic employees.

The signing of the agreement is another step towards intensifying cooperation for innovative solutions in medicine, with an emphasis on integrating modern technologies into clinical practice, especially in the context of the needs of the Armed Forces.

Photo: Rector Prof. Alojzy Z. Nowak, Chancellor Robert Grey and Prof. Piotr Sankowski with Nobel Prize winner Prof. Michael Spence. Credit: UW

"The University of Warsaw wants to contribute to an even better service to patients. We believe that our scientists working in chemistry, physics, artificial intelligence, biology, mathematics, and medicine will do everything possible to make this happen. We have a very strong group of students, doctoral candidates and employees who want to be active within the consortium," Prof. Alojzy Z. Nowak, the UW Rector, said during the meeting.

Olga Tokarczuk with honorary doctorate from Sorbonne University

On 25th March, a ceremony was held in the Sorbonne's Grand Amphitheatre to award honorary doctorate degrees to eight distinguished scholars and people of culture. Among them is Olga Tokarczuk. In his congratulatory letter, Prof. Alojzy Z. Nowak, wrote:

"It is with great joy and full appreciation that I would like to congratulate you on being awarded an honorary doctorate from Sorbonne University. (...) We are proud of such an outstanding graduate. I am convinced that through your literary and social activity, you are fulfilling the most beautiful and important mission of the University, which consists of dignity, respect for people, tolerance, identity and the search for truth."

The Senate of the University of Warsaw awarded Olga Tokarczuk an honorary doctorate by acclamation on 16th December 2020. The conferment ceremony took place on 23rd February 2021.

RESEARCH NEWS

UW researchers build prototype for European Space Agency

Quantum technologies researched at the University of Warsaw will contribute to the development of a receiver prototype for space missions. The project, led by Michał Parniak, Assistant Professor from the Centre for Quantum Optical Technologies at the Centre for New Technologies and the Faculty of Physics at the University of Warsaw, is commissioned by the European Space Agency.

The scientists at the UW's Centre for Quantum Optical Technologies have been researching Rydberg radio receivers for a few years. The group of Michał Parniak, Assistant Professor has already achieved worldwide recognition in the field. Now, they are undertaking the task of technology transfer to help future space engineers in designing the novel atomic receivers: a prototype of Rydberg radio receiver for space missions is to be developed and tested in the Quantum Optical Devices Laboratory. The project is carried out under a programme of and funded by the European Space Agency.

"RYDAR: Rydberg Detector for Advanced RF Payloads is the awarded project in the European Space Agency's call for tenders concerning the development of atomic receivers for space missions. The project is valued at 600k€ and its objective is to provide a documented demonstration of this novel technology and a set of tools (expert analyses and software), construct a breadboard prototype of the

Rydberg radio receiver and propose a technology roadmap,” explains Prof. Parniak.

The project is carried out by UW's scientists at UWRC – the university's special purpose vehicle. UWRC is acting as the main contractor for the European Space Agency, supporting the expertise in Rydberg sensing technology. Thales Alenia Space Italia has been designated as a subcontractor responsible for expertise in space radio sensing technology.

The Last Light of the Gaia Space Mission

After 11 years of uninterrupted operation in space, the European Space Agency's (ESA) Gaia spacecraft has completed its sky scanning. During this time, it collected over 3 billion observations of approximately 2 billion stars and other celestial objects. The data gathered by the Gaia mission has revolutionised our understanding of the Milky Way and the surrounding universe. Polish scientists from the Astronomical Observatory of the University of Warsaw actively participate in the Gaia mission.

The Gaia spacecraft is running out of fuel and can no longer actively survey the sky. In the coming weeks, technological tests will take place, after which Gaia will be moved to a “retirement orbit.”

It monitored the positions, distances, motions, brightness variations, chemical compositions, and many other characteristics of stars and other cosmic objects, observing them repeatedly with its instruments. This enabled the spacecraft to achieve its primary goal: creating the largest and most accurate map of the Milky Way, showcasing our galaxy in a way no previous mission has done.

Gaia's repeated measurements of star distances, movements, and other properties are critical for conducting the so-called galactic archaeology of the Milky Way. These efforts uncover missing links in the complex history of our galaxy, helping us better understand humanity's origins. Gaia has dramatically changed our perception of the Milky Way, revising fundamental concepts such as the rotation of the galactic central bar, the warp of the disk, the detailed structure of spiral arms, and the distribution of interstellar dust near the Sun.

Astronomers from the Astronomical Observatory of the University of Warsaw have been involved in the Gaia mission for many

years. Prof. Łukasz Wyrzykowski began his involvement in 2008 as a staff member at the Institute of Astronomy, University of Cambridge. There, he co-developed the Gaia Alerts system, which detects transient events such as supernovae, sudden stellar brightening, or disappearances.

Dr. Milena Ratajczak joined the Gaia team in 2022. She specialises in analysing photometric data, particularly binary systems where a star pairs with a black hole. The Gaia team has already published three such systems, including the closest black hole to Earth, Gaia BH1, located 1,500 light-years away.

Even though Gaia has stopped collecting new data, scientific and engineering teams are working intensively on analysing the data gathered so far and preparing Gaia's fourth data release (DR4), scheduled for publication in 2026. The volume and quality of data have increased with each release, and Gaia DR4, containing approximately 500 TB of data, will be no exception.

After several weeks of testing, Gaia will leave its current orbit around the Earth-Sun Lagrange Point 2 to be placed in a heliocentric orbit, far beyond Earth's gravitational influence. The spacecraft will be permanently decommissioned on March 27, 2025, to avoid interference and potential hazards for other space observatories nearby.

Bird Nesting in Cities: The More Concrete, the Fewer Chicks

The more urban spaces are covered in concrete, the fewer birds successfully raise their young. A new study led by Prof. Marta Szulkin from the Faculty of Biology at the University of Warsaw not only confirms this link but also provides precise data that policymakers can use. The findings were recently published in *Conservation Letters*.

The study presents clear evidence that increasing the proportion of impervious surfaces—such as concrete and asphalt—leads to a decline in the breeding success of urban birds. When half of a biologically active area is replaced by built-up surfaces, the number of chicks successfully leaving the nest drops roughly by 50%.

“As cities expand rapidly, decision-makers need hard data to support urban planning that includes green infrastructure. Our study provides urban planners, landscape architects, and policymakers with the information

4EU+ NEWS:

- ▶ The 4EU+ Alliance has launched the 4EU+ Micro-Credential Integration (4EU+ MICI) project, funded by the European Commission's Erasmus+ program. This initiative aims to provide flexible pathways for upskilling, foster entrepreneurship and employability across Europe, and support lifelong learning opportunities. By collaborating with industry leaders and stakeholders, the project seeks to enhance workforce adaptability and align with the EU's strategic goals of sustainable economic transitions.
- ▶ Academics of the University of Warsaw can take part in the third edition of the 4EU+ Visiting Professorships programme. Thanks to this initiative, research and teaching staff will be able to spend one or two months at a partner university, developing their research and educational projects. The mobility programme will be carried out in the 2025/2026 academic year. The call is open to researchers and academics of all scientific fields and disciplines corresponding to the thematic scope, missions and objectives of the 4EU+ Flagships.

necessary to design bird-friendly spaces. It also quantifies how a systematic increase in concrete and asphalt directly reduces the number of fledglings leaving nest boxes,” explains Prof. Marta Szulkin.

Prof. Szulkin highlights that this is one of the first large-scale studies of its kind conducted in Central and Eastern European cities.

“Although we analysed five years of data for this publication, our research is the culmination of a decade of work in Poland. Over the years, we have established a network of over 500 nest boxes in Warsaw and the surrounding areas,” says Prof. Szulkin.

The nest boxes were installed not only in parks but also in residential areas, cemeteries, and both urban and suburban forests. Some were also placed on the Ochota Campus of the University of Warsaw.

W gąszczu ogrodowych odmian

Pierwsze wiosenne, ciepłe dni, połączone niekiedy ze spacerem w Ogrodzie Botanicznym, często wzmagają w nas ogrodnicze pasje. Odkurzamy narzędzia, przeglądamy balkonowe donice i ruszamy do sklepów ogrodniczych, aby kupić wiosenne rozsady, które udekorują nasze ogrody, ogródki czy parapety. To, co tam znajdziemy, przyprawia nas jednak zwykle o ból głowy, bo oferowane bogactwo form, kształtów i kolorów może absolutnie przytłoczyć. Botanik może podpowiedzieć, skąd bierze się tak duża różnorodność odmian tych samych gatunków.

Wiele roślin na stoiskach ogrodniczych wydaje się nam znanych – niby świerki albo berberysy, ale jedne mają żółte, a inne srebrzyste liście, niektóre się płożą, a pozostałe są kuliste lub kolumnowe. Czyżby to były nowe, nieznanе nauce gatunki? Nie, to w większości naturalna zmienność lub błędy natury skwapliwie wykorzystywane przez człowieka.

IGŁA W STOGU SIANA

Skąd się bierze ta zmienność i błędy? Najprościej prześledzić to na przykładzie roślin drzewiastych. Wiadomo, że osoby zajmujące się szkółkarstwem rocznie wysiewają setki tysięcy nasion rozmaitych gatunków. Na pozór wszystkie nasiona są jednakowe – faktycznie jednak różnią się znacznie pod względem zawartego w nich materiału genetycznego.

Zawdzięczają to procesowi płciowemu, który powoduje, że potomstwo różni się genetycznie od rodziców oraz od swojego rodzeństwa. W efekcie, po skiełkowaniu nasion, uzyskane siewki mogą mieć różny wygląd – np. wśród setek młodych roślin o zielonych liściach trafić mogą się takie, które ze względu na wzmożoną produkcję barwników antocyjanowych będą miały liście czerwone. To właśnie jedna z dróg otrzymania nowej odmiany uprawnej (ozdobnej), czyli kultywaru (od łacińskiego *cultus varietas*).

Jeśli czerwona siewka zostanie dostrzeżona przez wprawne oko szkółkarza i przeżyje, może z niej wyrosnąć drzewo mające nieco inne cechy niż przeciętny okaz danego gatunku. Takimi pożądanymi z punktu widzenia człowieka cechami mogą być nie tylko kolory liści, ale także wielkość owoców czy kształt całej rośliny

(w przypadku drzewa określane jako pokrój). Wszyscy znamy płaczące wierzby czy kolumnowe topole – to właśnie cechy niektórych kultywarów o dość starym rodowodzie.

WPRAWNE OKO I OSTRY NÓŻ

Odmian uprawnych można szukać także w inny sposób. Zdarza się czasem, że na normalnie wykształconym osobniku pojawia się pęd o niezwykłych cechach (np. posiadający nienaturalnie wąskie liście). Dzieje się tak w wyniku działania wirusów lub punktowej mutacji powstałej spontanicznie w jakiejś komórce, która daje potem początek całemu pędowi. Jeśli taki zmieniony pęd posiada cechy, na których nam zależy, musimy, używając różnych technik ogrodniczych, zacząć go rozmnażać. Nie jest to jednak zwykle proste, ponieważ rośliny uzyskane z nasion z takiego pędu (pod warunkiem oczywiście,

I 'General Williams'

II 'Princesse Mathilde'

III 'Solferino'

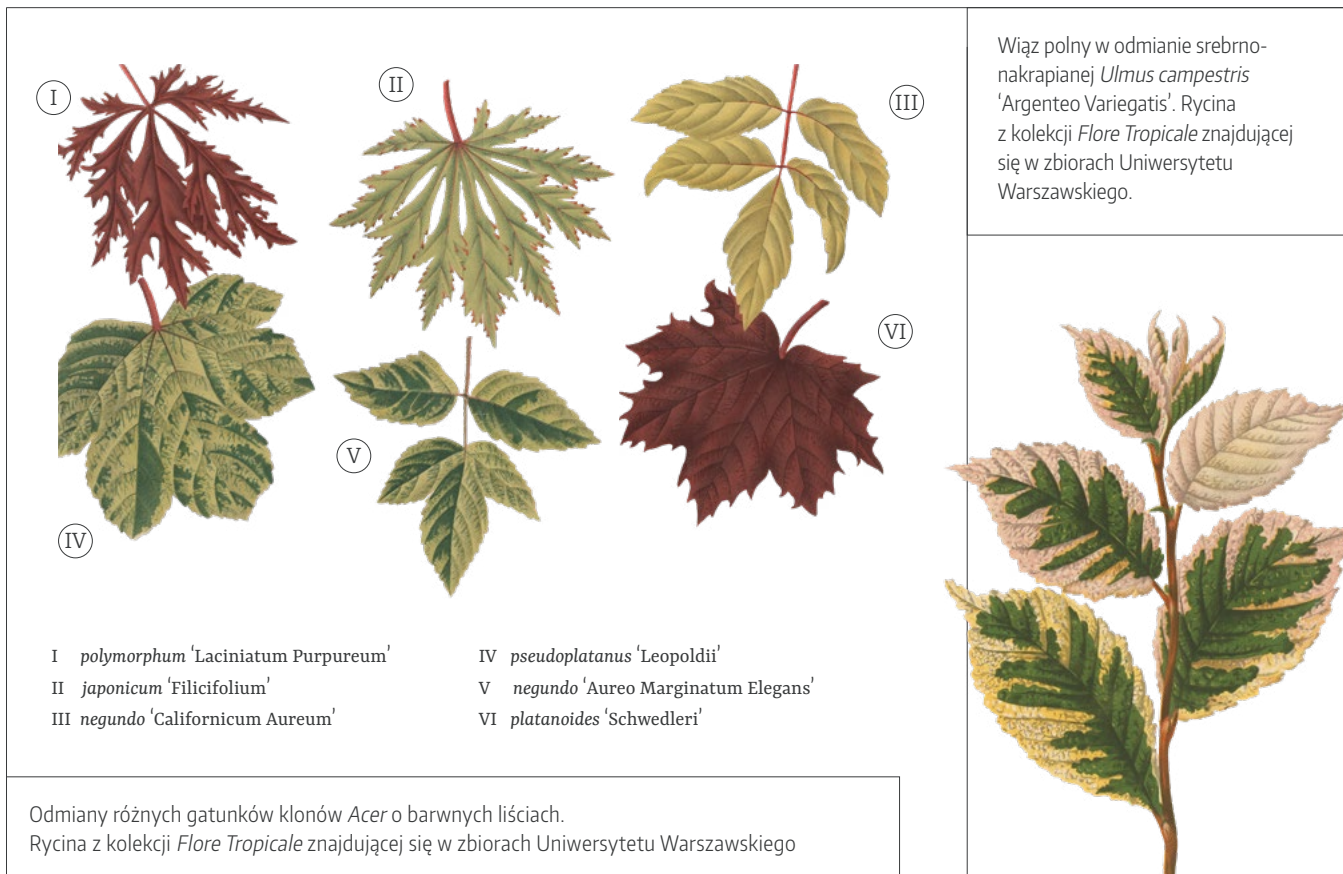

IV 'Diamond'

V 'Magpie'

VI 'Napoleon III'

Różne odmiany fiołka ogrodowego *Viola × wittrockiana*. Rycina z kolekcji *Flore Tropicale* znajdującej się w zbiorach Uniwersytetu Warszawskiego

że w ogóle wytworzy on kwiaty) zwykle nie powtarzają interesującej nas cechy.

Cóż więc począć ma ogrodnik, któremu bardzo spодobał się, dajmy na to, jawor o pstrykatych liściach. Rad może być kilka. Można go np. sadzonkować, to znaczy próbować ukorzeniać zmienione pędy. Nie zawsze się to jednak udaje, ponieważ odmiany powstałe z mutacji pączkowych nie są zbyt silne – pęd o zmienionej barwie liści lub zredukowanej blaszce liściowej znacznie słabiej prowadzi fotosyntezę, a przez to słabiej rośnie. Metodą, która daje znacznie lepsze efekty, jest szczepienie. Polega ono na połączeniu systemu korzeniowego jednej rośliny (tak zwanej podkładki) z pędem rośliny, na której nam zależy (określanej jako zraz lub zrzeszłachetny). Oba te elementy, po odpowiednim połączeniu i zróżniczeniu, tworzą nową roślinę o silnym, już rozwiniętym systemie korzeniowym i cechach pędu, które chcemy powielić. Jako podkładki używa się zwykle dzięki rośliny gatunku, od którego pochodzi odmiana.

Coraz częściej w takich przypadkach sięga się także po techniki *in vitro*, które umożliwiają masową produkcję nowych, identycznych genetycznie roślin w wystandaryzowanych warunkach laboratoryjnych.

Jeszcze inna metoda może być stosowana w przypadku roślin, u których łatwo dochodzi

do kwitnienia. Polega ona na krzyżowaniu osobników o interesujących nas cechach poprzez zapylanie kwiatów odpowiednim pyłkiem. Ogrodnik (szkółkarz) przenosi pyłek z kwiatów jednego wyselekcjonowanego osobnika na znamie innego. Po zawiązaniu nasion zbiera się je i wysiewa, aby sprawdzić, czy potomstwo posiada cechy, które pragniemy uzyskać. Tym sposobem można krzyżować nie tylko już istniejące odmiany jednego gatunku, ale również tworzyć mieszańce międzygatunkowe (częste wśród ogrodowych róż) lub międzyrodzajowe (szczególnie wiele jest ich wśród uprawianych storczyków).

GEN NA DUŻE POMIDORY

Techniki opisane powyżej są już stosowane od setek lat (oczywiście z wyjątkiem technik *in vitro*) i powszechnie przyjęte w ogrodnictwie. Wraz z rozwojem biochemii i genetyki okazało się jednak, że można tworzyć nowe odmiany, przenosząc wprost, przy użyciu zaawansowanych technik molekularnych, materiał genetyczny pomiędzy różnymi organizmami (czyli tworząc organizmy transgeniczne).

Formalnie nie różni się to bardzo od żmudnego eksperymentowania z krzyżowaniem różnych osobników, ale jest metodą znacznie szybszą, pozwalającą skupić się na konkretnych, interesujących nas cechach i obejść problemy z naturalnymi barierami

w krzyżowaniu daleko spokrewnionych gatunków.

Skoro udało się już uzyskać nową odmianę, wypada ją nazwać i zarejestrować (co przypomina trochę uzyskanie patentu). Nazewnictwo nowych kultywarów roślin reguluje Międzynarodowy Kodeks Nomenklatury Roślin Uprawnych, który mówi, że nazwa taka, stworzona w języku nowożytnym (wyjątek stanowią odmiany uzyskane przed 1959 rokiem) jest dodawana do łacińskiej nazwy gatunku i pisana w pojedynczym cudzysłowie, np. *Rudbeckia fulvida* 'Goldsturn'. Czasem nie znamy gatunku, od którego pochodzi dana odmiana, wtedy używa się wyłącznie nazwy rodzajowej, np. *Rosa* 'Belle Epoque'.

Z uwagi na ogromną naturalną zmienność przyrody w zasadzie każdy z nas ma szansę na znalezienie (lub stworzenie) nowej odmiany – pomijając sposoby wykorzystujące metody laboratoryjne, potrzebne jest dobre oko, cierpliwość i trochę umiejętności ogrodniczych. A gdy nam się to już uda, to w nagrodę możemy nazwać nowy kultywar np. na cześć ukochanej osoby, czego serdecznie Państwu życzę!

Prof. dr hab. Marcin Zych
 jest dyrektorem Ogrodu Botanicznego UW.

Wiosenna miksologia, czyli do trzech koktajli sztuka

! 📷 Marianna Darżynkiewicz-Wojcieszka

Po szarej zimie przyszła wiosna, a z nią słońce i kolory. Dzisiaj miksujemy liście, blendujemy owoce, a wszystko to po to, aby – bawiąc się barwami – dodać sobie energii. Pijmy smakowite koktajle!

ZIELONY MIX NA SŁODKO

SKŁADNIKI

- › 140 g umytych młodych liści szpinaku, rzodkiewki, pokrzywy lub innych ulubionych
- › pół gruszki, obranej i pokrojonej w kostkę
- › łyżka soku z cytryny
- › 100 ml soku jabłkowego lub wody
- › do posypania: pół łyżeczki nasion chia

ZIELONY MIX NA OSTRO

SKŁADNIKI

- › 40 g umytych młodych liści szpinaku
- › łyżka koperku
- › 60 g ogórka (obranego)
- › 1 ząbek czosnku lub garstka liści czosnaczku pospolitego, lub liści czosnku niedźwiedziego
- › szczypta soli do smaku
- › 100 g skyr naturalnego lub wegańskiego jogurtu
- › do posypania: owczy ser feta

MIX NA RÓŻOWO

SKŁADNIKI

- › po 100 g truskawek i rabarbaru (umytego i pozbawionego zdrewniałych włókien)
- › 100 g skyr naturalnego lub wegańskiego jogurtu
- › łyżeczka ekstraktu waniliowego
- › do smaku miód lub syrop z agawy albo klonowy
- › do posypania: posiekane ulubione orzechy

PRZYGOTOWANIE

Niezależnie od tego, który z koktajli będą Państwo chcieli przygotować, wystarczy wybrany zestaw składników włożyć do pojemnika blendera i zmiksować na gładko.

Jeśli do koktajlu chcemy dorzucić nasiona chia, po ich wysypaniu i zamieszaniu trzeba odczekać 10 minut.

Koktajle najlepiej smakują świeżo zmiksowane. Na zdrowie!

Marianna Darżynkiewicz-Wojcieszka

kieruje Pracownią Edukacji Ogrodu Botanicznego UW, jest współautorką książki *Botaniczny od kuchni*.

Prosto nie znaczy niegrzecznie

Czy język prosty to język gorszy? Skąd mamy wiedzieć, czy sformułowania, którymi się posługujemy, są po prostu przejawem znajomości *savoir-vivre'u*, czy już nieprzyzwoicie trudne? Żeby rozwiązać podobne wątpliwości, na Uniwersytecie Warszawskim powstał poradnik dotyczący prostego języka w środowisku akademickim.

Monika Kresa
monika.kresa@uw.edu.pl

Fot. archiwum prywatne

Według *Wielkiego słownika języka polskiego* przymiotnik *prosty* występuje w polszczyźnie w co najmniej sześciu znaczeniach. Jednym z nich jest „łatwy do wykonania lub zrozumienia”. To właśnie to znaczenie posłużyło do tłumaczenia angielskiego sformułowania *plain language*. Prosty język to taki styl komunikacji, który pozwala szybko czytać teksty użytkowe, łatwo znajdować w nich potrzebne informacje i bezbłędnie stosować je w życiu. Niestety, przymiotnik *prosty* w polszczyźnie funkcjonuje także w znaczeniu „niewykształcony, nieobyty”. Czy to oznacza, że teksty pisane w prostym języku to teksty prostackie i niegrzeczne? Oczywiście, że nie.

HIERARCHIA AKADEMICKA

Spółeczność akademicka rządzi się określonymi prawami, ma swoją strukturę i hierarchię. Z tej ostatniej wynikają m.in. konkretne zachowania językowe, czyli akademicki *savoir-vivre*. Zgodnie z nim oficjalne e-maile do osób, z którymi nie jesteś na „Ty” zaczynały od *Szanowna Pani Profesor* czy *Szanowny Panie Doktorze*, a nie od *Hej!*

W wielu punktach zasady te są oczywiście zgodne z językową etykietą pozauniwersytecką. W innych wymagają znajomości akademickiej hierarchii i wiedzy, że w pismach oficjalnych o rektorze piszemy *Jego Magnificencja Rektor*, a do osoby z habilitacją zwracamy się raczej *Panie Profesorze* / *Pani Profesor*. Dla osób, które od lat funkcjonują w środowisku akademickim, te zasady są proste i oczywiste. Osobom zaczynającym dopiero studia na UW mogą przysparzać pewnych trudności.

Doskonale zdają sobie z tego sprawę członkinie i członkowie Koła Prostego Języka działającego na Wydziale Polonistyki UW, którzy postanowili wyciągnąć pomocą dłoń do swoich koleżanek i kolegów. To właśnie z myślą o nich stworzyli poradnik *Wyraź się jasno – ale z elegancją. Komunikacja w środowisku akademickim*. We wstępie do niego piszą: „Wiemy, jak dużą zmianą może

być rozpoczęcie studiów i wejście w zupełnie nowe środowisko. Nagle przestajesz chodzić na lekcje, a zaczynasz – na zajęcia. Nie wychodzisz już do szkoły, ale biegniesz rano na uczelnię. Zmienia się scena, scenografia i zmieniają się aktorzy. Zmienia się także język, a nie jest to wcale takie oczywiste! Dlatego właśnie przygotowaliśmy dla Ciebie ten poradnik”.

BŁĘDY NIEZAWINIONE

Jako osoba, która z jednej strony prowadzi zajęcia, z drugiej pełni też funkcje administracyjne, codziennie odbieram e-maile i podania od osób studiujących. Niektóre już na wstępie budzą mój niepokój lub... uśmiech. Wiele razy (choć, przynajmniej, zdarza się to coraz rzadziej) odebrałam e-mail zaczynający się od niesławnego „Witam” lub „Witam, Pani Moniko”. I choć mam świadomość, że są językoznawcy, którzy trochę w duchu walki z systemem obśmiewają Rusinkowe zżymanie się na „Witam”, to mnie ono nadal uszczywnia.

W formułach powitalnych znajduję także „Szanowna Pani Doktor Habilitowany” lub „Szanowna Pani Moniko Kresa”. Kiedy je czytam, trochę się dziwię, ponieważ te formuły adresatywne uświadamiają mi, że nie wszystkie osoby rozpoczynające studia lub nawet dłużej studiujące na UW znają zasady rządzące korespondencją oficjalną. Nie mam jednak do nich pretensji. Wiem, że te komunikacyjne wpadki nie wynikają ze złej woli. Żeby oczekiwać od kogoś konkretnych zachowań językowych, musimy się najpierw upewnić, czy ta osoba w ogóle miała możliwość je poznać. A, nie oszukujemy się: w systemie edukacji szkolnej brakuje miejsca na kwestie komunikacyjne czy w ogóle treści językowe. Jeśli osoby, które zaczynają studia na UW, nie trafiły w szkole na polonistki i polonistów z zacięciem komunikacyjnym, nie jest ich winą, że pewnych zasad po prostu nie znają.

UNIwersyteckie LIFEHACKI

Zamiast narzekać, warto wziąć sprawy w swoje ręce. Taki jest właśnie cel poradnika. Jego odbiorcy dowiedzą się z niego m.in.:

- › kto jest kim w rzeczywistości akademickiej;
- › jak zwracać się do osób prowadzących zajęcia;
- › jak sprawdzić stopień lub tytuł naukowy osób pracujących na UW;
- › jak dobrze rozpocząć i zakończyć e-mail;
- › jak napisać dłuższe i krótsze podanie;
- › gdzie szukać wskazówek, jeśli chcemy dowiedzieć się więcej na temat komunikacji i poprawności językowej w ogóle.

Koordynatorką projektu i autorką części poradnika jest Paulina Wiśniewska. Wiele treści napisał także Mateusz Gromulski. Oboje są lingwistami i członkami Koła Prostego Języka, a jednocześnie członkami Zespołu ds. Prostego Języka UW. Sam poradnik omawialiśmy zresztą na spotkaniach zespołu. Celem podręcznika jest bowiem nie tylko stworzenie apteczki pierwszej pomocy komunikacyjnej, lecz także pokazanie, że idea prostego języka nie stoi w sprzeczności z zasadami grzeczności językowej. Wprost przeciwnie – żywo z nich czerpie i praktycznie je wykorzystuje. Dowodem na to jest m.in. omawiany poradnik, który w postaci plików PDF i e-pub znajdują Państwo pod linkiem zaszytym w kodzie QR. Dzięki pomocy pracowników uniwersyteckiego Biura ds. Osób z Niepełnosprawnościami pliki są dostępne cyfrowo, a z ich lekturą doskonale poradzą sobie zarówno ludzie, jak i czytniki. Pozostaje mi tylko zaprosić Państwa do lektury i zachęcić do przekazywania linku dalej.

🏠 <https://zpj.ijp.uw.edu.pl/poradnik>

Dr hab. Monika Kresa, prof. ucz.

pracuje w Instytucie Języka Polskiego Wydziału Polonistyki UW. Popularyzuje wiedzę z zakresu różnicowania polszczyzny oraz prostego języka i komunikacji.

Człowiek człowiekowi wilczyca

Powiedzenie „człowiek człowiekowi wilkiem” przypisuje się powszechnie Tomaszowi Hobbesowi. Jak się okazuje, niezupełnie słusznie. A co właściwie miałyby ono o nas mówić? Czy jesteśmy wilkami?

Marcin Trepczyński
m.trepczynski@uw.edu.pl

Hobbes zasłynął przede wszystkim jako myśliciel, który w swoim obszernym dziele *Lewiatan* przedstawił naturalny stan ludzkości jako godny pożałowania. Wskazał, że panuje w nim „wojna wszystkich ze wszystkimi”, przez którą każdy trwa w ciągłym strachu o swoje życie. Z tego powodu, choć ludzie z natury nie mają na to ochoty, decydują się na porzucenie naturalnego stanu, oddanie swojej wolności suwerenowi i tym samym stworzenie państwa – tworzą określanego mianem Lewiatana. A gdzie tu wilk?

WILK CZY BÓG?

Prof. Jakub Szczepański z Uniwersytetu Jagiellońskiego bardzo klarownie pokazał kontekst, w jakim padają słowa angielskiego filozofa na temat bycia wilkiem. Otóż wspomniana fraza pochodzi z *Asinariów* Plauta. Hobbes nie był jedynym filozofem nowożytnym, który ją cytował. Co więcej – nie znajdujemy jej w *Lewiatanie*. Angielski myśliciel przywołuje ją w innym dziele, mianowicie napisanym po łacinie *De cive* (*O obywatelu*) – w dodatku w innym kontekście niż rozważania wokół naturalnej kondycji ludzkości.

Filozof z Malmesbury miał tam napisać: „Zaiste prawdą jest zarówno to, że człowiek człowiekowi jest Bogiem, jak i to, że człowiek człowiekowi jest wilkiem”. Zaraz zaś dodał: „Pierwsze jest prawdą, jeśli porównamy między sobą współobywateli; drugie zaś, jeśli porównamy państwa”. Ewentualna wilcza natura miałaby się więc ujawniać w relacjach międzypaństwowych. Między obywatelami panuje pokój i jest miejsce na sprawiedliwość oraz miłość, kluczowe boskie atrybuty. Wojna między państwami każe zaś ludziom bronić się za pomocą oszustwa i przemocy – wyjaśnia Hobbes. Ale nie mówi tu, jakie relacje panują między ludźmi w stanie natury.

Do stanu powszechnej wojny świetnie zdaje się pasować interpretatorom powiedzonko o wilku. Jednak według Jakuba Szczepańskiego istota ludzka w owym stanie bardziej niż wilka przypominałaby „zwierzynę łowną gnaną strachem i kłusującą w rozpaczliwej obronie”. Zwłaszcza że Hobbes wcale jednoznacznie nie uznaje człowieka za złego z natury, lecz raczej egoistycznego i skupionego na zachowaniu życia.

ZŁY CZY WYSTRASZONY?

Sentencja przykleiła się więc do Hobbesa trochę wbrew jego intencjom. Zaczęła jednak

funkcjonować również niezależnie od niego, dając wyraz przekonaniu o rzekomej prawdziwej ludzkiej naturze.

Jednym będzie pasować do poglądu, że człowiek jest z natury zły. Innym, że jest egoistycznym samotnikiem.

Żli, egoiści, wzajemnie wrodo. Czy my – ludzie – tacy jesteśmy? Bywa, że tak siebie nawzajem postrzegamy. Bywa, że warunki tak nas kształtują. Wydaje się jednak, że w sytuacji pokoju, o której pisze Hobbes w *De cive*, wcale tacy nie jesteśmy. Zmieniają nas zagrożenie i strach.

ROZUM KONTRA KŁY LEWIATANA

Aby wyjść ze stanu wojny i strachu, należy według Hobbesa zapewnić bezpieczeństwo – zjednoczyć się w Lewiatanie – z całą świadomością związanych z tym zagrożeń. Suweren bowiem broni, ale może też uciskać, pokazać swoje kły. Nie można go odwołać. Można najwyżej – gdy zagraża on naszemu życiu – zerwać umowę społeczną i wrócić do stanu wojny, w której walczymy już nie z innymi ludźmi, lecz przede wszystkim z Lewiatanem. Pytanie, czy to jedyna droga.

„Plus ratio quam vis”, czyli „więcej rozumu (tudzież argumentów), mniej siły”. Wykład pod tym tytułem wygłosił prof. Klemens Szaniawski, dziekan Wydziału Filozofii i Socjologii UW, podczas inauguracji roku akademickiego 1981/1982 na naszej uczelni. Dwa i pół miesiąca później został aresztowany i internowany. Bezprawni (bo narzucony nam) Lewiatan uznał go za niebezpiecznego.

3 marca obchodziliśmy na Wydziale Filozofii jubileusz 100-lecia urodzin prof. Szaniawskiego. Jego córka wspomniała, że – jak potem wyznał – w chwili aresztowania wydawało mu się, że to prawdopodobnie już koniec. Po stanie wojennym dalej był na celowniku. Gdy wybrano go na rektora UW w 1984 roku, Lewiatan zawiesił Kolegium Elektorów i nie dopuścił prof. Szaniawskiego do pełnienia funkcji. Profesor ani razu nie wypowiedział Lewiatanowi wojny, w której posługiwałby się przemocą i oszustwem, lecz wojnę, w której orężem była racjonalność, wierność ideałom i pomoc tym, którzy walczą – przede wszystkim studentom [więcej o prof. Klemencie Szaniawskim można przeczytać w artykule na s. 42 – przyp. red.].

NA CAMPO DE' FIORI

Czy to droga skuteczna? Wydaje się, że swoją postawą i nauczaniem prof. Szaniawski wywarł wielki wpływ na walczących o wolność. Czy to droga, która sprawdzi się, gdy Lewiatan chce nas zabić? Czy nie lepiej wtedy stać się wilkiem?

Do Rzymu wracam zawsze jak do źródła. Wsłuchuję się w miejsca nabrzmiałe opowieściami. Jednym z nich jest Campo de' Fiori – placyk targowy, który niegdyś był też miejscem egzekucji. W jego centrum stoi posąg zakapturzonej postaci – spalonego tu w 1600 roku niepokornego filozofa Giordana Bruna.

Zarówno on, skazany za herezję, jak i upamiętnieni w innych częściach miasta liczni męczennicy chrześcijańscy, nie poddawali się Lewiatanowi. Nie wybrali też drogi przemocy. Zginęli, ale zostawili świadectwo. Pokazali, że nie było im wszystko jedno. To, za czym się opowiadali, świadomie przypieczętowali oddaniem życia. Ich opowieść czeka na każdego, kto przyjedzie tu, aby posłuchać.

JAK WILCZYCA

Miejscem najbliższym mojemu sercu jest Campidoglio (Kapitol) – wzgórze, na którym przy wejściu do muzeum spotykamy niewielki posązek ustawiony na wysokim postumencie. To słynna wilczyca karmiąca Remusa i Romulusa, z których ten ostatni miał założyć Rzym. Małeńkich braci Lewiatan wyrzucił, skazując na pewną śmierć, do Tybru. Znaleźli się jednak na drugim brzegu, gdzie przygarnęła ich i wykarmiła wilczyca, która ostatecznie stała się symbolem Wiecznego Miasta.

Rzekomo wrogie, dzikie zwierzę okazało się *Alma Mater*. Tak zaś przecież od lat określamy Uniwersytet. I zgodnie z tym określeniem dzielimy się tutaj tym, co najlepsze.

Wystarczy więc zmienić rodzaj na żeński i słynne powiedzenie budzące dreszcz staje się całkiem dobrym mottem: *homo homini lupa!* Tak rozumianymi wilczkami-wilczycami naprawdę warto być dla innych. Więc – jak to wołają kibice stołecznego klubu – *forza lupi!*

Dr Marcin Trepczyński

jest adiunktem w Zakładzie Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej UW oraz redaktorem naczelnym „Edukacji Filozoficznej”. Niepoprawny uniwersytetofil.

23.11.2024

JANINA KORNEŁ-BIEDKA

wieloletnia pracowniczka Centrum Nauczania Języków Obcych UW, wykładowczyni języka rosyjskiego

29.11.2024

LECH BOBIATYŃSKI

wieloletni kustosz i kierownik Biblioteki Instytutu Filologii Klasycznej UW

9.12.2024

DR MARIA NAGAJOWA

wieloletnia wykładowczyni w dawnym Zakładzie Metodyki Języka na Wydziale Polonistyki UW, autorka podręczników szkolnych oraz publikacji w zakresie metodyki nauczania języka polskiego

26.12.2024

DR MARTA PIĄTKOWSKA

kustosz dyplomowany, bibliotekarka Biblioteki Papirologii, Prawa Rzymskiego i Antycznego UW im. Rafała Taubenschlaga

1.01.2025

PROF. DR HAB. ANDRZEJ GRZYBKOWSKI

specjalista w zakresie architektury i rzeźby średniowiecznej, pracownik Instytutu Historii Sztuki UW

5.01.2025

PROF. DR HAB. WOJCIECH MODZELEWSKI

wieloletni wykładowca w dawnym Instytucie Socjologii UW, specjalista w zakresie socjologii polityki i ruchów politycznych

8.01.2025

DR HAB. EWA STUPNICKA, PROF. UW

emerytowana profesor Instytutu Geologii Podstawowej oraz Zakładu Geologii Historycznej i Regionalnej Wydziału Geologii UW

17.01.2025

PROF. DR HAB. BARBARA SZACKA

sociolożka, wykładowczyni w dawnym Instytucie Socjologii UW, specjalizowała się w badaniach nad pamięcią zbiorową, biologicznymi podstawami życia społecznego oraz socjologią ogólną, członkini Komitetu Etyki w Nauce Polskiej Akademii Nauk oraz Polskiego Towarzystwa Socjologicznego

8.02.2025

PROF. DR HAB. JADWIGA PUZYŃSKA

językoznawczyni, badaczka literatury, była dziekan Wydziału Polonistyki UW, wieloletnia wykładowczyni Uniwersytetu Warszawskiego

9.02.2025

URSZULA PONICHTER

wieloletnia pracowniczka administracji UW, ostatnio zatrudniona w Biurze Spraw Pracowniczych

10.02.2025

PROF. DR HAB. WOJCIECH DZIEMBOWSKI

astrofizyk, twórca polskiej szkoły asterosejsmologii, wieloletni pracownik Obserwatorium Astronomicznego UW, członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk oraz członek korespondent Polskiej Akademii Umiejętności

13.02.2025

DR MAŁGORZATA KOPCZYŃSKA

specjalistka w zakresie animacji społeczno-kulturalnej, wieloletnia pracowniczka Wydziału Pedagogicznego UW w Pracowni Teorii Upowszechniania Kultury

18.02.2025

PROF. DR HAB. WŁADYSŁAW SZTYBER

ekonomista, ekspert w zakresie teorii i polityki cen, wieloletni pracownik Wydziału Nauk Ekonomicznych UW związany z Katedrą Ekonomii Politycznej

18.02.2025

MARIAN TURSKI

ocalały z Auschwitz-Birkenau, wybitny pisarz i dziennikarz, wielokrotny wykładowca na UW

27.02.2025

DR HAB. ZBIGNIEW MUSIAŁ, PROF. UW

filozof, profesor dawnego Wydziału Filozofii i Socjologii UW

3.03.2025

ALEKSANDRA SĘKOWSKA (ps. „Oleńka”)

żołnierz Armii Krajowej, uczestniczka Powstania Warszawskiego, łączniczka i sanitariuszka z Grupy Bojowej AK „Krybar”

4.03.2025

PROF. DR HAB. ALICJA KOSTROWICKA

specjalistka w zakresie geografii turystyki i rekreacji, była prodziekan Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych UW oraz była dyrektor Instytutu Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Regionalnej WGSR UW

6.03.2025

DR PAWEŁ KOSSOWSKI

pedagog społeczny, badacz uczestnictwa młodzieży w kulturze, wykładowca w Katedrze Pedagogiki Społecznej Wydziału Pedagogicznego UW

7.03.2025

PROF. DR HAB. JAN KULIG

specjalista w zakresie międzynarodowych stosunków gospodarczych i globalizacji, pracownik naukowy Wydziału Nauk Ekonomicznych UW

10.03.2025

PROF. DR HAB. MARIANNA KAŃSKA

chemiczka, wieloletnia pracowniczka Wydziału Chemii UW, była kierowniczką Zakładu Chemii Organicznej i Pracowni Chemii Biomolekuł

14.03.2025

PROF. DR HAB. IRENA SZYBIAK

ekspertka w zakresie historii oświaty i wychowania, emerytowana pracowniczka naukowa oraz dziekan i prodziekan Wydziału Pedagogicznego UW

14.03.2025

OLIWIA OLGA DĄBROWSKA

studentka studiów pierwszego stopnia na kierunku Informacja Naukowa i Bibliotekoznawstwo na Wydziale Dziennikarstwa, Informacji i Bibliologii UW

19.03.2025

DR MARIA RYĆ

wieloletnia pracowniczka UW, biologka, znawczyni literatury i sztuki

22.03.2025

PROF. DR HAB. ŁUKASZ TURSKI

fizyk teoretyczny i popularyzator nauki, były pracownik Instytutu Fizyki Teoretycznej i Instytutu Geofizyki UW, współtwórca Centrum Nauki Kopernik

24.03.2025

DR ALICJA ORŁOWSKA

wieloletnia nauczycielka akademicka Wydziału Chemii UW

Nowości

PAULINA POTASIŃSKA

Młodzież z „dobrych domów”, chłopaki ze „złych dzielnic”. Warszawskie topografie

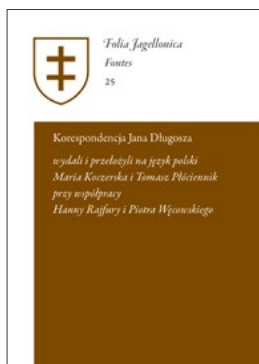
W publikacji przeanalizowano teksty autobiograficzne Jeremiego Przybory, Jarosława Abramowa-Newerlego, Agnieszki Osieckiej, Stanisława Grzesiuka, Marka Hłaski i Andrzeja Stasiuka, którzy wpisali własne biografie w pejzaż „dobrych domów” lub „złych dzielnic” stolicy. W efekcie „utekstowali” swoje „małe ojczyzny”, a równocześnie „umieścili” swoje zbeletryzowane wspomnienia. Autorka książki rozpatruje je w trzech wymiarach: relacjonowania przebiegu życia (tryb osobisty), przedstawiania relacji z otoczeniem (tryb środowiskowy) oraz przenoszenia miejsc autobiograficznych na mapę narracyjną (tryb topograficzny). Pokazuje, że gra, w której stawką była tożsamość, toczyła się pośród „pięknych” i „niepięknych” dzielnic Warszawy, enklaw inteligencji i obszarów biedy, kawiarni literackich i najgorszych spelun.

PAWEŁ ŚPIEWAK W ROZMOWIE Z PIOTREM KULASEM

W cierpieniu nie ma nic pozytywnego. Wywiad rzeka z Pawłem Śpiewakiem

Wywiad rzeka zajmuje szczególne miejsce w życiu polskiej inteligencji. Wywiad z Pawłem Śpiewakiem dotyczy głównych tematów jego twórczości i zainteresowań: polskich podziałów, związków pamięci i historii, splątanych tożsamości – polskiej i żydowskiej. Rozmówcy próbują zrozumieć ludzkie wybory i doświadczenia z zachowaniem dystansu, bez jednostronnych oskarżeń. Książka oferuje wgląd w umysł niepokorny, ironiczny, niedający się zaszufładować. Rozmowa zaczyna się od współczesności i dorosłego życia Pawła Śpiewaka, ale z czasem zwraca się ku przeszłości: dzieciństwu, rodzinnemu domowi i rodzicom – polskim poetom Annie Kamieńskiej oraz Janowi Śpiewakowi. Łącząc biografię i historię (intelektualną), książka pozwala lepiej zrozumieć nie tylko postać Pawła Śpiewaka, lecz także losy jego pokolenia oraz dzieje najnowsze.

Wydali i przełożyli na język polski: MARIA KOCZERSKA, TOMASZ PŁÓCIENNIK, przy współpracy HANNY RAJFURY I PIOTRA WĘCOWSKIEGO

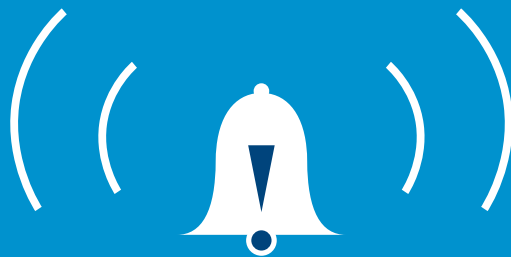
Korespondencja Jana Długosza. Epistolae a Ioanne Długossio scriptae et receptae

Tom zawiera pierwszą pełną edycję korespondencji Jana Długosza (zm. 1480), najwybitniejszego historyka późnośredniowiecznej Polski. Publikacja obejmuje 43 listy: 37 napisanych przez Długosza i sześć do niego skierowanych. Z tego 13 listów znanych jest z oryginałów (dwa to autografy Długosza), 26 – z kopii (głównie XV-wiecznych), cztery zaś – z XIX-wiecznych wydań. W przypadku dwóch listów jest to ich pierwsze wydanie, w przypadku trzeciego – pierwsze od XVII wieku. Publikacja przynosi z dawna oczekiwane, nowe, krytyczne wydanie korespondencji Długosza. Każdy list łaciński jest opatrzony aparatem krytycznym. Do odczytów wprowadzono wiele poprawek w stosunku do XIX-wiecznych wydań tekstu, podano też identyfikację źródeł cytatów i tekstowych zbieżności. Wszystkie listy opatrzone są niezbędnymi przypisami rzeczowymi. Edycja przynosi także kompletne polskie tłumaczenie całej korespondencji Długosza. Wydanie poprzedzone jest wstępem prezentującym cele i zakres edycji, życie i twórczość Długosza, charakterystykę jego korespondencji, opis podstawy rękopiśmiennej i zasady zastosowane w wydaniu. Edycję zamyka indeks topograficzno-osobowy. Do wydania dołączone jest pudełko zawierające wysokiej jakości fotografie oryginałów listów i ich najdawniejszych kopii.

WYDAWNICTWA UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO

Smyczkowa 5/7, 02-678 Warszawa; e-mail: wuw@uw.edu.pl; tel. 22 55 31 318

KSIĘGARNIA INTERNETOWA: www.wuw.pl

☎ tel. 22 55 22 112

🏠 www.bezpieczenstwo.uw.edu.pl

Uniwersytet Warszawski dba o bezpieczeństwo członków akademickiej wspólnoty. Uczelnia uruchomiła stronę internetową z instrukcjami postępowania w sytuacjach zagrożenia. Całodobowo działa też numer alarmowy: 22 55 22 112. Więcej na s. 33